

TÖÖKONFLIKTIDE
LAHENDAMINE
JA
REGRESSHAGIDE
ESITAMINE

JUHENDEID
JA MÄÄRUSI

1 9 4 8

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“

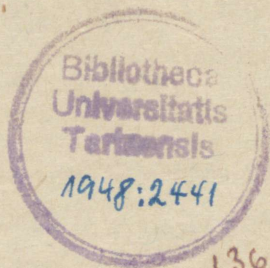
TÖÖKONFLIKTIDE
LAHENDAMINE
JA
REGRESSHAGIDE
ESITAMINE

JUHENDEID
JA MÄÄRUSI

RK

POLIITILINE KIRJANDUS
TALLINN 1948

13627

A-16993

E E S S Ö N A

NSV Liidu tööseadusandlus kindlustab töötajate elu- ja tervisekaitse ning töötingimuste parandamise tööstuslikes käitistes, määrab kindlaks töötajate ja administratsiooni õigused ning kohustused.

Tööseadusandluse sätete kõrvalekaldumata kohaldamine on tagatiseks häireteta tööprotsessile ning tööjõudluse pidevale tõusule.

Tööseadusandluse eeskirjade rikkumise puhul administratsiooni poolt on töökonfliktid töötajate ja administratsiooni vahel paratamatud. Ametiühingute käitiskomiteed on õigustatud ja kohustatud töötajate põhjendatud nõudmiste rahuldamiseks rakendama vaidlusküsimuste lahendamiseks seaduses ettenähtud hindamis-konflikt-komisjonid ehk hinde-vaidekomisjonid. Käitiskomitee ülesandeks on hoolitseda, et kõik käitises tekkinud ja administratsiooniga vahenditult lahendamata jäänud töökonfliktid võetaks arutusele ja lahendataks määruste kohaselt hinde-vaidekomisjonis töötajate-asjaosaliste või käitiskomitee enda algatusel.

Hinde-vaidekomisjone, töökonfliktide seaduspärase lahendamise esimest instantsi, rakendatakse Eesti NSV ettevõtteis ja asutustes seni veel vähesel määral. Meie ametiühinguorganisatsioonid ja töötajad peaksid aga seda töökonfliktide kiire lahendamise võimalust täielikult ära kasutama.

Abiks käitiskomiteedele ja tööliste, insener-tehniliste töötajate ja teenistujate tutvustamiseks hinde-vaidekomisjonide töökorraga ja tülküsimuste lahendamise viisidega hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtus ongi mõeldud käesolevate juhendite esimene osa.

Hinde-vaidekomisjonide kompetentsi ei kuulu küsimused, mis on seoses õnnetusjuhtumite vältimiseks kehtestatud ohutustehnika ja tööstustervishoiu määruste ja eeskirjade rikkumisega.

Õnnetusjuhtumite tagajärjel vigastatud töölistele tekib aga aine-line kahju ajutise või kestva töövõimekaotuse puhul. Riikliku sotsiaalkindlustuse korras tasutakse tekkinud kahju ajutise töövõime-tuse toetusrahade või pensioniga.

Kuid sõltuvalt pidevast tööstaažist samas ettevõttes või asutuses ei võrdu sotsiaalkindlustuse korras saadav toetus igakord töölise enne õnnetusjuhtumit saadud keskmise töötasuga. Nõukogude seadusandlus paneb varandusliku vastutuse täie kahju ulatuses ettevõttele või asutusele, kelle süül tekkis õnnetusjuhtum. Vigastatud töötaja võib siis nõuda ettevõttelt täiendavat kahjutasu tegeliku töötasu ja toetuste vahe suuruses. Töötaja surma korral on kahjutasu nõudeõigus ta perekonnal. Samuti on ametiühinguil ja sotsiaalkindlustus-osakondadel õigus ettevõttelt tagasi nõuda töötajale makstud ajutise töövõimetuse toetusrahad ja pensionid, s. o. esitada regresshagid.

Regresshagide esitamine ametiühingute poolt on mõjuvaimaid vahendeid õnnetusjuhtumite vastu võitlemisel. Ettevõtete majandusjuhid veenduvad, et töötingimuste parandamise ja ohutustehnika vahendite teostamise kulud on suhteliselt madalamad kohtu korras väljamõistetavaist kahjutasusummadest. Ametiühingu-organisatsioonide kohus on senisest suuremal määral kasutada seadusega antud õigust regresshagide esitamiseks, samuti ka abistada vigastatud töölisi õigustatud kahjutasu nõudmisel.

Käesolevate juhendite teine osa annab ülevaate kehtivast seadusandlusest ja kohtupraktikast ettevõtete ja asutuste varandusliku vastutuse alal õnnetusjuhtumite puhul, et hõlbustada ametiühinguorganisatsioonidel ja töötajail regresshagide ja täiendavate kahjutasunõuete esitamist ja asjaajamist rahvakohtus.

ESIMENE OSA

Töökonfliktide lahendamine

I. TÖÖKONFLIKTIDE LAHENDAMINE HINDE-VAIDE-KOMISJONIDES

Hinde-vaidekomisjonide moodustamine

Stalinlik Konstitutsioon kindlustab kõigile kodanikele õiguse tööle, see on õiguse olla kindlustatud tööga, kusjuures nende töö eest tasutakse vastavalt töö hulga ja omadusele. Töö on kaitstud nõukogude⁶ seadusandlusega. Ettevõtete ja asutuste administratsiooni ning tööliste ja teenistujate põhiõigused ja -kohustused on määratud töö sisekorra eeskirjadega. Ettevõtete ja asutuste majandusjuhtidelt, töölistelt ja teenistujailt nõutakse täpset kinnipidamist töö kohta kehtestatud määrustest ja töö sisekorra eeskirjadest.

Praktikas tekib ettevõtete ja asutuste administratsioonide ja töötajate vahel tööseadusandluse normide ebaõige rakendamise tagajärjel tüliküsimusi, mis puudutavad üksikuid töötajaid või töötajate rühmi.

Töökonfliktid tekivad seoses mitmekesise iseloomuga küsimustega, nagu vallandamine töödistsipliini rikkumise, tööülesannetega mittetoimetuleku pärast, töölt vabastamine puhkuse ajal ja koosseisude koondamisel, vallandustoetuse mittemaksmine, töötasust kinnipidamine, üleviimine teisele tööle, puhkuse mitteväimaldamine ja edasilükkamine, puhkuse kompensatsiooni tasumatajätmine jne. Üksiktöötaja, kes ei suuda lahendada vaidlusküsimust administratsiooniga, pöördub tavaliselt abisaamiseks oma ametiühingu-organisatsiooni poole. Käitiskomitee on kohustatud asja selgitama ja taotlema administratsioonilt töötajate põhjendatud nõudmiste rahuldamist.

Kuid see konfliktide lahendamise viis ei anna igakord tulemusi. Kõnelemata juhtumeist, kui administratsiooni esindajad teadmatusest või hoolimatusest ei leia mõlemat poolt rahuldavat lahendust, esineb olukordi, milles administratsioon ei saa tavalises korras rahuldada töötajate õigustatud nõudmisi, näit. finantsdistsipliinist kinnipidamise kohustusel, palgafondi ülekulutusel vms. Et tekkivad töökonfliktid kiiresti lahendada, on ettevõtted ja asutused kohustatud organiseerima hindamiskonfliktkomisjonid ehk hinde-vaidekomisjonid.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus töökonfliktide lahendamise korra kohta 27. maist 1941. a. nr. 1003, mis on avaldatud ENSV Teatajas 1941, 58, 915 (vt. lk. 19), kehtestab juhendeid hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtuis seaduslike eeskirjade, kollektiiv- või töölepingu või töösisekorra eeskirjadega ettenähtud töötingimuste kindlaksmääramise ja kohaldamise alal tekkivate konfliktide arutamiseks.

Hinde-vaidekomisjonid moodustatakse kõigis käitistes ja neis jaoskondades, kus on olemas ametiühingu jaoskonnakomiteed, ning koosnevad võrdsest arvust administratsiooni ja ametiühingu käitiskomitee esindajaist. Ettevõtte või asutuse juhataja määrab alatised esindajad tööseadusandluse küsimustes kompetentseist töötajaist, kes on suutelised tagama vaidluste õige lahendamise. Ametiühingu käitiskomitee määrab ametiühingu esindajaks hinde-vaidekomisjoni käitiskomitee palgakomisjoni esimehe või tema asetäitja (käitiskomitee liikme) käitiskomitee palgakomisjoni põhimääruse § 4 alusel. Jaoskonna hinde-vaidekomisjonis on töölispoole esindajaks jaoskonnakomitee palgakomisjoni esimees.

Pooled teatavad teineteisele kirjalikult määratud esindajate nimed ja nende volituste tähtajad, samuti ka edaspidised muutused nende koosseisus.

Hinde-vaidekomisjon koosneb tavaliselt kahest liikmest, kummaltki poolt üks liige, kes kordamööda vahetuvad komisjoni istungi esimehe ja sekretäri ülesandeis.

Hinde-vaidekomisjonidele alluvad asjad

Hinde-vaidekomisjonide arutamisele kuuluvad:

a) töökonfliktid, mis kuuluvad kohuslikult hinde-vaidekomisjonide kompetentsi;

b) töökonfliktid, mida töötaja esitab omal soovil hinde-vaidekomisjonile arutamiseks;

c) erimääruste alusel hinde-vaidekomisjonile esialgseks läbivaatamiseks või otsustamiseks antavad küsimused.

Hinde-vaidekomisjonides kohuslikult arutamisele kuuluvad konfliktid on loeteldud Eesti NSV RKN 27. mai 1941. a. määruse §-s 4. Nende seas vaided töötasu mitmesuguste liikide nagu ületunnitööde, asendamise, eriülesannete täitmise jt. ebaõige arvutamise ja mitteväljamaksmise puhul ja vallandamisega seoses olevad küsimused moodustavad peamise rühma hinde-vaidekomisjonides arutatud asjadest.

Kõik töökonfliktid, mis ei kuulu kohuslikult hinde-vaidekomisjonide lahendamisele, võib huvitatud pool omal soovil anda arutamisele hinde-vaidekomisjoni. Töökonfliktide lahendamise määrus võimaldab sel korral ka otsese pöördumise rahvakohtu poole, kuid on otstarbekas leida asja lahendus käitises või asutuses endas. Sel teel on võimalik kergemini kindlaks teha konflikti lähemad asjaolud ja tingimused ning töö iseärasused, mis tõendava materjalina tuleb kasuks ka asja kohtulikul arutamisel, kui ei saavutata kokkulepet konflikti korras.

Vene NFSV Tööseaduste koodeksi ja erimäärused näevad ette juhtumid, millal ettevõtete ja asutuste administratsioon võib teha korraldusi tööõiguslikes küsimustes ainult hinde-vaidekomisjoni otsuse alusel või nõusolekul.

Näiteid. Tööseaduste koodeksi § 47 märkus 1 kohaselt võib töölepingu lõpetamine tööandja poolt punktis c ettenähtud juhtumil, s. o. kui töötaja osutub tööle kõlbmatuks, toimuda ainult hinde-vaidekomisjoni otsusel.

Tööseaduste koodeksi § 83² kohaselt peab tööandja esitama hinde-vaidekomisjonile lahendamiseks küsimuse varanduslikult vastutava töötaja palgast kahju katteks vastava summa mahaarvamisel tööandja omal korraldusel paragrahvis 83 ettenähtud juhtumeil, kui töötaja avaldab määratud tähtaja jooksul vaidluse mahaarvamise seadusliikkuse ja selle suuruse vastu.

NSV Liidu Töö RK poolt 30. aprillil 1930. aastal kinnitatud „Järjekordsete ja täiendavate puhkuste eeskirjad“ näevad ette hinde-vaidekomisjonide seisukohavõetud järgmistes küsimustes: puhkuste graafiku kinnitamine; erakordseil juhtumeil käitise kogu töötajaskonnale või üksi-

kuile gruppidele üheaegse puhkuse võimaldamise otsustamine kinnitatud puhkuste järjekorrast kõrvalekaldumisel;

töötaja puhkuse edasilükkamise otsustamine (peale eeskirjades võimaldatud juhtumite), kui ei ole toimunud vastavat kokkulepet tööandja ja töötaja vahel;

puhkuse mittevõimaldamisel vastava kokkuleppe kinnitamine tööandja ja töötaja vahel või kokkuleppe puudumisel küsimuse otsustamine konflikti korras;

puhkuse liitmise kohta otsuse tegemine, kui ei ole saavutatud kokkulepet tööandja ja töötaja vahel;

otsustamine tööandja ja töötaja vahel kokkuleppe puudumise korral, kas töötajale säilitatakse õigus kompensatsioonile või puhkuse liitmisele juhtumil, kui töötaja ei saa asuda puhkuse kasutamisele talle graafikus määratud tähtjal.

Sagedased on administratsiooni eksimused nende eeskirjade vastu, mis nõuavad enne korralduste tegemist küsimuste otsustamist hinde-vaidekomisjonides. Need eksimused põhjustavad asjatuid kohtuprotsesse, ka ettenähtamatuid kulusid ettevõttele ja asutustele, näiteks sunnitud töölt puudumise aja eest tasu maksmise puhul. Väärnähtused sel alal peab kõrvaldama ametiühingu käitiskomitee koostöös administratsiooniga.

Hinde-vaidekomisjonide kompetensi ei kuulu mõnede töötajate kategooriate vallandamise ja ametisse või tööle ennistamise ning alluvuse korras määratavate distsiplinaarkaristuste asjad. See kehtib vastutavate töötajate kohta, kel on ettevõttes või asutuses töötajate vallandamise õigus või kes on märgitud vastutavate töötajate kategooriate eriloetelus. Samad asjad ei kuulu arutamisele ka rahvakohtus.

NSVL Töö RK 18. oktoobri 1929. a. määrus „Vallandamise ja ametisse ennistamise korras vastutavate töötajate suhtes, kelle vallandamise ja ametisse ennistamise asjad ei kuulu arutamisele hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtu töö-sessioonides“ (vt. lk. 34), näeb ette, et tähendatud töötajaid, s. o. töötajaid, kel on vallandamise õigus ja kes on märgitud määrusele lisatud loetelus nr. 1 (vt. lk. 36), võib vallandada ainult üldises tööseadusandluses määratud alusel. Nende vallandamine ilma selliste alusteta on seaduse järgi karistatav. Seejuures, kui asja arutamisel kriminaalkorras tehakse kindlaks ebaseaduslik vallandamine, on töötajal õigus oma endise töökoha tagasi-saamiseks ühes töötasu väljamaksmisega sunnitud töölt puudumise aja eest.

Ebaseadusliku vallandamise korral võivad eespool tähendatud töötajad esitada kaebuse alluvuse korras kõrgemalseisvale organile või isikule 14-päevase tähtaja jooksul, arvates vallandamisest teatamise päevast. Kui kõrgemalseisev organ tunnistab vallandamise ebaõigeks, teeb ta korralduse töötaja töökohale ennistamiseks ja sunnitud töölt puudumise aja eest tasu väljamaksmiseks.

Loetelus nr. 1 nimetatud isikuil, samuti neil, kes alluvad distsiplinaarmäärustikele, on õigus esitada rahvakohtusse hagi tasu saamiseks sunnitud töölt puudumise eest juhtumil, kui kõrgemalseisev administratiivorgan tunnistab nende vallandamise ebaõigeks.

Samade kategooriate töötajail on õigus esitada hagi neid seadusvastaselt häbistavate sissekannete tühistamiseks tööraamatuis ja õiendustes, kui need ei ole tehtud kooskõlas Tööseaduste koodeksiga (vt. väljavõtted NSVL Ülemkohtu 59. Pleenumi määrusest (1938. a.) VNFSV kohtuorganite praktika kohta tsiviilseis tööasjades, lk. 38).

Distsiplinaarvastutust alluvuse korras käsitleb NSVL KTK ja RKN määrus 13. oktoobrist 1929. a. Vastutavate töötajate kategooriate loetelu, kelle suhtes kohaldatakse VNFSV UKTK ja RKN 20. märtsi 1932. a. määrust distsiplinaarvastutusest alluvuse korras, on kinnitatud VNFSV Töö RK 4. augusti 1932. a. määrusega. See loetelu ühtub üldjoontes ülalmärgitud loeteluga nr. 1, haarab vaid veidi suurema arvu kategooriaid ja täpsustab, et määrust kohaldatakse juhtivate töötajate koosseisulistele asetäitjaile ja abidele.

Hinde-vaidekomisjonide töökord

Tööseaduste koodeksi § 93¹ kohaselt ei kohaldata palgalise töö kasutamise alal tekkinud vaideile üldist tsiviilõiguslikku kolmeaastast aegumistähtaega. Seepärast on töökonfliktide lähendamisel olulise tähtsusega hinde-vaidekomisjonidele avalduste esitamisel seadusega määratud tähtaegadest kinni pidamine.

Hinde-vaidekomisjonile avalduste esitamise tähtajad on:

a) vallandamise ja töötajale kuuluvaist summadest mahaarvamise küsimustes	14 päeva,
b) ületunnitöö tasu küsimustes	1 kuu,
c) kõigis teistes küsimustes	3 kuud.

Tähtajad avalduste esitamiseks hinde-vaidekomisjonile ar-
vutatakse: vallandamise asjus lõpparve esitamise päevast;
ületunnitööde tasu küsimustes päevast, millal tasu kuulus
väljamaksmisele; kõigis muis küsimustes palgapäevast või
päevast, millal töötaja sai eitava vastuse oma nõudmisele,
üldiselt päevast, millal tekkis õigus vastava nõudmise esita-
miseks.

Ainult erakordseil juhtumeil võivad hinde-vaidekomisjonid
võtta arutusele avaldusi, mis on esitatud pärast möödalastud
tähtaega.

Kaaluvaiks põhjusiks möödalastud tähtaja ennistamisel on:
töötaja haigestumine, mis tegi vajalikuks haigla- või sanatoor-
riumi-kuurordiravi, puhkusel või komandeeringul viibimine,
vahistamine, üleviimine tööle teise maakohta, riiklike ja
ühiskondlike kohustuste täitmine, muud asjaolud, mida hinde-
vaidekomisjon tunnistab mõjuvaiks.

Töötajad viivitavad sageli saamata tasude ja muude nõuete
puhul avalduste esitamisega hinde-vaidekomisjonidele ja kao-
tavad tähtaja möödalaskmisel võimaluse oma õiguste taasta-
miseks. Sääraste juhtumite vältimiseks on ametiühingu-orga-
nisatsioonide järjekindel selgitustöö hädavajalik.

Hinde-vaidekomisjonile võib esitada nii kirjalikke kui ka
suulisi avaldusi. Sisseantud avaldused peab hinde-vaidekomis-
jon läbi vaatama hiljemalt kolme päeva jooksul, arvates nende
kättesaamisest. Asjaosalistele teatatakse õigeaegselt hinde-
vaidekomisjoni istungi koht ja aeg, samuti ka tunnistajaile ja
ekspertidele.

Kui hinde-vaidekomisjonis on arutamisel asi, millest on
isiklikult huvitatud mõni komisjoni liige, tuleb ta asendada
teise isikuga. Asjaosalisel töötajal on õigus enne asja aruta-
mise algust nõuda ühe või teise komisjoniliikme taandamist.
Taandamise küsimuse lahendab hinde-vaidekomisjoni töölis-
poole liikme suhtes käitiskomitee ja administratiivse poole
liikme suhtes administratsioon.

Hinde-vaidekomisjoni istungid on avalikud ja toimuvad töö-
vabal ajal. Istungist võivad osa võtta ettevõtte või asutuse
töötajad ja avaldada oma arvamust asja kohta.

Hinde-vaidekomisjonides lahendatakse töökonfliktid ainult
poolte, s. o. administratsiooni ja töötajate (käitiskomitee) esin-
dajate kokkuleppel. Kui kokkulepet ei saavutata, on avalduse
esitajal õigus pöörduda rahvakohtu poole.

Hinde-vaidekomisjon koostab iga istungi kohta kinnitatud vormi kohaselt protokoll (vt. lk. 28). Protokollis märgitakse istungist osavõtnud komisjoniliikmed, nõuandva hääleõigusega osavõtjad, istungi esimees ja sekretär, kelle poolt on avaldus esitatud, selle sisu ja nõudesumma, kas istungist võtsid osa asjast huvitatud töötaja, tunnistajad, ekspert ja nende ütluste lühike sisu. Otsuse osas tuleb märkida: a) kokkuleppe saavutamisel hinde-vaidekomisjoni otsus, selle täitmise tähtaeg ja sissenõudmisele kuuluva summa täpne suurus; b) kokkuleppe mittesaavutamisel poolte ettepanekud ja märkus, et kokkulepet ei saavutatud.

Hinde-vaidekomisjoni otsused omandavad kohusliku jõu pärast nende allakirjutamist istungi esimehe ja sekretäri poolt.

Hinde-vaidekomisjonide protokollides ilmneb sagedasti puudusi, mis teevad küsitavaks otsuste seaduspärasuse. Näiteks on hinde-vaidekomisjoni otsuseid tehtud hääletamisega, millest peale komisjoniliikmete võtsid osa ka teised isikud; mõlema poole esindajad oli määranud käitiskomitee, hinde-vaidekomisjon koosnes käitise direktorist ja käitiskomitee esimehest; hinde-vaidekomisjoni administratsiooni esindaja oli isiklikult huvitatud asja lõpplahendusest, kuid teda ei asendatud ega nõutud tema taandamist.

Määruse sätete täpne kohaldamine hinde-vaidekomisjonide otsuste tegemisel ja protokollide koostamisel peab tagama hinde-vaidekomisjoni kui töökonfliktide lahendamise esimese põhiinstantsi otsuste seadusjõu.

Hinde-vaidekomisjonide otsused, millega kinnitatakse tööandja seadusvastased korraldused, on kehtetud.

Kaebused ja hinde-vaidekomisjonide otsuste tühistamine

Hinde-vaidekomisjonide otsuste peale võib esitada kaebuse kõrgemale ametiühingu-organile. See õigus on töötajal, kui töötajate esindaja hinde-vaidekomisjonis ühines administratsiooniesindaja arvamusega ja küsimus otsustati töötaja kahjuks. Sama õigus on ka administratsioonil, kui ta ei nõustu hinde-vaidekomisjoni otsusega.

Jaoskonna hinde-vaidekomisjoni otsuste peale võib kaevata ületehaselisele hinde-vaidekomisjonile. Tehase või asutuse

hinde-vaidekomisjoni otsuste peale võib esitada kaebuse vastava ametiühingu vabariiklikule komiteele.

Kaebuste esitamiseks on ette nähtud 14-päevane tähtaeg. Kaebused ettevõtte või asutuse hinde-vaidekomisjoni otsuste peale tuleb läbi vaadata 3 päeva jooksul.

Kui ametiühingu vabariikliku komitee presiidium kaebuse arutamisel oma istungil leiab, et hinde-vaidekomisjoni otsus on vastuolus seaduslike eeskirjadega, tühistab ta hinde-vaidekomisjoni otsuse.

Hinde-vaidekomisjonide otsuste täitmine

Hinde-vaidekomisjonide otsused on lõplikud, ei vaja kinnitamist ning kuuluvad kohesele täitmisele.

Juhtumil, kui hinde-vaidekomisjonis pooled jõudsid kokkuleppele, kuid ettevõtte või asutuse administratsioon keeldub komisjoni otsust täitmast, viiakse otsus täide sundkorras töötaja avalduse põhjal vastava ametiühingu vabariikliku komitee poolt väljaantud tunnistuse alusel. Töötaja kirjalik avaldus tunnistuse väljaandmise kohta tuleb esitada ühe kuu jooksul, arvates hinde-vaidekomisjoni otsuse teatamise päevast. Avaldused tuleb läbi vaadata seitsme päeva jooksul, arvates nende saabumise päevast.

Otsuste koheseks täitmiseks on vajalik, et hinde-vaidekomisjonid määraksid täpselt töötajale väljamõistetud rahasumma. Kui hinde-vaidekomisjoni otsuses on sissenõutav summa määrateldud, väljastab ametiühingu vabariiklik komitee (tööinspektor) kohtutäiturile esitamiseks tunnistuse, millel on täitelehe jõud (vorm a, vt. lk. 33).

Kui töötaja nõue koosneb mitmest osast, peab hinde-vaidekomisjoni otsuses olema märgitud iga osa kohta komisjoni poolt tunnustatud summa ja kokkuvõttes üldsumma. Kui hinde-vaidekomisjonile on esitanud avalduse ühes ja samas asjas mitu töötajat, tuleb otsuses ära tähendada igaühele neist kuuluv summa. Sellise otsuse täitmisel sundkorras antakse vastav tunnistus välja igale ühiselt avalduse esitanud töölistest eraldi.

Ei ole hinde-vaidekomisjoni otsuses töötajale kuuluv rahasumma täpselt määratud, annab ametiühingu vabariiklik komitee sundtäitmise korral välja tunnistuse selle kohta, et

hinde-vaidekomisjoni otsus on kooskõlas seadusega (vorm b, vt. lk. 33). See tunnistus esitatakse rahvakohtule, kes määrab sissenõudmisele kuuluva summa suuruse.

Asja menetlus rahvakohtus nõuab teatavat aega, mis on tingitud vajadusest nõuda tõendite esitamist, kutsuda kohtuistungile asjaosalisi, tunnistajaid jne. Hinde-vaidekomisjon võib aga sissenõudmisele kuuluva rahasumma määramiseks vajalikud andmed (näiteks töötaja keskmine töötasu jm. kohta) nõuda ettevõtte või asutuse administratsioonilt koheselt ja seega kiirendada töötajate nõudmiste rahuldamist.

Uheaegselt tunnistuse väljaandmisega otsustab ametiühingu vabariiklik komitee (tööinspektor) küsimuse hinde-vaidekomisjoni otsuse täitmata jätnud administratsiooni esindaja kriminaalkorras vastutuselevõtmise kohta.

II. TÖÖKONFLIKTIDE LAHENDAMINE RAHVAKOHTUS

Rahvakohtule alluvad palgalise töö rakendamisel tööseaduste, kollektiiv- ja töölepingute ja töö sisekorra eeskirjade mittetäitmise või distsiplinaarkaristuse määrade ebaõige kohaldamise tagajärjel tekkivad konfliktid juhtumeil:

a) kui kohuslikult hinde-vaidekomisjonis arutamisele kuuluvat hagi iseloomuga töökonflikti ei lahendatud tema arutamisel hinde-vaidekomisjonis;

b) kui hinde-vaidekomisjoni otsus hagi iseloomuga töökonfliktis tühistati tööorgani poolt järelevalve korras;

c) kui üks pooltest pöördus rahvakohtu poole hagi iseloomuga töökonfliktis, mis ei kuulu kohuslikult arutusele hinde-vaidekomisjonis.

Rahvakohtus ei kuulu arutamisele nende vastutavate töötajate vallandamise ja ametisse ennistamise asjad, kel on töötajate palkamise ja vallandamise õigus või kes on arvatud loetellu nr. 1 (vt. lk. 36). Samuti ei aruta rahvakohtus alluvuse korras määratavate distsiplinaarkaristuste asju.

Hagiavalduste esitamise tähtajad on:

- a) vallandamise kui ka kõigis muis asjades, milles hinde-vaidekomisjon kohuslikult tema läbivaatamisele kuuluvast konfliktis ei saavutanud lahendust või milles hinde-vaidekomisjoni otsus tühistati järelevalve korras 14 päeva,
b) kõigil muil juhtumeil 3 kuud.

Tähtaegade möödalaskmisel kohaldatakse samu eeskirju, mis kehtivad menetluse puhul hinde-vaidekomisjonides.

VNFSV Tsiviilprotsessi koodeksi § 238 põhjal on rahva-kohtu otsuste peale kassatsioonikaebuse andmise tähtaeg kümme päeva, arvates kohtuotsuse lõppvormis kuulutamisest.

III. MÄÄRUSI HINDE-VAIDEKOMISJONIDE TÖÖ ALAL

Hinde-vaidekomisjonide tööst

UAUKN 26. juuli 1946. a. määrus
(Väljavõtted)

Rea ettevõtete ja asutuste hinde-vaidekomisjonide töö kontrollimise tagajärjel tegi UAUKN kindlaks, et enamikus revideeritud ettevõttest ja asutustest hinde-vaidekomisjonid tegelikult ei tööta ja töölised sageli ei tea hinde-vaidekomisjoni olemasolust ettevõttes. Paljudes jaoskondades ei ole hinde-vaidekomisjone moodustatudki.

Hinde-vaidekomisjonid ei pea kinni seadusega määratud kolmepäevasest tähtajast avalduste arutamiseks.

Esineb juhtumeid, et hinde-vaidekomisjonid teevad otsuseid, mis on vastuolus tööseadusandlusega. Näiteks viidi 6. järgu prakeerija üle teise jaoskonda sirutamismasina õpilaseks hoolimata tema vastuvaidlusest. Jaoskonna ja tehase hinde-vaidekomisjonid tunnistasid selle üleviimise õigeks.

Kioskitöoline vallandati, nagu oleks ta rikkunud kauba-hoiu-eeskirju. Hinde-vaidekomisjon ei tunginud asja sisse ja tunnistas vallandamise õigeks. Tegelikult aga oli tööline ajutiselt viidud üle teisele tööle, ei saanud seega vastutada kauba säilitamise eest, ja kauba riknemine ei sündinud tema süü tõttu.

Mõnedes ettevõtteis eksitakse eeskirja vastu, mille kohaselt hinde-vaidekomisjoni koosseisu peab kuuluma töölispoole poolt palgakomisjoni esimees või esimehe asetäitja.

Paljud ametiühingute keskkomiteed alahindavad hinde-vaidekomisjonide tööd ja juhivad neid halvasti, ei instrueeri hinde-vaidekomisjonide liikmeid.

Mõnedes ametiühingute keskkomiteedes ei arutata kaebusi hinde-vaidekomisjonide otsustele presiidiumi istungeil, vaid töö korras.

UAUKN Sekretariaat määras:

1. Ette panna ametiühingute keskkomiteedele lühima aja jooksul organiseerida hinde-vaidekomisjonide töö ettevõtteis ja asutustes.

2. Kohustada käitis- ja kohalikke komiteid kindlustama ühe kuu jooksul hinde-vaidekomisjonide organiseerimine kõigis jaoskondades, kus on jaoskonnakomiteed, sisse seadma käitiskomitees ja igas jaoskonnakomitees hinde-vaidekomisjonile sissetulevate kaebuste ja avalduste arvelevõtmine sissetuleku kuupäeva ja nende arutamise kuupäeva märkimisega ja korraldama range järelevalve hinde-vaidekomisjonides avalduste arutamise õigsuse ja määratud kolmepäevasest tähtajast kinnipidamise üle.

3. Kohustada ametiühingute kesk-, oblasti- ja käitiskomiteid jälgima, et hinde-vaidekomisjonid vaataksid läbi tööliste ja teenistujate avaldused ning kaebused väljatöötus-algnormi, tükitöö hinnete ja tariifi palgamäära ebaõige rakendamise, praagi ja tööseisakute eest tasu maksmise, töötasust ebaõige kinnipidamise, teisele tööle üleviimise ebaõigsuse, järjekordsete ja täiendavate puhkuste mittevõimaldamise, eriietuse ja eripiima mitteväljaandmise, määratud lühendatud tööpäeva rikkumise ja muud hinde-vaidekomisjonide põhimääruses ettenähtud küsimused.

4. Kohustada ametiühingute keskkomiteid läbi vaatama tööliste ja teenistujate kaebused hinde-vaidekomisjonide otsuste peale ametiühingute oblasti- (krai-), vabariiklike komiteede presiidiumide istungeil, aga nende komiteede puudumisel ametiühingute keskkomiteede presiidiumide poolt; kaebused ametiühingute oblasti- (krai-), vabariiklike komiteede otsuste peale tuleb läbi vaadata ametiühingute keskkomiteede presiidiumide istungeil.

5. Juhtumeil, kui hinde-vaidekomisjonide otsuste sundtäitmine osutub vajalikuks, peab vormikohaste tunnistuste väljaandmine toimuma ametiühingute oblasti- (krai-) või keskkomiteede poolt.

6. Kohustada ametiühingute kesk-, oblasti- (krai-), käitis- ja kohalikke komiteid regulaarselt teostama hinde-vaidekomisjonide liikmete instrueerimist ja organiseerima neile kursused ja seminarid tööseadusandluse õppimiseks.

7. Paluda ministeeriume ja keskasutusi anda ettevõtete direktoreile ja asutuste juhatajaile juhendid terasemaks ja tä-

helepanelikumaks suhtumiseks tööliste ja teenistujate kaebuste ja avalduste, hinde-vaidekomisjonidesse alatiste esindajate määramiseks isikuist, kes on kompetentsed lahendama koos töölispoole esindajatega küsimusi, mis kuuluvad hinde-vaidekomisjonide tegevusalasse, ja hinde-vaidekomisjonide tehnilise teenindamise (asjaajamise, protokollide säilitamise) organiseerimiseks.

EESTI NSV RAHVAKOMISSARIDE NÕUKOGU MÄÄRUS TÖÖKONFLIKTIDE LAHENDAMISE KORRA KOHTA

27. maist 1941. a. nr. 1003
(Avaldatud ENSV T 1941, 58, 915)

I.

1. Üldeeskirjad

§ 1. Seaduslike eeskirjade, kollektiiv- või töölepingu või sisekorramäärustega ettenähtud töötingimuste kindlaksmääramise ja kohaldamise alal tekkivad konfliktid arutatakse hindamis-konfliktkomisjonides või rahvakohtuis käesolevate eeskirjade kohaselt.

§ 2. Käesolevaid eeskirju ei kohaldata juhtumeil, kui mõne töötajate liigi jaoks on teiste seaduslike eeskirjadega pandud kehtima erikord kõigi töökonfliktide või nende mõne liigi arutamiseks.

§ 3. Hindamis-konfliktkomisjonides arutatakse järgmised töökonfliktid: a) töökonfliktid, mis kuuluvad kohuslikult hindamis-konfliktkomisjonide kompetentsi;

b) ühe poole soovil kõik teised töökonfliktid, mis tekivad ettevõttes, asutuses või majapidamises seoses seaduslike eeskirjade, kollektiiv- või töölepingu või sisekorramääruste kohaldamisega.

§ 4. Hindamis-konfliktkomisjonides kui esimeses põhiinstantsis kuuluvad kohuslikult arutamisele konfliktid järgmistes küsimustes:

a) teisele tööle üleviimine ja üleviimisega seotud töötasu säilitamine või lahkumistoetuse maksmine;

- b) töötasu maksmine normi mittetäitmisel;
- c) vallandamine kõlbmatuse ja kohustuste mittetäitmise pärast;
- d) tasu töötajale kuuluva tööriista kasutamise eest;
- e) erirõivastuse ja eritoidu ning vastaval korral selle eest rahalise hüvituse andmine, lühendatud tööpäeva ja pikendatud puhkuse kohaldamine;
- f) töötasu maksmine mitmesuguse kvalifikatsiooniga tööde täitmise eest asendamise puhul;
- g) töötasu seisaku puhul;
- h) töötasu tükitöö ettevalmistamise eest;
- i) töötasu lõpetamata tükitöö eest;
- j) töötasu praagi eest; mahaarvamised palkajale tehtud kahjude eest neil juhtumel, kui selleks eriseadusega nõutakse hindamis-konfliktkomisjoni otsust;
- k) töötasu töölt kõrvaldamise aja eest;
- l) rahalise hüvituse maksmine võimaldamata puhkuse eest;
- m) töötasu suurus katseaja eest;
- n) töötajale kuuluva preemia suurus;
- o) ületunnitöö tasu;
- p) lahkumistoetuse maksmine, kui töötaja lõpetab töölepingu palkaja süü pärast.

§ 5. Hindamis-konfliktkomisjonides kuj esimeses põhiins-tantsis kohuslikult arutusele kuuluvate konfliktide hulka vii-dakse peale § 4 ettenähtute arvata ka muid konflikte, mille lahendamine nõuab konflikti lähemate asjaolude ja tingimuste, samuti ka ettevõtte, asutuse või organisatsiooni töö iseärasuste arvestamist.

Eelmises lõikes nimetatud konfliktide liigid määratakse vajaduse korral erieeskirjadega.

§ 6. Hindamis-konfliktkomisjonide kompetentsi ei kuulu:

a) nende isikute vallandamise ja ametisse või tööle ennis-tamise asjad, kel on ettevõttes, asutuses või majapidamises töötajate vallandamise õigus, samuti teiste vastutavate isikute vallandamise ja ametisse või töösse ennistamise asjad — eri-nimekirja alusel;

b) nende töötajate vallandamise ja ametisse või tööle ennis-tamise asjad, kes on vallandatud riiklikest, kooperatiivseist ja ühiskondlikest ettevõtteist, asutustest ja majapidamistest Riigikontrolli Rahvakomissariaadi organite nõudmisel koos-kõlas kehtivate seadustega;

c) töötajatega ametiühingu nõudmisel töölepingute lõpetamise asjad;

d) töötasu riikliku normeerimise korras määratud palgamäärade muutmise ja koosseisude muutmise küsimused;

e) konfliktid töötajate ning palkaja vahel eluruumide võimaldamise ja jaotamise, töötajate elutarvete rahuldamise jne. alal, kui need ei järgne kollektiiv- ning töölepingulistest kohustustest;

f) rahvakohtus lahendatud või seal arutamisel olevad tööasjad;

g) alluvuse korras määratavate distsiplinaarkaristuste asjad.

§ 7. Rahvakohtus kuuluvad arutamisele töökonfliktid:

a) kui kohuslikult hindamis-konfliktkomisjonis arutamisele kuuluv hagi iseloomuga töökonflikt tema arutamisel hindamis-konfliktkomisjonis ei leidnud lahendust;

b) kui hindamis-konfliktkomisjoni otsus hagi iseloomuga töökonfliktis tühistati tööorgani poolt järelevalve korras;

c) kui üks pooltest pöördus rahvakohtu poole hagi iseloomuga töökonflikti asjas, mis ei kuulu kohuslikult arutusele hindamis-konfliktkomisjonis.

§ 8. Rahvakohtus ei kuulu arutamisele § 6 p. a ja b nimetatud asjad.

§ 9. Kõigis nendes töökonflikti asjades, mis ei ole teisiti kindlaks määratud §-s 4—8, võib üks pooltest omal valikul pöörduda kas hindamis-konfliktkomisjoni või rahvakohtu poole.

2. Hindamis-konfliktkomisjonide moodustamine

§ 10. Hindamis-konfliktkomisjonid moodustatakse palkaja esindajaist ühelt poolt ja ettevõtte, asutuse või majapidamise ametiühingu komitee (vabriku-tehase komitee, kohaliku komitee jne.) esindajaist teiselt poolt, kusjuures kummagi poole esindajate arvud on võrdsed.

Kui ettevõttes, asutuses või majapidamises ei ole moodustatud ametiühingu komiteed, lahendatakse hindamis-konfliktkomisjoni kompetentsi kuuluvad küsimused grupi hindamis-konfliktkomisjonis, mis moodustatakse tööliste ja teenijate grupi komitee juures selle komitee ja töökonfliktis poolena esineva palkaja esindajaist.

§ 11. Kõigis jaoskondades, kus on olemas jaoskonnakomiteed, moodustatakse jaoskonna hindamis-konfliktkomisjonid.

§ 12. Hindamis-konfliktkomisjoni istungi esimees ja sekretär nimetatakse poolte hulgast kordamööda.

3. Töökonfliktide lahendamine hindamis-konfliktkomisjonides

§ 13. Hindamis-konfliktkomisjonile konfliktasja läbivaatamise kohta avalduste esitamiseks määratakse järgmised tähtajad:

a) vallandamise ja töö ajale kuuluvaist summadest mahaarvamise küsimustes — 14 päeva;

b) ületunnitöö tasu küsimustes — 1 kuu;

c) kõigis muus küsimustes — 3 kuud.

§ 14. Tähtajad avalduste esitamiseks hindamis-konfliktkomisjonile (§ 13) arvutatakse:

a) palkajaile, kes peavad esitama hindamis-konfliktkomisjonile töötaja vallandamise küsimuse kohustuste mittetäitmise pärast — päevast, millal töötaja sooritas vallandamise küsimuse algatamist põhjustava väärteo;

b) palkajaile kõigi mahaarvamiste asjus, välja arvatud p. c nimetatud mahaarvamised — päevast, millal töötaja tegi avalduse mahaarvamise mitteseaduslikkuse või ebaõige suuruse kohta;

c) palkajaile nende poolt töötajaile kasutamiseks antud vara omastamise, kaotamise või tahtliku rikkumise eest tehtavate mahaarvamiste asjus — kahju avastamise päevast;

d) töötajaile nende vallandamise asjus — neile lõpparve esitamise päevast;

e) kõigis muus asjades nii palkajaile kui töötajaile — päevast, millal tekkis õigus vastava nõudmise esitamiseks.

§ 15. Hindamis-konfliktkomisjonid võivad võtta arutusele avaldusi, mis on esitatud § 13 näidatud tähtaegade möödumisel, neil juhtumel, kui tähtaeg on lastud mööduda nende poolt mõjuvaiks tunnistatud põhjustel.

§ 16. Asjaosalistele tuleb õigeaegselt teatada hindamis-konfliktkomisjoni istungi kohast ja ajast. Asjaosaliste ilmumatajäamine, kes on saanud õigeaegselt teate istungi kohast ja ajast, ei takista asja arutamiselevõtmist.

Hindamis-konfliktkomisjoni istungid on avalikud.

Iga hindamis-konfliktkomisjoni istungi kohta peetakse protokoll, milles peab olema märgitud:

- a) hindamis-konfliktkomisjoni nimetus;
- b) istungi kuupäev;
- c) hindamis-konfliktkomisjoni koosseis, kes võtab istungist osa;
- d) teised asjaosalised, kes võtavad istungist osa;
- e) arutusel oleva küsimuse lühike sisu;
- f) otsus või kokkuleppe mittedaavutamine.

Rahalist iseloomu kandvate töökonfliktide puhul tuleb võimaluse korral otsuses täpselt märkida summa, mida tuleb töötajale maksta või temalt nõuda.

§ 17. Hindamis-konfliktkomisjoni asjaajamist (protokollide säilitamist, ära kirjade väljaandmist, asjaosalistele isikuile teadete saatmist jne.) teostab ettevõtte, asutise või majapidamise administratsioon omal kulul.

§ 18. Hindamis-konfliktkomisjonides lahendatakse töökonfliktid ainult poolte (töötajate esindajate ja palkaja esindajate) kokkuleppel. Komisjoni otsused omandavad kohusliku jõu pärast nende allakirjutamist vastava istungi juhataja ning sekretäri poolt.

§ 19. Hindamis-konfliktkomisjonide otsused, millega kinnitatakse palkaja seadusevastased korraldused, on tühised ega vabasta viimast vastavail juhtumel vastutusest kriminaal-, distsiplinaar- või tsiviilkorras.

§ 20. Asjade arutamisel hindamis-konfliktkomisjonis avastatud palkaja seadusevastastest tegudest, mis sisaldavad kuritegeliku ebamajanduslikkuse, kasuhimu, omavoli või kahjuliku tegevuse tunnuseid, samuti süstemaatiliselt töökaitse eeskirjade rikkumistest palkaja poolt, on hindamis-konfliktkomisjoni töötajate pool kohustatud teatama ametiühingu komitee kaudu prokuratuurile.

4. Järelevalve hindamis-konfliktkomisjonide otsuste üle

§ 21. Hindamis-konfliktkomisjonide otsused on lõplikud ega kuulu sisuliselt uuesti arutamisele. Neid otsuseid võivad tühistada ainult tööorganid järelevalve korras.

§ 22. Järelevalve korras võib tühistada hindamis-konfliktkomisjonide otsuseid ainult järgmistel juhtudel:

a) kui need otsused halvendavad seaduslike eeskirjade või kollektiivlepingutega ettenähtud töötingimusi;

b) kui need otsused ületavad seaduslike eeskirjade või kollektiivlepingutega ettenähtud maksimaalnorme;

c) hindamis-konfliktkomisjonide moodustamise, kompetentsi piiride ja nende asjaajamiskorra kohta käivate eeskirjade rikkumisel, kui see rikkumine võis otsust oluliselt mõjutada;

d) võltsitud dokumentide ja valeandmete otsuse aluseks võtmisel, kui need asjaolud on kindlaks tehtud kriminaal- või tsiviilkohtu või muude vaieldamatute tõendustega;

e) asjaolude avastamisel, mis jäid asja otsustamisel hindamis-konfliktkomisjonile teadmatuks, kuid mis on olulised asja õigeks otsustamiseks;

f) kui hindamis-konfliktkomisjonis on tehtud otsus asjas, mis on kohtus arutusel või on juba kohtu poolt otsustatud.

§ 23. Jaoskonna hindamis-konfliktkomisjoni otsuste peale võib järelevalve korras kaevata ettevõtte, asutuse või majapidamise hindamis-konfliktkomisjonile.

Ettevõtte, asutuse või majapidamise hindamis-konfliktkomisjoni, samuti ka viimase poolt tühistamata jäetud jaoskonna hindamis-konfliktkomisjoni otsuse peale võib järelevalve korras kaevata vastavale koosseisulisele tööinspektorile.

Ametiühingute keskjuhatuste tööinspektorite otsuste peale võib järelevalve korras kaevata ametiühingu keskjuhatusel. Jaoskonna tööinspektorite otsuste peale võib järelevalve korras kaevata EAUKN töökaitse Osakonna peainspektorile ja viimase otsuste peale EAUKN Presiidiumile.

§ 24. Ametiühingute keskjuhatuste ja EAUKN Presiidiumi otsused neis asjus on lõplikud ja nende peale ei saa edasi kaevata.

§ 25. Avaldusi järelevalve korras hindamis-konfliktkomisjonide otsuste tühistamise kohta võivad pooled anda 14 päeva jooksul, arvates tehtud otsuse kohta teate saamise päevast.

Sama tähtaja jooksul võivad pooled järelevalve korras anda avaldusi tööorganite nende otsuste tühistamise kohta, mis tehtud järelevalve korras hindamis-konfliktkomisjonide otsuste läbivaatamisel.

§ 26. Jaoskonna hindamis-konfliktkomisjonide otsuste peale esitatud kaebused tuleb läbi vaadata ettevõtte, asutuse või majapidamise hindamis-konfliktkomisjonides 2 päeva jooksul.

Ettevõtte, asutuse või majapidamise hindamis-konfliktkomisjoni otsuste peale teistele organeile (tööinspektorid, EAÜKN Töökaitse Osakonna peainspektor, ametiühingute keskjuhatused, EAÜKN Presiidium) esitatud kaebused tuleb läbi vaadata 3 päeva jooksul.

§ 27. § 23 ettenähtud tööorganid võivad omal algatusel ilma poolte avalduseta järelevalve korras tühistada hindamis-konfliktkomisjonide otsuseid tingimusel, kui vastava otsuse tegemise päevast ei ole möödunud üle 3 kuu.

§ 28. Hindamis-konfliktkomisjoni otsuse tühistamise puhul võib tööorgan saata asja uuesti arutamiseks samasse hindamis-konfliktkomisjoni või vastavasse rahvakohtusse.

§ 29. Avalduse esitamine hindamis-konfliktkomisjoni otsuse tühistamiseks järelevalve korras ei pane selle otsuse täitmist seisma, välja arvatud juhtumid, kui järelevalveorgan tunnistab otsuse täitmise seismapaneku tarvilikuks.

§ 30. Juhtumil, kui hindamis-konfliktkomisjoni otsus on tühistatud järelevalve korras, võib tühistatud otsuse põhjal töötajale väljamakstud summasid temalt tagasi nõuda ainult sel juhtumil, kui tühistatud otsus põhines töötaja poolt esitatud võltsitud dokumentidel või tema poolt antud valeandmeil.

§ 31. Prokuratuuri järelevalvet hindamis-konfliktkomisjonide ja nende otsuste üle järelevalvet teostavate tööorganite tegevuse üle teostatakse ainult üldise tööorganite tegevuse järelevalve korras.

Tööorganite otsuste vastu hindamis-konfliktkomisjonide otsuste puhul võib prokuratuur esitada protesti kõrgemalseisvasse tööorganisse ainult otsuse ilmse seadusvastasuse puhul, või kui prokuratuuri arvates on oluliselt rikutud riigi või töötajate huve.

5. Hindamis-konfliktkomisjonide otsuste täitmine

§ 32. Hindamis-konfliktkomisjonide otsused viiakse nende mittetäitmise korral täide sundkorras vastava tööinspektori pool väljaantud tunnistuse alusel.

§ 33. Kui hindamis-konfliktkomisjoni otsuses on täpselt määratud töötajale kuuluv rahasumma, annab vastav tööins-

pektor soovi korral selle kohta tunnistuse, mil on täitelehe jõud.

Ei ole hindamis-konfliktkomisjoni otsuses töötajale kuuluv rahasumma täpselt määratud, siis tuleb vastavalt tööinspektoriilt võtta tunnistus hindamis-konfliktkomisjoni seesuguse otsuse kohta ja lasta vastaval rahvakohtul summa suurus kindlaks määrata. Rahvakohus ei või sel juhtumil asuda arutama, kas töötajal on õigust nimetatud summa saamiseks või mitte, vaid peab piirduma ainult summa suuruse kindlaksmääramisega.

§ 34. § 32 tähendatud tunnistuste väljaandmisel otsustavad tööinspektoriid ühtlasi palkaja kriminaalvastutusele võtmise küsimuse hindamis-konfliktkomisjoni otsuse täitmata jätmise pärast VNFSV kriminaalkoodeksi § 134 alusel.

6. Töökonfliktide lahendamine rahvakohtuis

§ 35. Avalduste esitamiseks rahvakohtutele töökonfliktide arutamiseks määratakse järgmised tähtajad:

a) vallandamise asjus, samuti kõigis muis asjades juhtumeil, mis on näidatud § 7 p. a ja b — 14 päeva;

b) kõigil muil juhtumeil — 3 kuud.

§ 36. § 35 näidatud tähtajad arvutatakse:

a) hindamis-konfliktkomisjonis mitteamutatud vallandamis-asjus — töötajaile lõpparve esitamise päevast;

b) hindamis-konfliktkomisjonis arutamisel lahendamata jäänud vallandamis-asjus ja kõigis teistes hindamis-konfliktkomisjonis lahendamata jäänud asjus — päevast, millal teatati otsuse mittesaavutamisest;

c) kõigis asjus, milles hindamis-konfliktkomisjoni poolt on tehtud otsus, kuid tühistatud järelevalve korras — hindamis-konfliktkomisjoni otsuse tühistamisest teatamise päevast.

§ 37. Rahvakohtud võivad võtta arutusele pärast § 35 näidatud tähtaegade möödumist esitatud hagiavalduse neil juhtumeil, kui tähtaeg on lastud mööduda nende poolt mõjuvaiks tunnistatud põhjustel.

§ 38. Tööasjad tuleb kõigis kohtuis arutada hiljemalt 7 päeva jooksul, arvates nende saabumisest.

§ 39. Kohtuorganid on kohustatud oma otsused töö asjus

teatama pooltele ära kirjade näol 3 päeva jooksul, arvates otsuse tegemise päevast.

§ 40. Rahvakohtu otsused töötaja kasuks kindla rahalise summa sissenõudmise asjus tuleb viivitamatult täita osas, mis ei ületa töötaja ühe kuu töötasu. Ülejäänud osas võib otsuse viivitamatult täide viia ainult rahvakohtu eriootsuse põhjal.

§ 41. Töökonfliktide asjus tehtud kohtuorganite otsuste tühistamisel järelevalve korras võib nende otsuste põhjal väljamakstud summasid töötajalt tagasi nõuda tingimusel, kui tühistatud otsus põhines töötaja poolt esitatud võltsitud dokumentidel või tema poolt antud valeandmetel.

7. Ebaõigesti vallandatud töötajate ametisse või tööle ennistamine

§ 42. Ebaõigesti vallandatud töötajate ametisse või tööle ennistamise asjad ja vastavail juhtumel töölepingu lõpetamise asjad arutatakse kas töötajate või palkajate nõudmisel hindamis-konfliktkomisjonides ja rahvakohtuis, välja arvatud § 6 p. a ja b nimetatud asjad. Ametisse või tööle ennistamise asjade arutamine hindamis-konfliktkomisjonides või rahvakohtutes toimub käesoleva määruse eeskirjade kohaselt.

§ 43. Paragrahvis 6 p. a nimetatud töötajate ametisse või tööle ennistamise küsimusi arutavad ainult alluvuse korras kõrgemalseisvad organid ja isikud.

Kui § 6 p. a nimetatud töötajad on kõrgemalseisva organi või isiku poolt ametisse ennistatud, võidakse nendele sunnitud töölt puudumise aja eest tasumaksmise asja arutada ka rahvakohtus.

§ 44. Paragrahvis 6 p. b nimetatud töötajate suhtes lahendatakse kõik ametisse või tööle ennistamise küsimused Riigikontrolli Rahvakomissariaadi eeskirjade kohaselt.

§ 45. Kui hindamis-konfliktkomisjon või rahvakohus tunnistab tehtud vallandamise ebaõigeks, otsustab ta ühtlasi:

a) vallandatud töötaja ametisse või tööle ennistamise;

b) ebaõigesti vallandatud töötajale tasu maksmise sunnitud töölt puudumise aja eest, arvates vallandamisest kuni uuele tööle asumiseni või kuni tegelikult ametisse ennistamiseni,

kusjuures tasu arvutatakse vallandamise kuule eelnevas kalendrikuus saadud vallandatu tegelikust töötasust.

§ 46. Kui ebaõigesti vallandatud töötaja ajavahemikul vallandamisest kuni tegeliku ametisse või tööle ennistamiseni või uue alatise töö saamiseni tegi palgalist tööd või sai abiraha sotsiaalkindlustuse korras, vähendatakse väljamaksmisele kuuluvat tasu teenitud või abirahana saadud summa võrra.

§ 47. Juhtumil, kui ebaõigesti vallandatud töötaja on juba kvalifikatsioonilt ja töötasult vastaval tööl teises ettevõttes, asutuses või majapidamises, võib hindamis-konfliktkomisjon või rahvakohus piirduda ainult ebaõige vallandamise fakti konstateerimisega, otsustamata töötaja ametisse või tööle ennistamist.

§ 48. Ebaõigesti vallandatud töötajale säilitatakse igal juhtumil kuni 1 kuu kestel õigus saada tasu töölt sunnitud puudumise aja eest, üle ühe kuu aga ainult juhtumeil, kui ebaõigesti vallandatud töötaja ühe kuu jooksul, arvates vallandamise päevast, registreerus tööbüroos ja ei keeldunud mõjuvate põhjusteta pakutud tööst.

§ 49. Kui palkaja ei täida hindamis-konfliktkomisjoni või rahvakohtu otsust ebaõigesti vallandatud töötaja ametisse või tööle ennistamise kohta, on nimetatud töötajal õigus saada tasu kogu töölt puudumise aja eest, mis on tingitud palkaja poolt vastava otsuse mittetäitmisest kuni tegelikult ametisse või tööle ennistamiseni.

See tasu nõutakse palkajalt sisse sundkorras ilma asja teisekordse sisulise arutamisetähtaegselt rahvakohtu poolt väljaantud täitelehe järgi (rahvakohtu poolt otsustatud asjade puhul) või tööinspektori poolt väljaantud täitelehe jõudu omava tunnistuse järgi (hindamis-konfliktkomisjoni poolt otsustatud asjade puhul).

§ 50. Juhtumil, kui hindamis-konfliktkomisjoni või rahvakohtu otsusega ennistatud töötaja endises ametis on juba teine uuesti palgatud töötaja, on palkajal õigus viimast vallandada.

§ 51. Ebaõigesti vallandatud töötajate ametisse või tööle ennistamise asjade rahvakohtus arutamisel võib rahvakohus omal algatusel kohustada riiklike, kooperatiivsete või ühiskondlike ettevõtete, asutuste ja majapidamiste ametiisikuid, kes teostasid ebaõige vallandamise, tasuma ettevõttele, asutusele või majapidamisele kahju, mis tekkis viimasel ebaõigesti

vallandatud töötajale tasu maksmisega, eriti kui on kindlaks tehtud, et vallandamine ei toimunud tõsiste asjalikkude kaalutluste põhjal või kandis pahatahtlikku iseloomu. Nimetatud kahjutasu ei või ületada vastava ametiisiku kolme kuu töötasu.

II.

Käesolev määrus jõustub 30. päeval pärast avaldamist.

Tallinn, 27. mail 1941, nr. 1003.

Hinde-vaidekomisjonide põhimäärus

Kinnitatud NSVL Töö RK poolt 12. detsembril 1928. a.

(„NSVL Töö RK Teataja“ 1928. a. nr. 51—52)

(Väljavõtted)

10. ... Hinde-vaidekomisjonides kui esimeses põhiinstantsis kuuluvad kohuslikult arutamisele konfliktid järgmistes küsimustes:

k) mahaarvamised töötaja töötasust tööandjale teenistuskohuste täitmisel tehtud kahju eest kõigil neil juhtumel, mille kohta on seadusega kindlaks määratud piirulatusena vastutus ja ei ole kehitatud asja arutamine eranditult kohtu korras.

11. Hinde-vaidekomisjon asub konflikti iseloomuga asjade arutamisele asjasthuvitatud töötajate või käitiskomitee avalduste põhjal, vastavalt juhtumel ka tööandja avalduse põhjal.

Tööandja on kohustatud küsimuse esialgse kooskõlastamise korras enne vastava korralduse tegemist esitama hinde-vaidekomisjonile arutuseks: a) konfliktid riiklikes ettevõtetes ja asutuses tööle kõlbmatuse pärast vallandamise küsimuses; b) konfliktid muus ettevõtetes ja asutuses tööle kõlbmatuse ja kohustuste mittetäitmise pärast vallandamise küsimustes; c) kõik §-s 10 p. k nimetatud konfliktid palgast mahaarvamise küsimuses juhtumil, kui töötaja esitab vastuvaidluse mahaarvamise ebaseaduslikkuse või selle suuruse arvutuse ebaõigsuse kohta (27. juuni 1929. a. redaktsioonis — „NSVL Töö RK Teataja“ 1929. a. nr. 34—35).

15. Hinde-vaidekomisjonid võivad võtta arutusele avaldusi, mis on esitatud § 13 näidatud tähtaegade möödumisel, neil juhtumel, kui tähtaeg on lastud mööda nende poolt kaaluvaiks tunnistatud põhjusil.

16. Kaaluvaiks põhjusiks tähtaja möödalaskmisel on:

a) töötaja haigus, mis vajab kliinilist, sanatoorset või kuu-rordiravi;

b) viibimine puhkusel, mida võimaldati karanteeni juures või haige perekonnaliikme eest hoolitsemiseks;

c) viibimine järjekordsel või täiendaval puhkusel;

d) töötaja viibimine vahi all;

e) töötaja viibimine komandeeringul;

f) töötaja kolimine seoses teisele tööle üleviimisega;

g) rahvakohtu kaasistuja kohuste täitmine;

h) sõjaväeteenistuse kohuste täitmine ameti- või töökoha säilitamise juhtumil;

i) töötaja osavõtt kongressidest, konverentsidest jne.;

j) ühenduse katkemine, mis takistas hinde-vaidekomisjoni poole pöördumist (üleujutus, lumetusid);

k) muud olud, mis hinde-vaidekomisjoni otsusega tunnista-takse kaaluvaiks.

17. Aega, mille kestel mõjusid §-s 16 näidatud olud, ei arvu-tata avalduste esitamiseks määratud tähtaegadesse (§ 13).

Juhtumil, kui tähtajast jääb pärast nende olude möödumist vähem kui 7 päeva, pikendatakse see kuni 7 päevani.

25. Hinde-vaidekomisjonis asja arutamisel, millest on isik-likult huvitatud hinde-vaidekomisjoni liige, tuleb viimane asendada teise isikuga.

26. Huvitatud isik võib enne asja arutamist esitada moti-veeritud nõude ühe või teise hinde-vaidekomisjoni liikme taandamiseks kõnesoleva asja arutamisest.

Küsimuse taanduse lahendamisest otsustab:

a) hinde-vaidekomisjoni töölispoole liikmete suhtes käitis-komitee; b) hinde-vaidekomisjoni administratiivpoole suhtes administratsioon.

30. Hinde-vaidekomisjonide otsuseis töötingimuste määra-mise või muutmise küsimustes peab olema näidatud algtäht-aeg, millest tuleb rakendada kõnesolev otsus. Sellise juhendi puudumisel tuleb need otsused rakendada nende tegemise päevast.

Otsustes, millega sanktsioneeritakse töötaja vallandamine tööle kõlbmatuse või vastavail juhtumeil kohustuste mitte-täitmise pärast (§ 11), peab kohuslikult näidatama tähtaeg, mille jooksul võib vallandamine järgneda. Kui töötajat ei val-landata selle tähtaja jooksul, kaotab hinde-vaidekomisjoni otsus kehtivuse.

31. Kõigis hinde-vaidekomisjoni otsuseis hagi iseloomuga rahaliste nõuete kohta tuleb näidata igale huvitatud töötajale kuuluv täpne summa.

Juhtumil, kui ei ole võimalik seda summat kindlaks määrata istungil, määrab hinde-vaidekomisjon tähtaja selle kindlaks-tegemiseks administratsiooni poolt.

33. Hinde-vaidekomisjon ei ole õigustatud tegema otsuseid, mis on vastuolus tööorgani poolt antud juhenditega järelevalve korras eelmise hinde-vaidekomisjoni otsuse tühistamise puhul kõnesolevas asjas.

36. Hiljemalt kolme päeva jooksul hinde-vaidekomisjoni istungi päevast saadetakse:

a) pooltele (administratsioonile ja käitiskomiteele) istungi protokollki kinnitatud ärakirjad;

b) asjast huvitatud isikuile kinnitatud väljavõtted istungi protokollist.

Tähendatud dokumendid loetakse teadustuseks asja hinde-vaidekomisjonis arutuse tagajärgedest.

Hinde-vaidekomisjonide istungite protokollide vormi kinnitamise kohta

NSVL Töö RK 19. novembri 1929. a. määrus
(„NSVL Töö RK Teataja“ 1929. a., nr. 50)

Hinde-vaidekomisjonide istungite protokollide vormi lihtsustamise eesmärgil NSVL Töö RK määras:

Kinnitada UAUKN-ga kooskõlastatud hinde-vaidekomisjonide istungite protokollide vorm lisatud uues redaktsioonis...

PROTOKOLL NR. ... HINDE-VAIDEKOMISJONI ISTUNGI KOHTA

..... juures
(ettevõtte või asutuse nimetus, jaoskonna HVK¹ kohta
ka jaoskonna nimetus)

..... 19..... a.

¹ hinde-vaidekomisjon.

Istungist võtsid osa:

1) otsustava hääleõigusega — HVK liikmed:

töölispoole poolt sm-d

administratiivse poole poolt sm-d

2) nõuandva hääleõigusega sm-d

Esimees

Sekretär

Järjek. nr.	Avalduse saabu- mise aeg	Töötajale (-tele) HVK istungi ajast teatamise aeg	Küsimusest huvitatud töötä- jate arv	Töötajale (-tele) HVK protokoll ärakirja kätteand- mise aeg
-------------	-----------------------------	---	--	--

1. Kuulati

Otsustati

Järjek. nr.	Avalduse saabu- mise aeg	Töötajale (-tele) HVK istungi ajast teatamise aeg	Küsimusest huvitatud töötä- jate arv	Töötajale (-tele) HVK protokoll ärakirja kätteand- mise aeg
-------------	-----------------------------	---	--	--

2. Kuulati

Otsustati

Märkus. Osas „Kuulati“ näidata, kes esitas avalduse, selle sisu, raha-
liste nõudluste puhul ka nende summa. Samas näidata ka, kas istungist
võtsid osa asjast huvitatud töötaja (-jad), ekspert ja tunnistajad, nende
ütluste lühike sisu.

Osas „Otsustati“: a) kokkuleppe saavutamisel tuua HVK otsus, näidates ta täitmise tähtaeg, rahalise nõudluse puhul aga ka sissenõudmisele kuuluv täpne summa; b) kokkuleppe mittedaavutamise juhtumil — poolte ettepanekud, ära märkides, et kokkulepet ei saavutatud.

Jaoskondade ja vahetuste hinde-vaidekomisjonide põhimäärus

Kinnitatud NSVL Töö RK poolt 9. detsembril 1931. a.
(„NSVL Töö RK Teataja“ 1931. a., nr. 34)
(Väljavõtted)

1. Jaoskondade ja vahetuste hinde-vaidekomisjonid organiseeritakse neis ettevõtte jaoskondades ning teistes osades või asutuste osades, kus on organiseeritud jaoskonna- või vahetusekomitee.

2. Jaoskonna hinde-vaidekomisjonid organiseeritakse ja töötavad ühiseil aluseil üldtehaseliste, üldvabrikuliste jms. hinde-vaidekomisjonidega vastavalt üldisele hinde-vaidekomisjonide põhimäärusele, mis on kinnitatud NSVL Töö RK poolt 12. detsembril 1928. a., käesolevas põhimääruses näidatud eranditega.

4. Üldise põhimääruse p-s 10¹ tähendatud hagi iseloomuga töökonfliktid kuuluvad arutusele jaoskondade ja vahetuste hinde-vaidekomisjonides, välja arvatud vaidlused küsimustes:

a) töötaja üleviimisest teisele tööle väljaspool kõnesolevat jaoskonda;

b) vallandamisest koosseisude koondamise tõttu;

c) lühendatud tööpäeva rakendamisest ja puhkuse pikendamisest.

Vaidlused neis küsimusis vaatab läbi üldtehaseline hinde-vaidekomisjon.

5. ... Hagi iseloomuga töökonfliktid, mida ei lahendatud jaoskonna või vahetuse hinde-vaidekomisjonis, võidakse huvitatud isikute poolt edasi anda rahvakohtusse.

6. Jaoskonna ja vahetuse hinde-vaidekomisjonide otsused on lõplikud. Neid otsuseid võib järelevalve korras tühistada tööorgan.

¹ ENSV RKN määrus töökonfliktide lahendamise korra kohta 27. maist 1941. a. nr. 1003, paragrahv 4 (vt. lk. 16).

Otsuse tühistamise puhul võib tööorgan saata asja uuesti arutamiseks: . . .

b) hagi iseloomuga töökonfliktides samasse jaoskonna või vahetuse hinde-vaidekomisjoni või rahvakohtusse.

7. Jaoskonna ja vahetuse hinde-vaidekomisjonide istungid peetakse töövabal ajal.

Istungite aeg määratakse kindlaks kokkuleppel jaoskonnakomitee ja jaoskonna administratsiooni vahel.

Hinde-vaidekomisjonide otsuste sundtäitmise korrast

NSVL Töö RK 21. jaanuari 1929. a. määrus nr. 33
(„NSVL Töö RK Teataja“, 1929, nr. 6)

1. Hinde-vaidekomisjoni otsuste mittetäitmise korral tööandja poolt annavad tööorganid (p. 3) huvitatud töötajale või ametiühingule juhtumeil, kui otsuses on kindlaks määratud töötajale või ametiühingule väljamaksmisele kuuluv rahasumma, tunnistuse lisatud vormi „a“ järgi saadaoleva summa kättesaamiseks.

Tähendatud tunnistus omab täitelehe jõudu ja esitatakse kohtutäiturile sundkorras sissenõudmiseks.

2. Hinde-vaidekomisjonide otsuste mittetäitmise korral tööandja poolt annavad tööorganid (p. 3) huvitatud töötajale või ametiühingule juhtumeil, kui otsuses ei ole kindlaks määratud töötajale või ametiühingule väljamaksmisele kuuluv rahasumma, vaid tunnistuse lisatud vormi „b“ järgi käesoleva otsuse seaduspärasuse kohta.

Tähendatud tunnistus esitatakse rahvakohtu töö-sessioonile¹, kes kooskõlas hinde-vaidekomisjoni otsusega määrab töötaja või ametiühingu kasuks sissenõudmisele kuuluva rahasumma. Seejärel viiakse otsus täide sundkorras töö-sessiooni poolt väljaantava täitelehe järgi.

3. Tunnistused annab välja see tööorgan, kelle järelevalvele allub käesolev hinde-vaidekomisjon.

4. Tööorgan võib, kui ta peab seda asjaoludest tingitult vajalikuks, keelduda tunnistuse väljaandmisest või peatada

¹) NSVL liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus ei näe ette rahvakohtu töö-sessioone.

Töösjad arutatakse rahvakohtus.

täitmine juba väljaantud tunnistuse põhjal järgmistel juhtumeil:

a) kui tööorganile on esitatud avaldus käesoleva otsuse järelevalve korras tühistamiseks;

b) kui tööorgan soovib käesolevat otsust omal algatusel järelevalve korras läbi vaadata.

Pärast seda on tööorgan kohustatud keelduma tunnistuse väljaandmisest või peatama täitmist juba väljaantud tunnistuse põhjal neil juhtumeil, kui kõrgema järelevalve organi poolt on saadud vastav erikorraldus.

5. Uheaegselt tunnistuse väljaandmisega otsustab tööorgan tööandja kriminaalvastutusele võtmise küsimuse hinde-vaidekomisjoni otsuse täitmata jätmise pärast.

6. Avaldus tunnistuse väljaandmise kohta tuleb esitada (kirjalikus vormis) hiljemalt ühe kuu jooksul.

Tähendatud ühekuine tähtaeg arvutatakse töötajale või ametiühingule tehtud otsusest teatamise päevast. Kuid neil juhtumeil, kui otsusega endaga või hilisema kokkuleppega töötaja või ametiühingu ja tööandja vahel määratud otsuse täitmise tähtaeg langeb hilisemale kui tehtud otsusest teatamise päevale, võib avalduse esitada ühe kuu jooksul arvates tähendatud tähtaja lõpp-päevast.

7. Tööorganid võivad võtta arutusele pärast p-s 6 näidatud ühekuise tähtaja möödumist esitatud avaldusi tunnistuse väljaandmise kohta juhtumeil, kui tähtaeg on lastud mööda nende poolt vabandavaiks tunnistatud põhjusil.

Tähtaja möödalaskmise põhjuste kaaluvus, samuti ka tähtaja arvutamise kord neil juhtumeil, kui selle möödalaskmise põhjus on tunnistatud kaaluvaks, määratakse vastavalt NSVL Töö RK poolt 12. detsembril 1928. a. nr. 722 all kinnitatud hinde-vaidekomisjonide põhimääruse §-le 16 ja 17.

8. Avaldused tunnistuste väljaandmise kohta tuleb tööorganil võtta arutusele hiljemalt seitsme päeva jooksul pärast nende saabumist.

..... 194..... a. nr.....

TUNNISTUS

Välja antud
(huvitatud töötaja perekonna-, ees- ja isanimi või ametiühingu nimetus)

.....
(ettevõtte või asutuse nimetus või töandja perekonna-, ees- ja isanimi)
..... rbl. kop. suuruse
summa saamiseks, mis kuulub väljamaksmisele

(HVK)

juures organiseeritud hinde-vaidekomisjoni
seaduslikult vastuvõetud otsuse põhjal 19..... a.
Käesolev tunnistus omab täitelehe jõu ja esitatakse kohtutäi-
turile sundkorras sissenõudmiseks.

Alus¹: NSVL KTN ja RKN poolt 29. augustil 1928. a. kinni-
tatud „Eeskirjad töökonfliktide lepitus-vahekohtuliku ja kohtu-
liku arutamise kohta” § 46 (LSKK 1928. a. nr. 56, art. 495).
(Pitsati jäljend)

Allkiri.....

L i s a
NSVL Töö RK 21. jaanuari 1929. a.
määruse p. 2 juurde
Vorm „b”

..... 194..... a. nr.....

TUNNISTUS

Välja antud
(huvitatud töötaja perekonna-, ees- ja isanimi või ametiühingu nimetus)
selle kohta, et 19..... a.

(HVK)

juures organiseeritud

¹ Alus: Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus töökonfliktide
lahendamise korra kohta 27. maist 1941. a. nr. 1003, § 33 (ENSV T 1941,
58, 915).

hinde-vaidekomisjoni otsus:

.....

.....

.....

(tuua otsuse sisu)

ei ole vastuolus seadusega.

Käesolev tunnistus esitatakse rahvakohtusse sissenõudmisele kuuluva summa kindlaksmääramiseks.

Alus¹: NSVL KTK ja RKN poolt 29. augustil 1928. a. kinnitatud „Eeskirjad töökonfliktide lepitus-vahekohtuliku ja kohtuliku arutamise kohta“ § 47 (LSKK 1928. a. nr. 56, art. 495).

(Pitsati jäljend)

Allkiri.....

Vastutavate töötajate, kelle vallandamise ja ametisse ennistamise asjad ei kuulu arutusele hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtu töö-sessioonides,² vallandamise ja ametisse ennistamise korrast

NSVL Töö RK 18. oktoobri 1929. a. määrus
(„NSVL Töö RK Teataja“ 1930. a., nr. 1—2)

1. Hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtu töö-sessioonides ei kuulu arutusele järgmiste isikute vallandamise ja ametisse ennistamise asjad:

a) isikud, kel on palkamise ja vallandamise õigus kõigis ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides (nende hulgas ka erasektoris);

b) riiklike, kooperatiivsete, ühiskondlike ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide vastutavad töötajad ametikohtadel, mis on märgitud lisatud loeteludes nr. 1, 2 ja 3³...

¹ Vt. allmärkus lk. 33.

² Alus: Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus töökonfliktide lahendamise korra kohta 27. maist 1941. a. nr. 1003 § 33 (ENSV T 1941, 58, 915).

³ Tuuakse ainult loetelu nr. 1.

2. §-s 1 tähendatud töötajaid võib vallandada ainult üldises tööseadusandluses ettenähtud alusel. Nende vallandamist ilma tähendatud alusteta jälitatakse liiduvabariikide seadusandluse kohaselt. Kui seejuures asja kriminaalkorras arutamisel tehakse kindlaks vallandamise ebaseaduslikkus, on töötajal õigus ametisse ennistamisele talle töötasu väljamaksmisega sunnitud töölt puudumise aja eest vastavalt töökonfliktide lepitus-vahekohtuliku ja kohtuliku arutamise eeskirjade §-dele 67—72.

3. Ebaseadusliku vallandamise juhtumil võivad §-s 1 tähendatud töötajad avaldada vallandamise vastu protesti alluvuse korras kõrgemalseisva organi või isiku ees, kellele allub käesolev ettevõtte, asutus või organisatsioon.

Vastava avalduse esitamiseks määratakse 14-päevane tähtaeg, mis arvutatakse töötajale vallandamise teatamise päevast.

Tähtaja pikendamine avalduste esitamiseks on lubatav ainult vastavalt NSVL Töö RK poolt 12. detsembril 1928. a. nr. 722 all kinnitatud hinde-vaidekomisjonide põhimääruse §-dele 51—52.

4. Kõrgemalseisev organ või isik on kohustatud avalduse ebaseadusliku vallandamise kohta läbi vaatama seitsme päeva jooksul arvates selle saabumisest ja koheselt teatama asjast huvitatud töötajale avalduse läbivaatamise tagajärgedest.

5. Vallandamise ebaseaduslikuks tunnistamise juhtumil teeb kõrgemalseisev organ või isik koheselt ettekirjutuse töötaja ametisse ennistamiseks ja talle sunnitud töölt puudumise aja eest töötasu väljamaksmiseks vastavalt töökonfliktide lepitus-vahekohtuliku ja kohtuliku arutamise eeskirjade §-dele 66—69 ja 71. Selle ettekirjutuse ära kiri saadetakse samaaegselt asjast huvitatud töötajale.

6. Juhtumil, kui ametikohale, millele peab uuesti asuma ennistatav töötaja, on palgatud teine töötaja, tuleb viimane üle viia teise tema kvalifikatsioonile vastavasse ametisse. Sellise ameti puudumisel võidakse töötaja vallandada, makstes vallandamistoetuse keskmise töötasu alusel 12 tööpäeva eest.

7. Juhtumil, kui ettevõtte, asutus või organisatsioon ei täida

Märkus. Kehtiva seadusandlusega määratud vallandamise kord vastava il juhtumel, kui on nõutav ametiühingu nõusolek või tööinspektori või muude organite luba (käitiskomitee liikmete, rasedate naiste jt. suhtes), jääb §-s 1 tähendatud töötajate kohta jõusse.

kõrgemalseisva organi või isiku korraldust vallandatud töötaja ametisse ennistamise kohta, on viimasel õigus tasu saamisele tähendatud korralduse mittetäitmise tagajärjel põhjustatud töölt puudumise aja eest kuni faktilise ametisse ennistamise päevani.

Tasu nõutakse sisse (ilma teiskordse asja sisulise arutusega) sundkorras kohaliku tööorgani poolt väljaantava, täitelehe jõudu omava tunnistuse põhjal huvitatud töötaja poolt ametisse ennistamise ja sunnitud töölt puudumise aja eest tasu maksimise ettekirjutuse ärakirja esitamisel. See tunnistus antakse samadel aluseil, kui tunnistused tööandja poolt täitmata jäetud hinde-vaidekomisjonide otsuste puhul (NSVL Töö RK 21. jaanuari 1929. a. määrus nr. 33 hinde-vaidekomisjonide, lepituskodade ja rahvakohtute otsuste sundtäitmise korra st tootmis- ja tööasjades — NSVL Töö RK Teated 1929. a. nr. 6, § 1 ja 3)¹.

Vastutavate töötajate kategooriate loetelu nr. 1, kelle vallandamise ja ametisse ennistamise asjad ei kuulu arutusele hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtu töö-sessioonides

Lisa NSVL Töö RK 18. oktoobri 1929. a. määrusele

1. Valitavad töötajad palgalistel ametikohtadel neid valivais organisatsioonides.

2. Ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide, nagu rahvakomissariaatide ja nendega võrdsustatud asutuste, kraide, oblastite ja ringkondade täitevkomiteede vastavate osakondade, trustide, kombinaatide, riiklike kaubandusettevõtete (kaubastute), sündikaatide, pankade, aktsiaseltside (osaühingute), vabrikute, tehaste, kõrgemate teaduslike ja õppeasutuste ainuisikulised juhatajad, kolleegiumide ja juhataste liikmed, samuti ka ülalnäidatud juhatajate asetäitjad.

3. Asutuste juhatajate isiklikud sekretärid.

4. §-s 2 näidatud ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide kohalike kontorite ja osakondade juhatajad.

5. Vabariiklike ja kohalike võimuorganite esindajad (volinikud) kõrgemalseisvate organite juures, samuti ka kõrgemalseisvate organite esindajad vabariiklike ja kohalike võimuorganite juures.

¹ Vt. lk. 31.

6. Üleliiduliste ja vabariiklike asutuste ja organisatsioonide valitsuste ja osakondade ülemad, valitsejad ja juhatajad, samuti ka nende asetäitjad.

7. Sündikaatide, üleliidulise või vabariikliku tähtsusega trustide, kombinaatide, riiklike kaubandusettevõtete (kaubastute) ja pankade, samuti ka aktsiaseltside (osaühingute) osakondade ja valitsuste ülemad, valitsejad ja juhatajad.

8. Asutuste ja organisatsioonide iseseisvale majanduslikule arvestusele üleviidud (olguigi ainult ametkondlikus korras, s. o. ilma osakonnale või valitsusele juriidilise isiku õigusi andmata) osakondade ja valitsuste ülemad, valitsejad ja juhatajad.

9. §-des 6—8 näidatud osakondade õigustega töötavate iseseisvate osakondade juhatajad.

10. Perioodiliste väljaannete vastutavad toimetajad.

11. Tehnilised direktorid või peainsenerid, nende asetäitjad.

12. Tootmisosakondade (vabrikuis ja tehaseis ning muis tootmisettevõtteis), jaoskondade ja töökodade ülemad ning juhatajad ja meistrid.

13. Ettevõtete tulevalve ülemad.

14. Tuletõrjeosade ja -komandode ülemad.

15. Eriosakondade ja -alaosakondade juhatajad.

16. Kõigi asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide pea- ja vanemraamatupidajad, kes juhatavad finants-arvepidamise ning raamatupidamise osakondi ja alaosakondi.

17. Tootmisettevõtete (vabrikute, tehaste) ja valitsusasutuste komandandid.

18. Töödejuhatajad (ehitustöödel), kel on iseseisev valitsus või kontor.

Abinõudest töödistsipliini korraldamiseks, riikliku sotsiaalkindlustuse praktika parandamiseks ja sel alal kuritarvituste vastu võitlemiseks

NSVL RKN, UK(b)P KK ja UAUKN määrus 28. detsembrist 1938. a.

(LMKK 1939. a., nr. 1, art. 1)

(Väljavõtte)

4. Kui tööline või teenistuja vallandatakse ilma küllaldase aluseta, siis tasutakse sunnitud töölt puudumise aja eest keskmise palga suurus, kuid mitte rohkem kui 20 päeva eest, kus-

juures asutuste ja ettevõtete administratsioon, käitiskomiteed ja hinde-vaidekomisjonid on kohustatud kaebused ebaõige vallandamise pärast läbi vaatama 3 päeva jooksul, arvates kaebuse esitamise päevast, kohtuorganid aga 5 päeva jooksul.

NSVL Ülemkohtu 59. Pleenumi määrusest (1938. a.) Vene NFSV Kohtuorganite praktika kohta tsiviilsetes tööasjades

NSVL Ülemkohtu Pleenum määrab:

§ 7. Seadusvastaselt vallandatud on kohtud kohustatud ennistama tööle üldreeglina endistesse ametitesse ja igal juhutamil kvalifikatsioonilt ja palgalt vastavale tööle, välja arvatud juhtumid, kui ebaõigelt vallandatul on juba säärane töö teises ettevõttes või asutuses („Eeskirjad töötulide lepitusvahekohtuliku ja kohtuliku arutamise kohta“ § 67 — LSKK 1928. a., nr. 56, art. 495).¹

§ 8. Kohtud on kohustatud töötajate hagide puhul tegema otsuseid tegelikult ebaõigete häbistavate motiveeringute parandamise kohta vallandamise käskkirjades.

Töölehtede², tunnistuste, õienduste ja muude sääraste dokumentide suhtes peavad kohtud vallandatud hagide puhul kohustama administratsiooni sisse kandma nendesse dokumentidesse vallandamise motiive kooskõlas seadustes ettenähtud alustega (Vene NFSV tööseaduste koodeksi § 47 jm. ning teiste liiduvabariikide tööseaduste koodeksite vastavad paragrahvid).

Kohtud peavad seejuures pöörama tähelepanu sellele, et vallandamisel Vene NFSV tööseaduste koodeksi § 47 p. c ja teiste liiduvabariikide tööseaduste koodeksite vastavate paragrahvide järgi tuleb vastavais ülaltähendatud dokumentides näidata, millisele tööle nimelt on vallandatu kõlbmatu oma kvalifikatsioonilt.

§ 10. Kohtuil ei ole õigust kohaldada laiendavalt NSVL Töö RK 18. oktoobri 1929. a. määrusele lisatud vastavate töötajate kategooriate loetelu nr. 1, kelle vallandamise ja ametisse ennistamise

¹ Vt. Eesti NSV RKN 27. mai 1941. a. määrus töökonfliktide lahendamise korras § 47 (lk. 25).

² Praegu — tööraamatute.

asjad ei kuulu arutamisele hinde-vaidekomisjonis ja rahvakohtu töösessioonides.¹

Distsiplinaarmäärustikele (Teede RK, Veeteede RK, Side RK jt.) alluvate isikute hagnosis tööle ennistamise asjus ei võeta vastu ainult neil juhtumil, kui vallandamine on toimunud vastavas määrustikus näidatud alusel.

§ 11. Loetelus nr. 1 (vt. eelnev §) nimetatud isikuil, samuti isikuil, kes alluvad distsiplinaarmäärustikele, on õigus esitada hagi tasu saamiseks sunnitud töölt puudumise eest juhtumil, kui kõrgemalseisev administratiivorgan tunnistab nende vallandamise ebaõigeks.

Samade kategooriate töötajail on õigus esitada hagi neid seadusvastaselt häbistavate sissekannete tühistamiseks töölehtedes² ja õiendustes, kui need ei ole tehtud kooskõlas tööseaduste koodeksitega, kusjuures kohtud ei tohi neil juhtumil puudutada oma otsuseis vallandamise põhjenduse küsimust.

§ 12. Ette panna kohtuile sunnitud töölt puudumise eest tasu väljamõistmise juhtumil tugevdada praktikat, mille järgi pannakse ametiisikuile, kes toimetasid ebaõige vallandamise, kohustus tasuda ettevõttele või asutusele ebaõigelt vallandatud töötajale tasumaksmisega tekkinud kahjud („Eeskirjad töötulide lepitus-vahekohtuliku ja kohtuliku arutamise kohta“ § 72).³

§ 13. Kui on tõestatud, et ületunnitöö toimus administratsiooni teadmisel, peavad kohtud nende eest tasu välja mõistma ka siis, kui nõutavad formaalsused ei ole täidetud.

¹ Vt. lk. 41.

² Praegu — tööraamatuis.

³ Vt. Eesti NSV RKN 27. mai 1941. a. määrus töökonfliktide lahendamise korrast § 51 (lk. 25).

TEINE OSA

Regresshagid ja vigastatud isikute hagid

1. VIGASTATUD ISIKUTE HAGID

Üheski riigis ei ole hoolitsus töötajate tervise ja ainelise heaolu eest nii kõrgel tasemel kui NSV Liidus, kus „väärtuslikemaks ja otsustavamaks kapitaliks kõigist väärtuslikest kapitalidest maailmas on inimesed, kaadrid“ (Stalin).

NSV Liit on ainus maa, kus on teostatud täielik riiklik sotsiaalkindlustus. NSV Liidu kodanike õigus ainelisele kindlustusele vanaduse, haiguse ja töövõimekaotuse puhul on kinnitatud Stalinliku Konstitutsiooniga.

Kindlustatu ise on vabastatud igasuguseist kuludest seoses sotsiaalkindlustusega. Kindlustusmaksud tasutakse täielikult ettevõtete ja asutuste poolt.

Vigastuse tagajärjel kannatanud töölised ja teenistujad või töötajate perekonnaliikmed, kelle ülalpidaja sai õnnetusjuhtumi tagajärjel surma, kindlustatakse toetusraha või pensioniga sotsiaalkindlustuse korras. Vigastatud töötajad kasutavad tasuta ravi riiklikes haiglais ja ambulatooriumes. Arvukaid puhkekodusid, sanatooriume ja kuurorte rakendatakse ajutiselt töövõimetute töötajate tervise parandamiseks. Hoolitsust vajavaile üksikuile vigastatuile on asutatud invaliididekodud, kus on loodud kõik vajalikud materiaalsed ja kultuurilised tingimused.

Võrreldes NSV Liidus antavaid hüvitusi vigastuse tagajärjel kannatanud töötajaile kapitalistliku ajastu Venemaa raskete tingimustega, tunneme Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsust töötavate hulkade elujärje parandamisel. Alles 23. juunil 1912. a. oli tsaarivalitsus sunnitud töölisklassi survele andma seaduse tööliste kindlustamise kohta, mis haaras ainult kindlustust haiguse ja õnnetusjuhtumite vastu. Selle seaduse

alusel kuulus kindlustusele vaid vähem osa palgatöölisi. Kindlustus õnnetusjuhtumite vastu oli antud ettevõtjate kätte kindlustusühingute kaudu, mille rahalised vahendid moodustasid ettevõtjate maksudest. Haiguskindlustus teostati haigekassade kaudu, milleks ka tööliste palgast vastavad maksud kinni peeti. Haigusabirahad ja õnnetusjuhtumite puhul makstavad pensionid olid tunduvalt madalamad kindlustatu tegelikust töötasust.

Töötajaile, kes ei allunud sotsiaalkindlustusele, anti vastava seadusega õigus kahjutasu hagi esitamiseks ettevõtja vastu, kui õnnetusjuhtumil saadud vigastus oli tekitatud ettevõtja süü tõttu. Kuid enamail juhtumeil jäi tööline õigustatud kahjutasust ilma, sest ettevõtja kasutas igasuguseid nükkeid vastutusest vabanemiseks, süüd vigastuse tekkimises kannatanule enesele veeretades.

Kodanlikus Eestis oli töötajate kindlustus korraldatud sama, töötajate õigusi kärpiva 23. juuni 1912. a. seaduse alusel.

Nõukogude seadusandlus annab vigastatule, peale ajutise töövõimetuse toetusraha ja pensioni, õiguse nõuda vigastuse tekitanud ettevõttelt või asutuselt kohtuliku hagi esitamise teel täiendavat kahjutasu, et kindlustada vigastatule õnnetusjuhtumi eel saadud töötasu täies ulatuses.

Selleks, et hõlbustada vigastatule hagi esitamist ja asja ajamist kohtus, on ette nähtud protsessuaalsed soodustused, nagu vigastatu vabastamine kõigist kohtukuludest, kannatanule soodsa kohtualluvuse määramine jm. Ka kohustab TsPK § 5 nõukogude kohut osutama kohtulikul asja arutamisel aktiivset kaasabi töötajaile nende õiguste kaitsmisel, et nende juriidilist mitteteadlikkust ei saadaks kasutada nende kahjuks.

Ametiühingute Kesknõukogu Juriidiline Konsultatsioon ja ametiühingute vabariiklikud komiteed annavad õnnetusjuhtumite tagajärjel vigastatud töötajaile tasuta juriidilist abi kahjutasuhagide esitamisel ja nende nõuete kaitsmisel kohtulikul asjaarutusel.

2. REGRESSHAGID

Regresshagi kui vahend võitluses traumatismiga

Ettevõtete juhid ja administratiiv-tehniline personaal vastutavad õnnetusjuhtumite eest, mis tekkisid nende süü tõttu, kriminaalkorras VNFSV kriminaalkoodeksi § 133 järgi.

Lisaks sellele paneb nõukogude tsiviilseadusandlus veel ettevõttele või asutusele enesele varandusliku vastutuse õnnetusjuhtumite eest. Ametiühingud ja täitevkomiteede sotsiaalkindlustusosakonnad on õigustatud ettevõttele ja üksikisikule nõudma vigastatuile väljamakstud toetusrahade, pensionide ja muude õnnetusjuhtumest tulenevate kulude tasumist.

Ametiühingu või sotsiaalkindlustus-osakonna poolt ettevõtte vastu kohtusse esitatud tasunõue õnnetusjuhtumi puhul makstud sotsiaalkindlustussummade tagasisaamiseks ongi regresshagi.

Praktika näitab, et ettevõtteis, kus ametiühingu-organisatsioonid laialt kasutavad õigust regresshagide esitamiseks, alaneb tunduvalt traumatism ja paraneb ohutustehnika seisund. Ettevõtete administratsioon veendub peagi, et teostamisele kuuluvate ohutustehnika vahendite maksumus on mitmevõrra madalam kui need summad, mida ettevõtte peab tasuma regresshagi korras või täiendava kahjutasuna töölisle.

Regresshagide arutamisel kohtus avastatakse sageli tõsiseid eeskirjade rikkumisi ohutustehnika alal, millega juhitakse tähelepanu ebarahuldavale töökaitse-olukorrale ettevõttes või selle üksikuis jaoskondades ja antakse kohtulikult tõendatud alus süüdlaste vastutuselevõtmiseks.

Tähtis osa on regresshagidel ka võitluses olustikuliste, s. o. väljaspool tootmist, näiteks trammi, raudtee jt. tekitatud vigastustega, sest nende hagidega mõjutatakse vastavaid ettevõtteid täpselt täitma eksploatatsioonieeskirju ja rakendama tehnilisi täiustusi ohtlikkuse vähendamiseks ja õnnetusjuhtumite vältimiseks.

UAUKN Presiidium kohustas 25. detsembri 1936. a. määrusega (vt. lk. 75) ametiühingute keskkomiteid laialdaselt praktiseerima regresshagide esitamist tootmisega seotud õnnetusjuhtumite puhul kui vahendit traumatismi vastu võitlemisel. Regresshagide tähtsust selles mõttes on rõhutanud ka NSV Liidu ja Vene NFSV Ülemkohtud.¹

Kuid tegelikult alahindavad ametiühingu-organisatsioonid regresshagide tähtsust. Paljud käitiskomiteed ei esita üldse

¹ VNFSV Ülemkohtu instruktiivne kiri 26. detsembrist 1930. a. ja NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi määrus 13. jaanuarist 1939. a.

regresshagisid. Sageli esitatakse regresshagid vaid asjades, mis tulenevad tootmisega seotud õnnetusjuhtumeist, ja jäetakse need esitamata olustikuliste traumade puhul.

Hagiga tuleb pöörduda rahvakohtusse viivitamatult. Kohulikul menetlusel on siis veel kergesti võimalik kindlaks teha olukord, milles õnnetusjuhtum toimus, õnnetusjuhtumi põhjused ja töökaitse-eeskirjade rikkumised ning selgitada õnnetusjuhtumis otseselt süüdlased. Kui aga hagid esitatakse kohtusse veidi aega enne aegumistähtaaja lõppu või koguni selle möödumisel, nagu tuleb ette praktikas, ja pealegi ilma vastava ettevalmistuseta ning vajalike tõenditeta, võib hagi jääda rahuldamata tõendite puudumise tõttu.

Paljud ametiühingu-organisatsioonid ja sotsiaalkindlustus-osakonnad ei analüüsi ega üldista praktikat regresshagide alal, ei kasuta seda vahendina võitluses ohutustehnika eeskirjade rikkumiste vastu üksikuis käitistes või tööstusharu ulatuses.

Loeteldud puudused vähendavad suurel määral regresshagide efektiivsust. Ametiühingu-organisatsioonil ja sotsiaalkindlustus-organeil tuleb tõsiselt asuda nende puuduste kõrvaldamisele.

Regresshagide esitamiseks õigustatud organisatsioonid

VNFSV TsK § 413 ja 414 alusel on regresshagi esitamise õigus sotsiaalkindlustus-organil, kes kahjusaaja rahuldab.

Sotsiaalkindlustuse üldise juhtimise on nõukogude võim usaldanud ametiühinguile kui töötajate eneste massiorganisatsioonile. Makseid sotsiaalkindlustuse arvel toimetavad ametiühingud ja täitevkomiteede sotsiaalkindlustus-osakonnad.

Ajutise töövõimetuse toetusrahad töelistele ja teenistujaile maksavad käitiskomiteed administratsiooni kaudu sotsiaalkindlustusmaksude arvel. Samas korras makstakse ametiühingute poolt pensionid töötavaile pensionäridele sotsiaalkindlustus-osakondade poolt vormistatud pensionitõendite alusel.

Pensionid mittetöötavaile pensionäridele ja pensionid ülalpidaja kaotuse juhtumil makstakse täitevkomiteede sotsiaalkindlustus-osakondade poolt sotsiaalkindlustussummade arvel.

Pääsmed ravimisele sanatooriumesse ja tervistuskohadesse

antakse välja ametiühingute poolt, kui vigastatu töötab, või sotsiaalkindlustus-osakondade poolt, kui vigasaanud pensionär ei tööta.

Sellest järeldeb: ametiühingud esitavad regresshagid ajutise töövõimetuse toetusrahade tagasinõudmiseks; sotsiaalkindlustus-osakonnad esitavad regresshagid pensionide tagasinõudmiseks, mida nad maksavad invaliididele ja isikuile, kes kaotasid ülalpidaja õnnetusjuhtumi tagajärjel.

Vastavalt UAUKN Sekretariaadi määrusele 1. veebruarist 1941. a. („UAUKN Bülletään“ 1941. a. nr. 2) on sotsiaalkindlustus-osakonnad õigustatud tagasi nõudma regressi korras ka pensionid, mida ametiühingute poolt makstakse töötavaile invaliididele.

Uhest ja samast vigastusest võib tuleneda kaks regresshagi. Ametiühing võib esitada regresshagi vigasaanule haiguslehe järgi väljamakstud toetusraha tagasinõudmiseks. Sotsiaalkindlustus-osakond võib tagasi nõuda pensioni, mis samale vigasaanule määrati invaliidisuse kindlakstegemise järel pärast ajutise töövõimetuse lõppu.

Ametiühingute poolt esitavad regresshagid oblastikomiteed, vabariiklikud ja keskkomiteed, sõltuvalt ettevõtte alluvusest või nende ülesandel käitiskomiteed. Kooskõlas UAUKN ringkirjaga 18. jaanuarist 1927. a. annab oblastikomitee, vabariiklik või keskkomitee käitiskomiteele volituse kohtus asja ajamiseks või teeb oblastikomitee, vabariikliku või keskkomitee presiidium selle kohta eri otsuse.

Täitevkomiteede sotsiaalkindlustus-organeina esitavad regresshagid linnade ja maakondade sotsiaalkindlustus-osakonnad.

3. VARANDUSLIK VASTUTUS ÕNNETUSJUHTUMITE EEST

Üldised alused

Vigastatute õigus hagide esitamiseks põhineb VNFSV TsK §-del 403—415.

Regresshagide esitamise õigus põhineb TsK §-del 403, 404, 413 ja 414.

§ 403 sisaldab üldise juhendi: „Igaüks on kohustatud tasuma kahju, mille ta on tekitanud teisele isikule või ta varale.“

Isikule kahju tekitamisele võib kaasuda varandusliku kahju tekitamine. Näiteks töölisele on tekitatud vigastus, mille tagajärjel ta sai teatava ajavahemiku jooksul ajutise töövõimeuse toetusraha 80% ulatuses oma töötasust. Haiguse aja eest vähem saadud osa töötasust moodustabki kahjusaaja varandusliku kahju.

„Kahjutekitaja“ all § 403 mõttes mõistetakse mitte üksi kodanikke (füüsilisi isikuid), vaid ka ettevõtteid ja asutusi (juriidilisi isikuid). Ettevõtted ja asutused vastutavad oma töötajate tegude või hooletuse eest, mille tagajärjeks oli kahjusaaja vigastus või surm, kuivõrd nad on vastutavad töötajate õige valiku ja nende üle järelevalve teostamise eest.

Riiklike asutuste vastutus ei teki aga kõigil juhtumel. § 407 ja sellel põhinev kohtupraktika (vt. lk. 89) vabastab riiklikud asutused vastutusest ametiisikute ebaõigete teenistusalauste tegude eest administratiivvalitsemise alal, välja arvatud seaduses eraldi tähendatud juhtumel, kui seejuures ametiisiku tegu on tunnustatud ebaõigeks vastava kohtu- või administratiivorgani poolt. Kui aga kahju on tekitatud riigiasutuse töötajate süü tõttu nende poolt majandusliku või tehnilise tegevuse sooritamisel, määratakse asutuse vastutus § 403 või § 404 üldiste eeskirjade alusel.

Näide. Miilitsavalitsus teostas palgatud töölistega oma ruumide remonti. Tehnilise järelevalve puudumise tõttu tööde teostamisel sai mööduja vigastuse. Miilitsavalitsus kannab varanduslikku vastutust kahjusaaja ees kui ka regressi korras § 403 alusel, kuigi ta on administratiivfunktsioone teostav asutus, sest et käesoleval juhtumil vigastus tekitati mitte administratiivsete, vaid majanduslike funktsioonide täitmisel miilitsa poolt.

§ 404 käsitleb eriliselt isikuid ja ettevõtteid, kelle tegevus on seotud suurema hädaohuga ümbruskonnale, nagu raudtee, tramm, vabrikud, tehased jt. Need ettevõtted kannavad kõrgendatud varanduslikku vastutust kahju eest, mis on nende poolt tekitatud suurema hädaohu allika ekspluateerimisel.

Varanduslikule vastutusele võtmine § 403 või 404 korras võib toimuda vaid siis, kui vigastuse ja kõnesoleva ettevõtte või asutuse tegevuse vahel on põhjuslik seos. Näiteks ei saa vaenlase pommitamise ajal pommikildudest haavatud vedurijuht esitada kahjutasuhagi või ametiühing regresshagi raudtee vastu, sest et sel juhtumil on vigastus tingitud sõjaoludest,

mitte aga raudtee tavalisest tegevusest. (NSVL Ülemkohtu Tsiiviilasjade Kohtukolleegiumi 30. septembri 1942. a. määrus nr. 741).

Samuti puudub vigastatul alus hagi esitamiseks ettevõtte vastu, kui arstlik ekspertiis on kindlaks teinud, et kahjusaaja invaliidsus ei ole põhjuslikus seoses õnnetusjuhtumiga ja järelikult ei saa seda lugeda ettevõtte tekitatuks.

§ 413 määrab tingimused, mil kahjusaaja kindlustaja, s. o. ettevõtte või asutus, kes tasub sotsiaalkindlustusmaksu kahjusaaja eest, kannab varanduslikku vastutust õnnetusjuhtumi eest.

§ 414 näeb ette õiguse hagide esitamiseks kahjusaaja mitte-kindlustaja vastu (kahjutekitaja vastu, kes ei ole kahjusaaja kindlustajaks), s. o. ettevõtte vastu, kes ei tasu sotsiaalkindlustusmaksu kahjusaaja eest.

Seepärast on hagide esitamisel vigastatu poolt või regressi korras tähtis selgitada, kas vigastuse tekitaja on kahjusaaja (vigastatu) kindlustajaks või mittekindlustajaks, sest et Tsiiviilkoodeksiga on kindlaks määratud olulised erinevused tingimustes, milles algab kindlustaja varanduslik vastutus vastandina mittekindlustajale.

Hagid kindlustajate vastu

TsK § 413 alusel

Hagid kindlustaja vastu vigastatud isiku poolt või regressi korras on hagid kahjukannataja (vigastatu) tööandja vastu, mis tulenevad tootmisega seotud traumatismi juhtumeist.

Õigus hagi esitamiseks kindlustaja vastu § 413 alusel tekib vigastatud isikul või regressi korral ainult juhtumil, kui õnnetusjuhtum toimus tööandja, täh. administratsiooni „kuritegeliku teo või tegevusetuse tagajärjel“.

Kui õnnetusjuhtumis süüdlased on ettevõtte administratiiv-tehnilised töötajad ja nad on mõistetud süüdi kriminaalkorras, siis on administratsiooni kuritegelik tegu või tegevusetus täielikult tõendatud ja vaieldamatu.

Vigastatu hagi või regressihagi ettevõtte vastu võib aga esitada ka sel juhtumil, kui ükski administratiiv-tehnilistest töötajast ei ole mõistetud süüdi kriminaalkorras.

NSVL Ülemkohtu Pleenumi 10. juuni 1943. a. määruse p. 18 järgi (vt. lk. 92) tuleb kindlustaja kuritegeliku teo või tegevusetuse all mõista „kompetentsete organite poolt kindlaks tehtud kindlustaja või tööde tehnilist järelevalvet teostavate isikute poolt kehtivaist töökaitse ja ohutustehnika eeskirjadest ning muudest tööõiguslikest määrustest mittekinnipidamist, mille tagajärjeks oli õnnetusjuhtum kahjusaaajaga“.

Administratsiooni poolt õnnetusjuhtumi vältimiseks võimalike, kuigi määrustega otseselt ettekirjutamata abinõude mittekandamine on samuti kuritegelik tegu või tegevusetus. Seejuures on ükskõik, kas küsimus töökaitse ja ohutustehnika eeskirjade rikkumisest administratsiooni poolt oli kriminaal kohtus arutusel või mitte. Administratsiooni kuritegelikku tegu või tegevusetust võib tõendada ka tsiviilasjas (vt. lk. 92).

Mõnedel juhtumel majandusmehed väidavad § 413 tõlgendamisel, et ettevõtte ei kanna varanduslikku vastutust, kui õnnetusjuhtumi tekkimises polnud süüdi administratsioon, vaid see tekkis lihttöölise tegutsemise tagajärjel. Niisugune olukord esineb, kui näit. kogenematu sepp lõi haamriga oma kaastöölise või autobaasi autojuht ettevaatamatuses paiskas auto alla sama ettevõtte töötaja. Kuid selline § 413 kitsendatult tõlgendamine on väär. Ettevõtte vastutab kõigi oma töötajate tegude või hooletuse eest, mis on seoses ametikohuste täitmisega, sest ettevõtte teostab nii töötajate valikut kui ka nende instrueerimist ja järelevalvet nende töö üle. Seepärast õnnetusjuhtumit, mis tekkis kas või lihttöölise süü tõttu, tuleb vaadelda kui õnnetusjuhtumit, mis tekkis ettevõtte süül. „Nõudeõigus ettevõtja vastu“ § 413 mõistes tähendab nõudeõigust ettevõtte kui niisuguse vastu, mitte töötajate vastu, kelle tegudega töö ajal tekitati kehavigastus kahjusaaajale.

Kindlustaja varanduslikust vastutusest vabanemise tingimused

TsK § 413 alusel

Tööde teostamisel võivad tekkida õnnetusjuhtumid, milles ei ole süüdi ettevõtte. Näiteks hoolimata ülespandud juhendist ja administratsiooni kategoorilisest hoiatusest tööline õlitas masinat käigu ajal, mille tagajärjeks oli töölise vigastus.

Neil juhtumel § 413 kohaselt ettevõtte ei kanna varanduslikku vastutust ei regressi korras ega kahjusaaaja enda ees,

sest kahju tekkis siin mitte administratsiooni kuritegeliku teo või tegevusetuse tagajärjel, vaid kahjusaaaja enda süü tõttu.

Samuti puudub alus hagi esitamiseks kindlustaja vastu, kui õnnetusjuhtum tekkis asjaolude juhusliku kokkusattumise tagajärjel, s. o. niisuguste asjaolude tagajärjel, mida ei saa süüks panna administratsioonile ega ka kahjusaaajale.

Näiteks tööline tõusis mööda madalat ja täiesti korras redelit, kaotas äkki tasakaalu ja kukkumisel vigastas end. Käesoleval juhtumil ei ole süüdi kahjusaaaja, kuid ettevõtte ei kannu varanduslikku vastutust, sest et selle õnnetusjuhtumit tekkimises ei ole süüdi ka administratsioon (juhtumil, kui näiteks töökaitse eeskirjades ei olnud selleks puhuks ette nähtud püsiv trepp vmss).

Seega ettevõtte-kindlustaja ei kannu varanduslikku vastutust kahjusaaaja töötaja ees ega ka regressi korras õnnetusjuhtumite eest, mille tekkimises ta ei ole süüdi. Neil nn. „kindlustusjuhtudel“ kahjusaaaja saab ainult toetusraha või invaliiduspensionini sotsiaalkindlustuse korras TsK § 412 kohaselt.

Hagid mittekindlustaja vastu

TsK § 403 ja 414 alusel

Vigastatu poolt või regressi korras esitatavad hagid kahjusaaaja (vigastatu) mittekindlustaja vastu on tavaliselt hagid, mis tulenevad traumatismi juhtumest, mil ei ole seost tootmistööga. Näiteks kodanik kukkus öösi hoovil varjamata auku ja murdis jalaluu.

On võimalikud ka juhtumid, millal hagi esitatakse mittekindlustaja vastu, ehkki kahjusaaajale tekitati vigastus töö juures. Näiteks majahoidja jäi tänavat pühkides tööstusettevõtte hobuveoki alla.

Mõlema näite puhul tuleb hagi esitada TsK § 403 ja 414 korras kahjukannataja mittekindlustaja vastu, s. o. majavalitsuse või tööstusettevõtte vastu.

§ 403 mõtte kohaselt mittekindlustaja on kohustatud tasuma õnnetusjuhtumil tekitatud kahju ainult sel puhul, kui õnnetus juhtus tema süü tõttu.

Mittekindlustaja kannab varanduslikku vastutust õnnetusjuhtumi eest, kuivõrd ta oleks võinud kahju vältida ühe või teise ettevaatusabinõu tarvituselevõtmisega, kuid ei

teinud seda. Kui näiteks asutuse halvasti kinnitatud silt kukkus möödujale, siis asutus kannab selle eest vastutust, sest et ta võis ära hoida õnnetusjuhtumit.

Kohtupraktika kohaselt pannakse vastutus kahjutekitajale ka juhtumil, kui vigastus ei ole tekkinud tema süü tõttu, vaid seetõttu, et kahjusaaja vabatahtlikult riskis oma terve ja eluga mitte isiklikes huvides, vaid sotsialistliku vara kaitse otstarbel. Näiteks NSVL Ülemkohus¹ tunnistas raudtee varanduslikult vastutavaks vigastuse eest, mis tekitati kahjusaajale teel seisva rongi tulikahju kustutamisest vabatahtliku osavõtu tagajärjel.

Mittekindlustaja varanduslikust vastutusest vabanemise tingimused

TsK § 403 alusel

Mittekindlustaja vabaneb vastutusest § 403 järgi, kui vigastus ei tekkinud tema süü tõttu, allpooltoodud juhtumeil.

a) Kui mittekindlustaja tõendab, et ta ei saanud vältida kahju, sest et see tekkis asjaolude juhusliku kokkusattumise tagajärjel, s. o. niisuguste asjaolude tekkimise tagajärjel, mida ei saa panna süüks kahjusaajale ega ka kahjusaaja mittekindlustajale.

Näiteks ulaka poolt kauplusesse visatud kivi haavas ostjat või tormi tõttu allalangenud majakatus tekitas kehavigastuse möödujale. Nende juhtumite eest ei vastuta ei kauplus ega majavalitsus.

b) Kui õnnetusjuhtum toimus ainult kahjusaaja enda pahatahtluse või jämeda ettevaatamatuse tagajärjel, tähendab kahjusaaja oma süü tõttu. Kahjusaaja lihtne ettevaatamatus ei vabasta veel mittekindlustajat varanduslikust vastutusest.

c) Kui mittekindlustaja oli õigustatud kahju tekitama, s. o. toimis vastavalt seadusele või teenistuslikele eeskirjadele.

Näiteks haiglaarst amputeeris haige nõusolekul veremürgituse tõttu ta käe. Või laovalvur, toimides teenistusliku juhendi kohaselt, haavas püssilasuga lattu tungivat isikut.

¹ NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi määrusest nr. 986 1940. a.

Toodud juhtumel ei tule vastutust kanda tekitatud vigastuse eest haiglal või arstil ega laol või valvuril.

d) Kui vigastuse või surma tekitaja tõendab, et ta tegutsemine oli tingitud kaitsevajadusest kahjusaaja kallaletungi vastu, ja kui seejuures ei astunud üle vajalikest hädakaitsepiiridest.

Hagi esitamisel mittekindlustaja vastu vigastatud isiku poolt või regressi korras § 403 alusel kahjusaaja (hageja) on kohustatud vaid tõendama, kelle poolt on tekitatud vigastus, millal see tekitati ja hagi suurust, kuid ei ole kohustatud tõendama vigastuse tekitaja (kostja) süüd. Kostja süüd eeldatakse kõigil juhtumel, kui ta ei tõenda vastupidist, s. o. oma süü puudumist.

Selles seisneb TsK § 403 erinevus §-st 413, sest viimase mõtte kohaselt ei vabane kahjusaaja vigastuse tekitaja süü tõendamise kohustusest. Näiteks kodanik kukkus öösi maja hoovis kaevatud auku ja murdis jalaluu. Ametiühingu-organisatsioon on majavalitsuse vastu regresshagi esitamisel kohustatud kohtus tõendama, et tähendatud juhtum toimus selle maja hoovis teatud kellaajal, ning seepärast majavalitsus on asjas kostjaks. Kuid ametiühingu-organisatsioon ei ole kohustatud tõendama, et auk ei olnud piiratud või valgustatud, tähendab ei ole kohustatud tõendama majavalitsuse süüd. Kostja peab hagile vastuvaidluse korral tõendama, et õnnetusjuhtum ei tekkinud tema süü tõttu, s. t. et auk oli vajalikul viisil kaitstud, vaid tekkis kahjusaaja oma süü tõttu.

Hagid mittekindlustaja vastu suurema hädaohu allika poolt kahju tekitamise juhtudel

TsK § 404 ja 414 alusel ,

§ 404 näeb ette isikute ja ettevõtete kõrgendatud vastutuse õnnetusjuhtumite eest, mis on tekitatud suurema hädaohu allika poolt.

Seepärast mittekindlustaja vastu hagi esitamisel vigastatud isiku poolt või regressi korras on oluline selgitada, kas kahju on tekitatud seoses suurema hädaohu allika kasutamisega või teistes olukordades.

Seaduses ei ole määrateldud, mida tuleb mõista suurema hädaohu allika all. §-s 404 antakse vaid näidisloetelu isi-

kute ja ettevõtete kohta, kelle tegevus on ühendatud suurema hädaohuga ümbruskonnale. Seda loetelu on kohtupraktika tunduvalt täiendanud ja tehnika arenemisega laieneb see veelgi.

Suurema hädaohu allika all tuleb mõista seadeldiste, asjade, metsloomade jt. kasutamist, mis tekitab ümbruskonnale suurema hädaohu (raudteerongi ja auto liikumine, tööpinkidel töötamine, jõumasinate kasutamine jne.).

Sisseseade üksikosas, asjad iseendast ei moodusta suurema hädaohu allikat, vaid selliseiks nad muutuvad nende kasutamise käigus.

Näiteid. Auto paiskas jalakäija maha ja vigastas teda. Ekskursiooni ajal vabrikus ekskursioonist osavõtja sattus käega töötava masina hammasrataste vahele. Neil juhtumel auto või vabriku valdaja vastutus põhineb §-l 404, sest et vigastus tekitati suurema hädaohu allika poolt.

Kui vastandina toodud näiteile oleks jalakäija põrganud mingil kombel vastu seisvat autot või ekskursant kukkunud komistamise tagajärjel vastu mittetöötavat tööpinki, siis neil juhtumel vigastust ei saaks lugeda suurema hädaohu allika tekitatuks, ning hagi kuulub esitamisele TsK § 403 alusel.

§ 404 korras esitatavate hagide iseärasus seisneb selles, et vigastuse eest, mis on tekitatud suurema hädaohu allika poolt, mittekindlustaja kannab varanduslikku vastutust olenemata oma süüst ka siis, kui kahju tekkis asjaolude juhusliku kokkusattumise tagajärjel, välja arvatud vigastused, mis tekkisid „vääramatu jõu“ tagajärjel.

Erinevalt kindlustajast, kes kannab varanduslikku vastutust kuritahtliku teo või tegevusetuse pärast, vastutab mittekindlustaja kahju eest, mis tekitati suurema hädaohu allika poolt ka siis, kui ei olnud kuritahtlikku tegu või tegevusetust kahjutekitanud mittekindlustaja poolt (VNFSV Ülemkohtu 18. juuni 1924. a. ringkiri nr. 18, p. 3).

Viide sellele, et mittekindlustaja võttis tarvitusele kõik võimalikud ettevaatusabinõud, et ta ei saanud kahju vältida, nagu märgib TsK § 403, ei vabasta mittekindlustajat varanduslikust vastutusest § 404 alusel esitatud hagi korral.

Näiteid. Tänavast üleminekul jalakäija, hoidudes trammist, libises ja sattus auto alla, hoolimata autojuhi poolt kõigi võimalike ettevaatusabinõude tarvitamisest.

Kodanik, hüpates välja liikuvast trammivagunist, tõukas ettevaatamatuses sealsamas platvormil seisvat kaassõitjat, mille tagajärjel viimane kukkus vaguni rataste alla ja sai vigastuse.

Esimesel juhtumil kannab varanduslikku vastutust suurema hädahoju allika poolt tekitatud vigastuse eest auto- baas, teisel trammidepoo, ehkki autojuhi või trammitöötajate süü siin ei ilmne, kuivõrd nad ei saanud vältida õnnetusjuhtumit.

Selline range vastutus § 404 järgi on tingitud vajadusest ergutada kõvendatud ettevaatusabinõude tarvituselevõtmist ettevõtete kui suurema hädahoju allika valdajate poolt.

Kohtupraktika laiendab § 404 kohaldamist ka asutustele, kui nad on tekitanud kahju seoses nende valduses oleva suurema hädahoju allika kasutamisega. Näiteks pank vastutab § 404 korras vigastuse eest, mis tekitati temale kuuluva auto poolt, ehkki pank ei ole ümbruskonnale suurema hädahõuga ettevõtteks.

Mittekindlustaja varanduslikust vastutusest vabanemise tingimused

TsK § 404 alusel

Mittekindlustaja vabaneb § 404 järgi vastutusest kahju eest, mis on tekitatud suurema hädahoju allika poolt, kui ta tõendab, et „kahju tekkis vääramatu jõu või kahjusaaaja paha- tahtluse või raske hooletuse tagajärjel“.

„Vääramatu jõu“ all tuleb mõista erandliku iseloomuga fakte või sündmusi, mida ei saa vältida mingisuguste või- malike abinõudega (näit. loodusõnnetused — maavärisemine, orkaan jne.).

Raudteerongi või trammivaguni momentaanse peatamise võimatus ei ole vääramatu jõud, sest see momentaanse peata- mise võimatus on raudtee- või trammiliikluse omadusi, mis teeb selle suurema hädahoju allikaks.

Tsiviillennukite ekspluateerimisel tekib mittekindlustaja vastutus ka siis, kui kahju on tekitatud vääramatu jõu taga- järjel vastavalt NSVL Õhukoodeksi §-le 78.

Seadus ei määratle mõistet „raske hooletus“ § 404 järgi või samaväärset mõistet „raske ettevaatamatus“ § 403 järgi.

Kohtupraktika on aga kindlaks määratud, et raske hooletusena ei saa võtta lihtsa hooletuse juhtumeid.

Küsimuse, kas vigasaaaja toimumises avaldus raske või lihtne hooletus, otsustab iga konkreetse juhtumi puhul kohus sõltuvalt tegelikest olukordadest.

Näiteid. Kodanik katsub hüpata liikuvale trammile ja kukub selle rataste alla.

Loomaaja külastaja pistab käe läbi metslooma puuri, hoolimata väljapandud teadaandest, mis seda keelab.

Mõlemal juhtumil on kodanike käitumises tegemist raske hooletusega.

Sõitja paisati raudteejaamas vagunisse minekul maha vastusõitva rongi poolt, mida ta ei märganud.

Käesoleval juhtumil kodaniku käitumises ei ilmne raske hooletus. On vaid lihtne hooletus, mis § 404 kohaselt ei vabasta vastutusest suurema hädaohu allika poolt tekitatud kahju eest.

On oluline teada, et isikud, kes esitavad hagi § 404 alusel, ei ole kohustatud, nagu § 403-gi puhul, tõendama ettevõtte-mittekindlustaja süüd õnnetusjuhtumis. Vabanemiseks varanduslikust vastutusest § 404 järgi peab mittekindlustaja ise tõendama, et õnnetusjuhtum tekkis kahjusaaaja oma süü tõttu või vääramatu jõu tagajärjel.

Näiteks rong paiskas kodaniku maha ja vigastas ta.

Hageja, kes on esitanud hagi raudteevalitsuse vastu, on kohustatud tõendama, et kahjusaaaja paisati maha teatava rongi poolt, teatavas raudteejaamas, teataval päeval, kuid ei ole kohustatud tõendama raudtee süüd, nagu vedurijuhi poolt signaali andmata-jätmine, jaama mitteköllaldane valgustus jne.

Raudteevalitsus peab selleks, et vabaneda varanduslikust vastutusest, ise tõendama kahjusaaaja süüd, nagu katse vagunisse astuda rongi käigu ajal jne.

Hagid segasüü juhtudel

Eraldi märkimist vajavad need õnnetusjuhtumid, mis on tekkinud mitte üksi kahjusaaaja raske hooletuse või raske ettevaatamatuse tõttu, vaid ka vigastuse tekitaja ebaõigete tegude tagajärjel.

Näiteid. Kodanik läks ebakaines olekus üle tänava väl-

jaspool kindlaksmääratud kohta. Autojuht ei andnud õigeaegselt hoiatussignaali ega vähendanud kiirust. Selle tagajärjel jäi kodanik auto alla ja sai vigastada.

Kogenud õlitaja, kes oli tuttav ohutustehnika eeskirjadega, õlitas masinat käigu ajal. Jaoskonna mehhaanik nägi seda, kuid ei takistanud teda ega peatanud masinat. Selle tagajärjel sai õlitaja kehavigastuse.

Hagide esitamisel niisuguseil juhtumeil võib kohus üles tõsta küsimuse segasüüst ja rahuldada hagi vastavalt mõlema poole süü suurusele.

Hagid kodanike vastu

Hagid kodanike vastu vigastatud isikute poolt ja regressi korras esinevad harukordadel.

Need on tavaliselt hagid, mis tulenevad kehavigastuste tahtlikust või ettevaatamatust tekitamisest, näiteks kaklusel, isiklike autode valdajate poolt jne.

Näiteid. Kodanik lõi kaklusel noahaava teatud ettevõtte töölisele. Selle ettevõtte ametiühingu komiteel on õigus TsK § 403 ja 414 korras esitada regresshagi vigastuse tekitaja — kodaniku vastu kahjusajaale väljamakstud ajutise töövõimeuse toetusraha ulatuses.

Isikliku auto valdaja paiskas sõidul kodaniku auto alla. Regresshagi kannatanule makstud toetusraha ja pensioni tasumiseks esitatakse autovaldaja vastu TsK § 404 ja 414 alusel, sest vigastus on tekitatud suurema hädaohu allika poolt.

Suuremaulatuslike regresshagide esitamisele kodanike vastu tuleb suhtuda ettevaatusega, arvestades kostja eksimuse iseloomu, tema varanduslikku seisundit ja hagisumma suurust.

VNFSV Ülemkohtu Pleenum 31. maj 1926. a. ja 16. veebruar 1930. a. seletustes osutas ebakohasusele välja mõista töötajailt liiasti suuri summasid omakasupüüdmatuist kuritegudest tulenevais asjades ja ühtlasi vajadusele kohaldada selliseil juhtumeil TsK § 411, et väljamõistetud summa ei tekitaks töötajale ülemääraseid raskusi paljude aastate jooksul.

4. ÕNNETUSJUHTUMITE EEST VARANDUSLIKU VASTUTUSE SUURUSE MÄÄRAMINE

Kahjutasu suurus kannatanute hagides

Vigastuse tagajärjel kannatanul on õigus täiendavale kahjutasule ettevõtte arvel, niivõrd kui ta ei saa täit rahuldust sotsiaalkindlustuse korras (TsK § 413 ja 414), s. o. kui toetusraha või pension, mida talle makstakse sotsiaalkindlustuse korras, ei kata täielikult tekitatud ainelist kahju. Kui kannatanule ei ole määratud toetusraha või pensioni, siis on tal õigus kahju täielikule heastamisele (TsK § 410 ja VNFSV Ülemkohtu 18. juuni 1924. a. ringkiri p. 3).

Kui vigastuse tagajärjel kannatanule ei ole tekkinud mingit kahju, kuna ta näiteks sai tasuta ravi ja toetusraha 100% suuruses oma töötasust kunigi täieliku tervenemiseni, siis ei ole tal alust hagi esitamiseks.

Ainelise kahju olemasolu puhul määratakse selle suurus vastavalt eri olukordadele.

Kui vigastus põhjustas ainult ajutise töövõimetuse, siis võrdub kahjutasu suurus kannatanu enne õnnetusjuhtumit saadud keskmise töötasu ja vigastuse puhul haiguslehe järgi tegelikult saadud toetusraha summa vahega.

Kannatanu keskmine kuutöötasu ajutise töövõimetuse juhtumil arvutatakse tema õnnetusjuhtumile eelnenud kahe kalendrikuu töötasu alusel.

Vigastusega põhjustatud kestva töövõimekaotuse juhtumil tuleb kindlustatul kõigepealt pöörduda täitevkomitee sotsiaalkindlustus-osakonna poole talle invaliidisuse-pensioni määramiseks. Peale selle tuleb kindlustatul üldise ja professionaalse töövõime kaotuse protsendi kindlaksmääramiseks pöörduda vastava kompetentse arstliku komisjoni või kohtu-arstliku eksperdi poole, viimase poole rahvakohtu määramisel.

Üldtöövõime all tuleb mõista töövõimet mitte kvalifitseeritud töös, professionaalse töövõime all — töövõimet oma kutse alal.

Kahjutasu suuruse määramisel arvestatakse säilinud üldist töövõimet ainult täieliku, s. o. saajaprotsendilise professio-

naalse töövõimetuse puhul ja seda ei arvestata, kui professionaalne töövõime on kaotatud osaliselt.

Professionaalse töövõime mittetäieliku kaotuse puhul määratakse kahjutasu suurus olenevalt kannatanu töötasust enne õnnetusjuhtumit, professionaalse töövõime kaotuse protsendist ja määratud pensioni suurusel.

Näiteid. Lukksepp sai ettevõtte süü tõttu vigastuse. Aju-tise töövõimetuse toetusraha maksti talle 100 protsendi suurusel töötasust.

Töölise keskmine töötasu on 500 rbl. Pensioni määrati talle 3. invaliidsusgrupi järgi 150 rbl. kuus. Professionaalse töövõime kaotus on 40%.

Kannatanul on õigus kahjutasule 50 rbl. suurusel kuus järgmise arvutuse järgi: 40 protsenti 500-st rublast võrdub 200 rublaga, maha arvutades sellest pension 150 rbl. jääb vahena 50 rbl.

Kannatanu töötasu enne vigastuse saamist oli 400 rbl. Pensioni määrati talle 150 rbl. Professionaalse töövõime kaotus määrati kindlaks 35-le protsendile. Vigastatul ei ole õigust kahjutasule, sest et pension 150 rbl. täielikult katab, isegi ületab töötasu vähenemise, mis võrdub 35 protsendiga 400-st rublast, s. o. 140 rbl.

Kahjutasu suuruse kindlaksmääramisel professionaalse töövõime täieliku kaotuse ja säilinud teatava protsendi üldtöövõime puhul tuleb kannatanule kuuluv kahjutasu vähendada summa võrra, mille võiks teenida mittekvalifitseeritud tööline või teenistuja üldtöövõime vastava protsendi juures. (NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrus 10. juunist 1943. a. p. 8 — vt. lk. 90).

Näide. Kannatanu kaotas 100% professionaalsest töövõimest kui staatsija ja 40% üldtöövõimest. Tema töötasu enne vigastust oli 400 rbl. kuus, pensioni määrati 150 rbl. kuus. 400 rublast töötasust maha arvata 150 rbl. pensioni, jääb üle 250 rbl. Sellest 250-st rublast tuleb maha arvata summa, mida kannatanu võib teenida säilinud 60% üldtöövõime juures, näiteks kohtu poolt kindlaksmääratuna 120 rbl. kuus. Vahe 130 rbl. ongi see ainevahetus kahju, mille tasumist kannatanu on õigustatud nõudma.

Juhtumil, kui kannatanule ei määratud pensioni vajaliku tööstaaži puudumisel (olustikulise õnnetusjuhtumi tagajärjel saadud vigastuse puhul) või seetõttu, et

töövõimekaotus on väike, mis ei anna alust invaliidsuse kolmandasse gruppi paigutamiseks, on kannatanul õigus nõuda ainelise kahju täielikku tasumist vastavalt kaotatud töövõime protsendile.

Näiteid. Kodanik kaotas ettevõtte administratsiooni süü tõttu tekitatud vigastuse tagajärjel 15% professionaalsest töövõimest. Pensioni talle ei määratud, sest et ATEK ei tunnistanud teda invaliidiks. Kannatanu on õigustatud nõudma ettevõttelt igal kuul 15% oma endisest töötasust.

Kodanik kaotas seoses olustikulise vigastusega 40% professionaalsest töövõimest. Pensioni talle ei määratud vajaliku tööstaaži puudumise tõttu. Tema töötasu vigastuse momendiks oli 700 rbl. Kannatanu on õigustatud nõudma vigastuse tekitajalt 40 protsenti 700 rublast, s. o. 280 rbl. kuus.

Kestva töövõimetuse juhtumil arvutatakse kannatanu keskmine kuutöötasu tema õnnetusjuhtumile eelnenud 12 kalendrikuu töötasu alusel. Seejuures võetakse arvesse mitte üksnes kannatanu töötasu ta põhitöökoha järgi, vaid ka ta iga teine töötasu, mil on korrapärane iseloom, vastavalt NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrusele 10. juunist 1943. a. p. 7 (vt. lk. 90).

Kannatanul on õigus kahjutasule arvates kahju tekitamise päevast, aga mitte hagi kohtule esitamise momendist.

Kestva töövõimekaotuse juhtumil mõistab kohus kannatanule kahjutasu edaspidise aja eest perioodiliste igakuuliste maksetena, kahjutasu aga ajavahemiku eest kuni hagi esitamise päevani ühekordse summana.

Kapitaliseerimine, s. o. edaspidiseks ajaks välja mõistetud maksete kogu summa ühekordne väljamaksmine ei ole lubatud. Erandiks on likvideeritavate ettevõtete poolt maksmisele kuuluvate pensionide ja maksete kapitaliseerimine vastavalt NSVL KTK ja RKN määrusele 23. novembrist 1927. a. (LSKK 1927. a. nr. 65, art. 661).

Perioodilised maksed mõistetakse kannatanule välja kindlaks tähtajaks kuni korduva arstliku ekspertiisini.

Selle tähtaja lõppemisel on kannatanul, kui ta töövõime ei ole taastatud, õigus esitada kohtule korduv hagi kahjutasu väljamõistmise kohta uueks tähtajaks.

Vigastatud isiku poolt esitatud korduva hagi

lähivaatamisel võib kohus vähendada või suurendada varem väljamõistetud kahjutasu määra olenevalt muutustest, mis on toimunud kannatanu töövõime seisundis ja talle määratud pensioni suurus.

On jutumeid, et kannatanu, kes kaotas teatava protsendi oma töövõimest, jätkab töötamist pärast vigastust, kusjuures ta töötasu ei ole vähenenud või koguni on suurenenud võrreldes endise töötasuga. Neil juhtumel kannatanu õigus kahjutasule lahendatakse vastavalt VNFSV Ulemkohtu Pleenumi määrusele 28. juunist 1926. a. protokoll nr. 10 ja NSVL Ulemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi määrusele 26. maist 1945. a. nr. 405 järgneval viisil.

Kohus ei ole õigustatud kannatanu hagi rahuldamata jätma sel põhjusel, et ta töötasu pärast vigastust ei vähenenud, vaid peab tegema otsuse kannatanu kasuks kaotatud töövõime protsendile vastava kindla kahjutasu sissenõudmise kohta.

Kui seejuures vigastuse tekitaja ei ole kannatanu tööandjaks, siis makstakse kohtu poolt väljamõistetud kahjutasu kannatanule täielikult välja sõltumatult tema vigastusjärgse töötasu suurenemisest või vähenemisest.

Kui vigastuse tekitaja on kannatanu tööandjaks ning kannatanu jätkab töötamist samas ettevõttes ja samal tööl endise või kõrgema töötasuga, siis on kohtuotsuse põhjal ettevõtte õigustatud arvestama kohtu poolt väljamõistetud kahjutasu arvele seda töötasu, mida kannatanu saab oma töö eest.

Kuid see õigus töötasu arvestamiseks on tööandjale antud järgmiste kitsendustega.

Töötasu arvestamise õigust rakendatakse ainult seniks, kui kannatanu on tööandja juures endisel tööl. Teisele tööle üleminekul või vallandamise korral tuleb kahjutasu kannatanule välja maksta täielikult, hoolimata töötasu suurusest.

Töötasu arvestamise õigust ei võimaldata tööandjale, kui kannatanu töötasu ei vähenenudki võrreldes endise töötasuga, kuid vähenes võrreldes töötasuga, mida saavad töölised sama kvalifikatsiooniga, mis kannatanul oli enne õnnetusjuhtumit.

Näide. Tööline — 4. järgu lukksepp sai tehases töovigastuse ja selle tagajärjel kaotas 15% professionaalsest töövõimest. Kuni vigastuseni oli ta töötasu 500 rbl. Pärast vigastust

jatkas ta tööd lukksepana samas tehases ja teenis 600 rbl. kuus.

Kohus otsustab tema kasuks iga kuu 75 rbl. s. o. 15 prot-senti 500 rublast, sisse nõuda, ning võib ühtlasi anda tehasele õiguse saadava töötasu arvestamiseks väljamõistetud kah-jutasu arvele. Niiviisi tegelikult ettevõtte ei maksa kannatanule kahjutasu.

Kui aga 4. järgu lukksepad teenivad käesoleval ajal näi-teks 700 rbl. kuus, siis peab ettevõtte maksma kannatanule 75 rbl. kuus. Samuti peab kannatanule makstama 75 rbl. kuus tema vallandamise puhul.

Peale kahjutasu töötasude alal on kannatanu õigustatud nõudma muude kahjude ja tegelikult kantud kulude, nagu tugevdatud toitlustamise, eri- ja sanatoorse ravi, haiglasse sõidu, kõrvalabi kasutamise, proteesimise jm. hinna tasumist.

Vajadus kõigiks neiks kululiikideks peab olema tõendatud kohtuliku või muu autoriteetse arstliku ekspertiisiga, kuhu kannatanu saadetakse rahvakohtu poolt.

Seadus ei määra kindlaid norme täiendava toitlustamise või kõrvalabi kuludeks. Nende kulude suuruse määrab kohus iga asja kohta olenevalt vigastuse iseloomust, kodustest tingimustest, asupaigast jne.

Kuurordiravitasu, proteeside hind jm. tehakse kindlaks vastavate organisatsioonide, nagu kuurortide trusti, protee-side tehase jne. õiendite põhjal.

Kahjutasu suurus surnu ülalpidamisel olnud isikute hagides

Kui õnnetusjuhtumi tagajärjeks oli kannatanu surm, siis ainelise kahju eest tasusaamise õigus kuulub TsK § 409 koha-selt isikuile, kes olid surnu ülalpidamisel ja kel ei ole muid äraelamise võimalusi. See õigus on antud ülalpeetavaile isikuile sõltumata sellest, kas nad olid sugulusvahekorras surnuga või mitte ja kas neil oli õigus surnult alimentide saamiseks VNFSV abielu, perekonna ja eestkoste seaduste koodeksi korras või õigus pensionile ülalpidaja kaotuse taga-järjel. Seejuures on surnu ülalpidamisel olnud isikuil neile pensioni määramise korral ülalpidaja kaotuse puhul õigus täiendavale kahjutasule ja pensioni mitterääramise korral õigus kahju täielikule tasumisele.

Kohtupraktika (NSVL Ülemkohtu Pleenumi määrus 10. juunist 1943. a. p. 5, vt. lk. 89) laiendab ülalpidaja surma eest kahjutasu saamise õiguse ka isikuile, kes olgugi et nad ei olnud surnu ülalpidamisel, olid õigustatud surnult saada äraelamise vahendeid (näit. alaealised lapsed või töövõimetud ja puudustkannatavad vanemad). See asjaolu, et kannatanu eluajal tema lapsed või vanemad ei kasutanud oma õigust ülalpidamisvahendite saamiseks, ei võta neilt kahjutasu saamise õigust pärast kannatanu surma.

TsK § 409 korras on surnu ülalpidamisel olnud isikud õigustatud kahjutasu saama juhtumil, kui neil ei ole muid äraelamise vahendeid. Pensioni saamine sotsiaalkindlustuse korras või abiraha saamine NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse põhjal 26. juunist 1941. a. Nõukogude armeesse kutsutud poja eest, kui see pension või abiraha ei kata täielikult toitja surmaga põhjustatud kahju, ei loeta äraelamise vahendeiks, mis jätavad surnu ülalpidamisel olnud isikud ilma õigusest kahjutasu saada (NSVL Ülemkohtu Tsiviilasjade Kohtukolleegiumi määrus 30. septembrist 1942. a. nr. 36/808).

Võidakse siiski valitsuse eriootsustega määratud ühekordsed toetused ja kõrgendatud personaalsed pensionid lugeda küllaldasteks äraelamise vahendeiks, et võtta õigus kahjutasu nõuda § 409 korras (VNFSV Ülemkohtu Kolleegiumi määrus 24. aprillist 1944. a. nr. 186).

Kui isikud, kes olid surnu ülalpidamisel, tahavad esitada hagi kahjutasule, peavad nad eelnevalt pöörduma avaldusega täitevkomitee sotsiaalkindlustuse osakonna poole oma elukoha järgi neile pensioni määramiseks ülalpidaja surma puhul.

Ainult pärast pensioni määramist või sellest äraütlemist võivad surnu ülalpidamisel olnud isikud või nende eestkostjad esitada hagi kahju tasumise kohta.

Selleks, et kindlaks teha kahjutasu suurus äraelamiseks surnu ülalpidamisel olnud isikuile, tuleb surnud ülalpidaja töötasu summast maha arvata sotsiaalkindlustus-osakonna poolt perekonnale määratud pension ja summa, mille surnu oma eluajal oma töötasust kulutas isiklikeks otstarbeiks.

Kui pole igakord võimalik kindlaks teha, kuipalju töötaja kulutas endale isiklikult ja kuipalju perekonnaliikmeile, võib kohus surnu töötasu perekonnaliikmete arvu järgi võrdseisse osadesse jagamise asemel kindlaks määrata nende

kasuks kahjutasu suuruse, lähtudes VNFSV Ulemkohtu Pleenumi 17. jaanuari 1927. a. määruse juhendusel sotsiaalkindlustuse normidest.

Seejuures kohtupraktika kohaldab sotsiaalkindlustuse kõrgendatud norme, s. o. norme, mis on kindlaks määratud perekondadele, kes on kaotanud ülalpidaja töö juures saadud vigastuse tagajärjel (mitte aga üldistest põhjustest tingituna), ning lähtub surnu tõelisest tötötasust, seda piiramata sotsiaalkindlustuse normide maksimumiga 300 rbl. suuruses, kooskõlas TsK § 410 mõttega, mille järgi peab kaetama tõelikult tekitatud kahju.

Kui kohus rahuldab hagi kahjutasu saamise kohta äraelamise vahendeiks ülalpidaja surma puhul surnu ülalpidamisel olnud isikuile, peab kohtuotsuses olema täpselt ära märgitud, kui suur summa kuus kuulub igale neist üksikult ja missuguse tähtajani see mõistetakse välja.

Perioodilised maksed surnu ülalpidamisel olnud isikute elatuseks mõistetakse välja järgmisteks tähtaegadeks: alaealiste laste kasuks — kuni 16-aastaseks saamiseni; laste — õpilaste kasuks — kuni 18-aastaseks saamiseni; täisealiste, kuid töövõimetute kasuks — kuni töövõime tagasisaamiseni; lapse eest hoolitsemisega tegutsevate emade kasuks — kuni lapse 8-aastaseks saamiseni; elatunud isikute kasuks (naiste 55-aastaseks ja meeste 60-aastaseks saamisest arvates) — eluaegseks.

Kahjutasu suurus isikuile, kes ei tööta palgalises töös

Kahjutasu suuruse määramisel vigastuse eest töötajale, kes ei ole kindlas palgavahekorras, nagu tööndus-kooperatiivide (artellide) liikmed jt., samuti ka isikuile, kes üldse ei tööta, nagu alaealised, õpilased jt., on teatavad erinevused, võrreldes töölepingu alusel töötavate tööliste ja teenistujatega.

Tööndus-kooperatiivide (artellide) liikmed, kuigi nad võtavad osa nii artelli kasude jaotamisest kui ka kahjude katmisest, saavad oma töö eest tasu kindlate tükitöö hinnete ja tariifimäärade alusel, nagu kindlas palgavahekorras olevad töölistes ja teenistujad, ning on kindlustatud vastastikuse kindlustuse korras — kindlustuskassas. Tingimused ja kahjutasu suurus vigastuse eest tööndus-kooperatiivide (artellide)

kannatanud liikmeile määratakse seepärast samas korras kui töölistele ja teenistujatele.

Kahjutasu suuruse kindlaksmääramisel kirjanike, kunsti alal töötajate, kodukäsitööliste ja teiste mittekindlapalgaliste isikute vigastuse eest arvutatakse keskmine kuutöötasu nende õnnetusjuhtumile eelnenud aasta teenistuse jagamise teel 12-ga.

Kui kannatanuiks on isikud, kes ei saa üldse töötasu, näiteks ülalpeetavad, õpilased jt., siis loetakse nad TsK § 415 kohaselt töötasu suhtes võrdseiks, olenevalt oma tegevuse iseloomust, vastava kvalifikatsiooniga tööliste ja teenistujatega. Näiteks kodust majapidamist juhtiv isik loetakse palga suhtes võrdseks kodutöölise või kasvatajaga, üliõpilane-meedik — velskriga, keskkooliõpilane — kantseleitöötajaga jne.

Vigastuse tekitamise puhul alaealisele on ta vanemal või eestkostjal õigus esitada rahvakohtule hagi eriravi, kui see ei olnud tasuta, tugevdatud toitlustamise, kõrvalabi jm. kulude tasumiseks.

Vigastuse tagajärjel võib alaealine edaspidi, töö-täisealisuse (16-aastase vanuse) saabumisel osutada suuremal või vähemal määral töövõimetuks. Seepärast peab kohus vigastatud alaealise hagi lahendamisel üheaegselt eespool tähendatud kulude eest tasu väljamõistmisega tunnustama kohtuotsusega alaealise õigust saada töö-täisealisuse saabumisel kahjutasu töövõimekaotuse eest (NSVL Ulemkohtu Pleenumi määrus 10. juunist 1943. a. p. 11, vt. lk. 101).

Kahjutasu suurus peab määratama kooskõlas selle töö-kvalifikatsiooniga, mille alaealine saavutab töö-täisealisuse ajaks.

Kui kannatanu selleks ajaks ei oma mingit kvalifikatsiooni, siis tuleb kahjutasu suuruse kindlaksmääramisel lähtuda mitte kvalifitseeritud töölise keskmisest töötasust selles maakohas.

Kui aga kannatanu esitab kohtusse tõendi, et ta oleks võinud selleks ajaks omandada kindla kvalifikatsiooni, kuid ei saanud seda saavutada vigastuse tõttu, siis on kohus õigus-tatud seda arvestama ja vastavalt kõrgendama perioodilise heastamise suurus (VNFSV Ulemkohtu Pleenumi määrus 16. maist 1927. a.).

Kahjutasu suurus regresshagides

TsK § 413 ja 414 annavad ametiühinguile ja sotsiaalkindlustus-organeile õiguse esitada regresshagisid vigastuse tekitaja vastu kannatanule väljamakstud rahalise toetuse ulatuses. Rahalise toetuse all tuleb siin mõista igasuguseid kulusid, mis tehakse sotsiaalkindlustuse summadest abianndamiseks seoses vigastusega kannatanule enesele või ta perekonnaliikmeile (VNFSV Ülemkohtu Tsiviilkassatsioonikolleegiumi määrus 25. märtsist 1929. a.).

Regressi õigus ei ole kohaldatav ainult kannatanule juba väljamakstud summade, vaid ka perioodiliste igakuiste maksete suhtes, mis kuuluvad väljamaksmisele tulevikus vastavalt VNFSV Ülemkohtu Tsiviilkassatsioonikolleegiumi määrusele 22. juulist 1929. a. nr. 32109).

Seega võib regressi korras sisse nõuda järgmised kulud sotsiaalkindlustuse alal:

- ajutise töövõimetuse toetusrahad;
- tötavaile invaliididele makstav invaliidsuse pension;
- mittetötavaile invaliididele makstav invaliidsuse pension;
- vigastatu ülalpidamiskulud invaliididekodus;
- sanatoorse ja kuurordiravi kulud;
- vigastatule väljaantud proteeside, erivankrite, aparaatide jms. hind;
- pension ülalpidaja kaotuse puhul;
- matuse toetusrahad.

Tähendatud kulud nõutakse sisse kohtu poolt kostjalt:

a) ühekordsete maksetena, kui regresshagi seisneb nõudes juba kulutatud või kannatanule väljamakstud summade tasumise kohta, näit. ajutise töövõimetuse toetusrahad;

b) perioodiliste igakuiste maksetena, kui regresshagi seisneb nõudes tulevikus maksmisele kuuluvate pensionisummade tasumise kohta;

c) mõlemate ülemaltähendatud maksetena, kui hagi esitatakse nii väljamakstud kui ka maksmisele kuuluvate summade tagasisaamiseks.

Kui regresshagi esitatakse likvidatsioonijärgus oleva ettevõtte vastu, võib hagiavalduses üles tõsta küsimuse perioodiliste igakuiste maksete kapitaliseerimise ja nende ühekordse summana kostjalt sissenõudmise kohta¹.

¹ NSVL KTK ja RKN 23. XI 1927 määrus (LSKK 1927. a. nr. 65, art. 661).

Rahuldades regresshagid tulevikus maksmisele kuuluvate pensionide tasumise kohta, määrab kohus perioodiliste maksete lõpptähtaja, mis ühtub tähtajaga, milleni määrati pension vigastatud isikule. Neil juhtumel, kui vigastatule määratakse pärast uuesti läbivaatamist ATEK-is pension uueks tähtajaks, on vajalik esitada korduvad regresshagid.

Kahjutasu suurus segasüü puhul

Kui õnnetusjuhtum tekkis kannatanu raske ettevaatamatuse tagajärjel ja ühtlasi vigastuse tekitaja süü tõttu, siis võib kohus tunnistada segasüü olemasolu ning rahuldada vigastatud isiku poolt või regressi korras esitatud hagi poolles või muus ulatuses vastavalt mõlema poole süü määrale.

5. VIGASTUSTE JA REGRESSHAGIDE ESITAMINE JA ASJA ARUTAMINE KOHTUS

Hagiasja ettevalmistamine

Praktikas esineb põhjendamata hagide esitamise juhtumeid või vigastatud isikute või regressasjade kohtuistungil edasilükkamisi sel põhjusel, et hagejad — organisatsioonid või isikud — ei ole enne hagi esitamist selgitanud rida olulisi momente ega esitanud kohtule kõiki vajalikke materjale ja tõendeid. Vahel ei esitata hagnosisid selle kostja vastu, kellele on seadusega pandud varanduslik vastutus vigastuse eest. Seepärast vigastatu või regresshagi esitamisele peab alati eelnema hoolikas õnnetusjuhtumi asjaolude selgitamine ja kõigi vajalike materjalide kogumine.

Kostjate valik

Mõisted „nõudeõigus ettevõtja vastu“ TsK § 413 järgi ja „nõudeõigus kahjutekitaja vastu“ § 414 järgi on saanud vahel väärtõlgenduse tõttu sellise mõtte, et hagid vigastatud isikute poolt või regressi korras tuleb esitada töötaja vastu,

kelle süü tõttu tekkis õnnetusjuhtum, näiteks jaoskonna ülema või meistri vastu. Säärane arusaamine on ekslik. Ettevõtte ei saa veeretada oma kohustust ainelise kahju heastamiseks vigastuse eest oma töötajale — õnnetusjuhtumis süüdlas-tele.

Ettevõtte, kes on tasunud regressi korras ametiühingule või sotsiaalkindlustus-organitele õnnetusjuhtumiga seotud kulud, on õigustatud ainult teatavais piirides ja kindlail tingimusil vastavalt Tööseaduste koodeksi § 83-83¹ nõudma omalt poolt õnnetusjuhtumis süüdlaselt nende süü tõttu väljamakstud summade tasumist.

Niisiis vigastatud isiku hagi või regresshagi tuleb esitada tehase või vabriku vastu, mitte aga jaoskonna ülema, meistri jt. vastu.

Kui ettevõtte hagi esitamise hetkeks on likvidatsioon, tuleb hagi esitada likvidatsioonikomisjoni vastu; kui aga selleks hetkeks ettevõtte on juba likvideeritud, tuleb selgitada, kes on ta õigusjärglane, s. o. kellele on üle antud likvideeritud ettevõtte vara ja võlad, ning esitada hagi selle vastu.

Hagid solidaarse vastutusega kostjate vastu

Vahel võib vigastus olla mitme ettevõtte, asutuse või eraisiku tegude või hooletuse tagajärjeks. Sel puhul esitatakse hagid vigastatud isiku poolt või regressi korras mitme kostja vastu, kes vastutavad kahjusaaaja ees solidaarselt vastavalt TsK § 408.

Näide. Ehitusorganisatsioon saatis oma töölised veoautol tellisetehasesse telliste pealelaadimiseks. Tööohutuse üle tehnilise järelevalve puudumise tõttu ehitusorganisatsiooni kui ka tehase poolt langes töö ajal telliseriit ümber ja üks laadijaist sai vigastada.

Käesoleval juhtumil vastutavad ehitusorganisatsioon ja tellistetehas solidaarselt õnnetusjuhtumi tagajärgede eest ning hagid kahju tasumise kohta esitatakse nende mõlema vastu.

Kahe või rohkema ettevõtte solidaarse vastutuse korral on hageja õigustatud sisse nõudma omal suval kohtu poolt väljamõistetud kogu summa ühelt kostjalt või ebavõrdseiski osades kõigilt kostjailt vastavalt TsK §-le 115.

Tõendid

Tõendeiks vigastatud isikute kahjutasuhagides ja regresshagides on:

a) Akt õnnetusjuhtumi kohta, mis on koostatud administratsiooni või tehnilise järelevalveorgani poolt.

b) Ametiühingute tehnilise inspeksiooni arvamus õnnetusjuhtumi põhjuste ja selle kohta, kelle süü tõttu õnnetus juhtus (kas ettevõtte või kannatanu on süüdi), kui hagi esitatakse kindlustaja vastu TsK § 413 korras.

Kui hagi esitatakse mittekindlustaja vastu TsK § 403 ja 414 või 404 ja 414 korras, on küllaldane akti või teatise esitamine õnnetusjuhtumi kohta, sest et neil juhtumel kannatanu vabaneb kohustusest tõendada ettevõtte-mittekindlustaja süüd ja on kohustatud ainult tõendama kostja poolt vigastuse tekitamise fakti.

c) Miilitsaorganite teatis liiklus-õnnetusjuhtumite puhul auto-, trammi-, raudteetranspordi alal.

d) Kohtuotsus või määrus distsiplinaar- või administratiivkorras karistamise kohta õnnetusjuhtumis konkreetsete süüdlaste suhtes.

e) Kohtuotsus vigastatud isiku poolt esitatud hagi asjas (kui see on olemas) — regresshagi esitamise korral.

f) Tunnistajate seletused.

Tõendite üksikute liikide vajadus ja tähtsus selgub alljärgnevast.

Akt õnnetusjuhtumi kohta, mis on koostatud administratsiooni poolt, teeb kindlaks vigastuse tekitaja ettevõtte nimetuse, õnnetusjuhtumi aja, koha, asjaolu ja põhjuse. Akti vorm on avaldatud Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määramises tööõnnetuste registreerimise juhendi kinнитamisest ja tootmisega seoses olevate õnnetusjuhtumite registreerimise ja arvelevõtmise määramise teadmiseks ja täitmiseks avaldamise kohta 7. jaanuarist 1941. a. nr. 22 (avaldatud ENSV T 1941, 4, 57).

Kui aktis on märgitud, et õnnetusjuhtum toimus ohutustehnika eeskirjade rikkumise või selle vältimiseks võimalike, kuigi määrustega otseselt ettekirjutamata abinõude mitte-rakendamise itagajärjel, siis on akt piisavaks tõendiks selle kohta, et õnnetusjuhtum toimus ettevõtte süü tõttu.

Kui õnnetusjuhtumi akti järgi ei ole võimalik kindlaks

teha tööõnnetuse tõelisi põhjusi ja süüdlasi, tuleb nõutada Tehnilise inspektsiooni arvamusi.

Kui vaieldavaiks on tehnilised küsimused, näiteks kas tööpingi kaitsetega varjamine oli vajalik jne., tuleb kohtult taotella tehnilise ekspertiisi määramist. Vastava avalduse võib teha hagi esitamisel, aga ka kohtuistungil vaieldavate küsimuste tekkimisel.

Miilitsa teatis õnnetusjuhtumi kohta, mis ei ole seoses tööga, teeb kindlaks vigastuse tekitaja, õnnetusjuhtumi aja ja koha. Kui teatis ei anna küllaldaselt täielikku ülevaadet õnnetusjuhtumi asjaolude ja põhjuste kohta, siis võib huvitatud pool taotella juurdlusmaterjalide lisamist asjale, kui juurdlus oli toimetatud, nende läbivaatamiseks kohtu ja poolte poolt asja arutamisel.

Süüdimõistev kohtuotsus või määrus distsiplinaar- või administratiivkorras karistamise kohta õnnetusjuhtumis otseste süüdlaste suhtes on eriti tähtsaks tõendiliigiks.

Kui õnnetusjuhtumis süüdlane on süüdi mõistetud või saanud karistuse või rahatrahvi, siis on sellesamaga juba kindlaks tehtud TsK § 413 nõutav vigastuse tekitaja kuritegeliku teo või tegevusetuse olemasolu ning on võetud võimalus viidata kannatanu oma süüle kui ainsale õnnetusjuhtumi põhjusele.

Eriti vajab märkimist, et seoses õnnetusjuhtumiga kriminaalkorras vastutuselevõetud ametiisikute kriminaalasja lõpetamine või nende õigeksmõistmine ei tee võimatuks hagi esitamist TsK § 413 korras. Kuritegelikku tegu või tegevustust võib selle vähese tähtsuse tõttu ka mitte lugeda teoks, mida karistatakse kriminaalkorras, vastavalt VNFSV Kriminaalkoodeksi § 6 märkusele, kuid seda võib vaatamata sellele tõendada tsiviilkorras (VNFSV Ülemkohtu Tsiviilkassatsioonikolleegiumi juhend nr. 1, 1926. a.).

Peale selle õigeksmõistev otsus kriminaalvastutusele võetud isikute suhtes ei saa alati olla tõendiks, et teised isikud või ettevõtte ise võtsid tarvitusele kõik nõutud või võimalikud ettevaatusabinõud.

VNFSV Ülemkohtu Pleenumi seletuse järgi 9. juunist

¹ KrK § 133 3. lõige: Töötaja asetamine töökaitse-eeskirju rikkudes see-sugustesse töötingimustesse, milles ta kaotas või võis kaotada oma töövõime.

1924. a. tuleb kuritegelikkude tegu või tegevusetust mõista laiemas mõttes¹ sõltumatult sellest, kas küsimus oli kriminaalkohus läbivaatamisel või mitte.

Mis puutub hagedesse kannatanu mittekindlustajate vastu TsK § 414 korras, siis ei ole siin üldse vaja tõendada kuritegelikkude tegu või tegevusetust, ja seepärast kriminaalasja lõpetamine või kohtu poolt õigeksmõistva otsuse tegemine ei saa olla põhjenduseks hagi tagasilükkamiseks.

Kohtuotsus vigastatud isiku hagi rahuldamise kohta on küllaldaseks aluseks ettevõtte kohustamiseks kahju tasumisele regresshagi alusel.

Rahvakohtu otsus vigastatud isiku hagi tagasilükkamise kohta ei otsusta aga alati ette regresshagi lõpptulemust. Kohtuotsus ei ole kohustav isikuile ja organisatsioonidele, kes ei olnud asjaosalised. Ametiühing või sotsiaalkindlustusorgan, kes esitasid regresshagi, võivad ette tuua rea tõendeid, mis ei olnud kohtu poolt läbi vaadatud vigastatud isiku hagi arutamisel. Peale selle kohus võib vigastatud isiku poolt esitatud hagi tagasi lükata selle põhjendusega, et tekitatud kahju tasutakse kannatanule täielikult sotsiaalkindlustuse korras ametiühingu või sotsiaalkindlustus-osakonna poolt.

Tunnistajate seletused on olulise tähtsusega dokumentaalsete andmete (näit. akt õnnetusjuhtumi kohta jne.) puudumise või mittetäielikkuse korral.

Ulemalloeteldud tõendid kinnitavad õnnetusjuhtumi fakti ja olusid ning esitatakse nii vigastatud isikute kui ka regresshagide puhul.

Hagi suuruse kindlaksmääramiseks on vaja esitada veel järgnevad täiendavad tõendid.

Vigastatud isikute kahjutasuhagide korral:

a) Teatis haiguslehe järgi väljamakstud toetusraha suuruse kohta, milles peab olema ka näidatud toetusraha arvutamise aluseks võetud keskmine tötöötasu (õnnetusjuhtumile eelnenud kahe kalendrikuu tötöötasu alusel) ja tasutud päevade arv — neil juhtumel, kui nõutakse sisse vahe tötöötasu ja toetusraha vahel.

b) Kestva töövõimekaotuse puhul tuleb peale eelmises punktis tähendatud teatise esitada pensionitunnistus kohtule läbivaatamiseks või selle asemel sotsiaalkindlustus-osakonna teatis määratud pensioni suuruse ja pensioni väljamaksmise alguse kuupäeva kohta. Kui sotsiaalkindlustus-osakond keel-

dus pensioni määramisest, tuleb selle kohta kohtule esitada sotsiaalkindlustus-osakonna teatis.

c) Teatis kannatanu keskmise töötasu kohta vigastuse hetkeks — pensioninõude puhul (õnnetusjuhtumile eelnenud 12 kalendrikuu töötasu alusel).

d) Kohtu-meditsiinilise ekspertiisi otsus üldise ja professionaalse töövõime kaotuse protsendi kohta ja kõrvalabi, tugevdatud toitlustamise, proteeside jne. vajalikkuse kohta.

Surnu ülalpidamisel olnud isikute hagide korral:

a) Tõendid a, b ja c, mis esitatakse vigastatute hagide korral.

b) Majavalitsuse või külanõukogu teatis surnu ülalpidamisel olnud töövõimetute ja alaealiste isikute kohta ja nende ülalpeetavate olemasolu kohta hagi esitamise hetkeks.

c) Sünniteatis (alaealiste ülalpeetavate kohta) või isikutunnistus (täisealiste ülalpeetavate kohta) — kohtule järele vaatamiseks.

d) Kohtu-meditsiinilise ekspertiisi või arstliku tööekspertiisi-komisjoni (ATEK) otsus nende ülalpeetavate töövõimetuse kohta, kes ei kuulu alaealiste või elatunute liiki.

e) Pensionitunnistus, millest nähtuks, kellele, missuguses suuruses ja missugusest tähtajast on määratud pension ülalpidaja kaotuse puhul, või sotsiaalkindlustus-osakonna teatis pensioni määramisest keeldumise kohta.

Regresshagide korral:

a) Ametiühingu käitiskomitee teatis väljamakstud ajutise töövõimetuse toetusraha suuruse kohta.

b) Teatis sanatoorse ja kuurordiravi maksumuse kohta.

c) Pensionikaardi ärakiri või teatis, millest nähtuks, kellele, mis alusel, missuguses suuruses, missuguse arvutuse järgi ja missuguse tähtajani on määratud ja makstakse pensioni.

Korduvate regresshagide korral:

a) ATEK teatis kannatanu uueks tähtajaks invaliidiks tunnistamise kohta.

b) Sotsiaalkindlustus-osakonna teatis pikendatud pensioni suuruse ja tähtaja kohta, milleni ta on korduvalt määratud.

c) Ärakiri rahvakohtu otsusest esialgse regresshagi kohta.

Kohtualluvus

Hagid kahju tasumise kohta tekitatud kehavigastuse korral esitatakse rahvakohtule kannatanu valikul tema elukoha järgi või kostja asukoha järgi (VNFSV tsiviilprotsessi koodeksi § 25 märkus 1).

Regresshagid alluvad rahvakohtule sõltumatult hagi suuruselt ja esitatakse kostja asukoha järgi (NSVL Ulemkohtu Pleenumi määrus 10. juunist 1943. a. p. 21, lk. 103 ja NSVL Ulemkohtu ja NSVL RKN juures asuva Riigi Peaarbitri ringkirjaline juhend 25. jaanuarist 1936. a.).

Sel puhul, kui vigastatud isik esitab kahjutasuhagi oma elukoha järgi, võivad ametiühing ja sotsiaalkindlustus-osakond esitada regresshagi samasse kohtusse, ning mõlemad hagid lahendatakse üheaegselt (VNFSV Ulemkohtu kiri 8. juulist 1929. a., vt. lk. 94).

Hagide aegumistähtajad

Seadus määrab mitmesugused aegumistähtajad vigastatute kahjutasuhagide ja regresshagide kohta.

TsK § 44 järgi kehtib kodanike hagide kohta üldine kolmeaastane aegumistähtaeg.

Riigiorganite vastu suurema hädaohu allika poolt tekitatud vigastuse puhul kahjutasu hagide esitamiseks on ette nähtud lühendatud kaheaastane aegumistähtaeg (TsK § 404 märkus). Mõnedes liiduvabariikides (näiteks Ukraina, Valge-Vene) on sedaliiki asjade aegumistähtaeg piiratud ühe aastaga.

Vigastatud isikute poolt TsK § 404 alusel esitatavate teiste hagide kohta, näiteks kooperatiiv-organisatsioonide vastu, või kõigi hagide kohta, mis põhinevad TsK § 403, säilib üldine kolmeaastane aegumistähtaeg.

Aegumistähtajad arvutatakse hetkest, millal hageja võis ja pidi teadma talle tekitatud kahjust, s. o. vigastuse juhtumeil päevast, millal selgus tema kahju, ja kui kahju kindlakstegevise järel on otsustatud küsimus, kas tal on õigus saada täit või osalist rahuldust sotsiaalkindlustuse korras (VNFSV Ulemkohtu Pleenumi määrusest 16. novembrist 1925. a.).

Aegumistähtajad vigastatud isikute hagide kohta arvutatakse:

a) ajutise töövõimetuse puhul haiguslehe järgi maksete lõpetamise päevast;

b) invaliidsuse ja ülalpidaja kaotuse puhul pensioni määramise või sellest keeldumise otsuse tegemise päevast;

c) kui hagi ei olnud esitatud sel põhjusel, et pension täielikult kattis ainelise kahju kannatanu töötasu osas, siis pensioni lõpetamise hetkest või hetkest, millal pensioni suurust vähendati seoses madalamasse invaliidsusegruppi määramisega korduval läbivaatusel.

Näide. Tööline sai 1. oktoobril 1944. a. tööpingil töötamisel vigastada, mille tagajärjel ta kaotas 40% professionaalsest töövõimest. Kannatanu sai enne vigastust 350 rbl. kuus.

Pension määrati 150 rbl. kuus, mis täielikult kattis kannatanu töötasu vähenemise 140 rbl. võrra (40%-i 350-st rbl. = 140 rbl.).

1. detsembril 1946. a. ATEK ei tunnistanud kannatanut enam invaliidiks ta tervisliku seisundi paranemise tõttu. Pensioni väljamaksmine lõpetati. Kannatanu avalduse põhjal määras rahvakohus kohtu-meditsiinilise ekspertiisi, millega tehti kindlaks, et töövõimekaotus võrdub 10%-ga.

Kannatanul on õigus kuni 1. detsembrini 1948. a., s. o. kaheaastase aegumistähtaja jooksul arvates pensioni maksmise lõpetamise päevast pöörduda kahjutasunõudega kohtusse.

d) Kui hagi ei esitatud õigeaegselt seetõttu, et kannatanu tervislik seisund halvenes alles teatava aja järel või halvenemine ei ilmnenu koheselt, arvutatakse aegumistähtaeg kannatanu tervisliku seisundi halvenemise ilmsikstuleku hetkest.

Kui aegumistähtaeg on mööda lastud vabandaval põhjusel, võib kohus seda tähtaega pikendada. See õigus põhineb TsK §-l 49 ja kohaldatakse ka vigastatud isikute hagide puhul (TsK § 404 märkus).

Regresshagide kohta riiklike, kooperatiiv- ja ühiskondlike organisatsioonide vastu kehtib poolteiseaastane aegumistähtaeg (TsK § 44).

Regresshagid kodanike vastu võib esitada kolmeaastase aegumistähtaja jooksul.

Aegumistähtjad regresshagide kohta arvutatakse:

a) väljamakstud ajutise töövõimetuse toetusrahade sissenõudmiseks toetuse väljamaksmise lõpetamise päevast;

b) väljamakstud pensioni sissenõudmiseks pensioni iga perioodilise väljamaksu päevast;

c) sanatoorse ja kuurordiravi tasu sissenõudmiseks ravimise lõpetamise päevast.

Näide: 1. oktoobril 1944. a. sai tööline vigastada töötamisel tehases kaitsmata tööpingil. Kuni 15. novembrini 1944. a. sai ta ajutise töövõimetuse abiraha. Pärast seda tööline jätkas töötamist ega taotelnud pensiooni. 1. juulil 1946. a. esitas ta avalduse pensiooni saamiseks ja pension määrati talle töövigastuse puhul kui 3. grupi invaliidile.

Regresshagi väljamakstud toetusraha tasumise kohta võis käitiskomitee käesoleval juhtumil esitada mitte hiljem kui 15. mail 1946. a., s. o. poolteiseaasta jooksul toetusraha väljamaksmise lõpetamise päevast. Regresshagi ettevõtte vastu makstava pensiooni sissenõudmise pärast on sotsiaalkindlustusosakonnal õigus esitada kuni 1. jaanuarini 1948. a., olgugi et õnnetusjuhtumi päevast on möödunud üle poolteise aasta, sest et pensiooni tagasinõudmise kohta arvutatakse aegumistähtaeg pensiooni väljamaksmise päevast.

Kuigi hagide esitamise õigus on kogu aegumistähtaaja jooksul, on oluline pöörduda kohtusse võimalikult varem. Regresshagid omavad suurt kasvatuslikku tähtsust võitluses traumatismiga vaid siis, kui nad esitatakse viivituseeta ning selgitatakse õnnetusjuhtumi täpsed asjaolud ja konkreetsed isikud, kes on süüdi õnnetusjuhtumis.

Hagiavaldus. Hagihind

Hagiavaldused vigastuste ja regressi asjades tuleb kohtule esitada kahes eksemplaris, millest üks jääb toimikusse ja teine saadetakse kohtu poolt koos kohtukutsega kostjale tutvumiseks haginõuetega (VNFSV Ülemkohtu Pleenumi määrus 16. novembrist 1931. a.).

Üksikasjaliselt ja täpselt koostatud hagiavaldus on olulise tähtsusega kohtus asja kiireks ja edukaks lahendamiseks. Näidishagiavaldused on toodud lk. 94—98.

Hagiavalduses peab TsPK § 76 kohaselt olema ära tähen-
datud hagihind, s. o. kõigi hageja nõuete kogusumma. Hagihind määratakse TsPK § 36 alusel.

Kui vigastatud isiku hagi või regresshagi seisneb ühekordse summa sissenõudmises, siis võrdub hagihind haigetava sum-
maga (TsPK § 36 p. a).

Kui haginõudeks on igakuised pensionid või maksed, siis on haghinnaks kõigi igakuiste pensionide või maksete kogusumma (TsPK § 36 p. v).

Näiteid. Kannatanu esitab seoses vigastusega hagi kahjutasu kohta 300 rbl. suuruses kuus järgnevals kaheks aastaks. Vigastatud kahjutasuhagi hind on 7200 rbl. (s. o. 300 rbl. × 24).

Töölisele on makstud seoses vigastusega 610 rbl. ajutise töövõimetuse toetusraha ja antud pääse sanatooriumi hinnaga 790 rubla. Regresshagi hinnaks on 1400 rbl. (610 rbl. + 790 rbl.).

Kui nõutakse sisse eluaegsed maksed vigastuse (või surma) eest või eluaegne pension regressi korras, siis on haghinnaks maksete või pensionide kogusumma kolme aasta eest (TsPK § 36 p. g).

Asjaajamisega seotud kõhtukulud

Tasunõudeis kahju eest, mis on tekitatud kehavigastusega, ja regresshagides ei nõuta riigilõivu ega asja menetluse kulusid (TsPK § 43, p. d ja e).

Tasunõudeis kahju eest, mis on tekitatud kehavigastusega ja regresshagides on hagejail õigus nõuda kustjalt kulusid oma kohtus esinenud esindajale tasu maksmiseks 5% suuruses sellest hagiostast, mille kohta otsus tehti hageja kasuks (TsPK § 46 märkus 1).

Asjade arutamine kohtus

VNFSV Ülemkohus on andnud järgmise juhendi: Kohtud peavad tootmises saadud vigastuste puhul esitatud hagide lahendamisel pöörama erilist tähelepanu tööohutuse korraldusele nimetatud ettevõttes, võtma vastutusele süüdlased vastavate eeskirjade rikkumises ja juhtumel, kui kohus teeb rea kohtuasjade põhjal kindlaks, et õnnetusjuhtumid selles või teises ettevõttes sagenevad, peab ta sellest teatama vastavaile organeile üldise töökaitse-korralduse juurdlemisele võtmiseks kõnesolevas ettevõttes (VNFSV Ülemkohtu Tsiviilkassatsiooni Kolleegiumi instruktiivne kiri 26. detsembrist 1930. a.).

Vigastuse puhul esitátavad higid kuuluvad kohtus läbivaa-

tamisele väljaspool järjekorda (VNFSV Ülemkohtu ringkiri 18. juunist 1924. a.).

Hagi asjas tehtud kohtu otsuse peale võib edasi kaevata kõrgemalseisvale kohtuinstantsile 10-päevase tähtaja jooksul. Otsuse seadusjõusse astumise järel võib hageja saada täitelehe väljamõistetud summade sissenõudmiseks. Kohtuotsuste täitmise korda vigastuse ja regressi asjades käsitlevad TsPK § 255¹ ja 266 ning NSVL Riigipanga, NSVL Rahanduse RK, NSVL Kohtu RK ja NSVL RKN juures asuva Riigiarbitraaži juhend 14. veebruarist 1946. a. „Sissenõudmise pööramise korrast asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide Riigipangas olevaile vahendeile“.

SEADUSANDLUS JA KOHTUPRAKTIKA VIGASTATUTE JA REGRESSHAGIDE ALAL

Väljavõtted VNFSV Tööseaduste koodeksist

XIV. Töökaitse

§ 138. Uhtki ettevõtet ei tohi avada, käiku lasta või teise hoonesse üle viia ilma tööinspektsiooni, tööstustervishoiu ja tehnilise järelevalve organite loata.

§ 139. Kõik ettevõtted ja asutused peavad tarvitusele võtma vajalikud abinõud kahjulike töötingimuste kõrvaldamiseks või vähendamiseks, õnnetusjuhtumite vältimiseks ja töökoha hoidmiseks nõutavas sanitaar-tervishoidlikus seisukorras vastavalt Töö RK poolt üksikute tootmisharude järgi antavaile kohuslikele üld- ja erimäärustele.

§ 140. Masinad, transmissioonid ja tööpingid tuleb töö vaheajaks seisma panna, välja arvatud juhtumid, kus see on võimatu tehnilistel põhjustel või kui neid tarvitatakse ventilatsiooniks, vee ärajuhtimiseks, valgustamiseks jne.

§ 141. Kõigil eriti kahjulikel töödel või töödel, mis on seotud viibimisega ebanormaalses temperatuuris, niiskuses või keha määrdumisega, samuti ka ühiskondliku tervishoiu seisukohalt vajalikel juhtumel antakse töölistele ettevõtte arvel eririietus ja kaitsevahendid (prillid, maskid, respiraatorid, seep jms.) Töö RK poolt kindlaksmääratava tööde nimestiku ja normide järgi.¹

¹ NSVL RKN-i 26. mai 1942. a. määrus nr. 776 „Töölistele ja teenistujaile väljaantavate eririietuse ja erijalatsite maksuliseks muutmiseks“.

§ 142. Kutsealase mürgistusohuga seotud tootmisaladel antakse tööliste vastumürgina rasv- või neutraliseerivaid aineid. Töö RK poolt kindlaksmääratud nimestike järgi ja hulgas. Väljaandmine toimub ettevõtte arvel.

§ 143. Töö RK-le ja tema kohalikele organeile antakse õigus korraldada eriti kahjulikes tootmistes või ettevõtteis kõigi tööletulevate või üksikute tööliste rühmade (naiste, alaealiste) sunduslikku eel-, samuti ka perioodilist läbivaatust.

§ 145. Ettevõtted, asutused ja majandid on kohustatud välja panema nähtavale kohale kõik tööliste ja teenistujate töökaitse kohta käivad määrused ja eeskirjad ning pidama Töö RK sellekohaste määrustega nõutavaid raamatuid.

UAUKN Presiidiumi 25. detsembri 1936. a. määrusest

(„UAUKN-i Bülletään“ 1937. a., nr. 1)

1. Ette panna ametiühingute keskkomiteedele kõvendada riiklikku kontrolli töökaitsevahendite teostamise ja tööseadusandluse täpse täitmise üle, kasutades täielikult neile seadusega antud õigusi.

2. Kohustada ametiühingute keskkomiteid ja tööinspektoreid võtma koheselt tarvitusele abinõud majandusorganite poolt tootmises esinevate organisatsioonilis-tehniliste puuduste kõrvaldamiseks, mis on peamisiks traumatismi põhjusiks ja mis ei vajagi sageli erilisi kulutusi. Selleks kindlustada seadusega kindlaksmääratud uute tööliste kohuslik instrueerimine ja neile ohutute töömeetodite õpetamine; rangelt jälgida, et administratsioon ei lubaks kasutada tööks rikkeseid seadiseid ja tööriistu, et kõrvaldataks jaoskondade ja töökohtade ülekuhjumine, seataks üles masinate ja tööpinkide ohtlikes kohtades puuduvad kaitsed, parandataks tegevuseta ventilatsiooni- ja muud sanitaar-tehnilised seadmed, kindlustataks töökohtade vajalik valgustus.

Töökaitse-inspeksioonil sisse seada range järelevalve tööaja ja ületunnitööde kohta kehistatud tööseadusandluse täpse täitmise üle.

5. Ette panna ametiühingute keskkomiteedele põhjalikult muuta töökaitse-inspektorite tööpraktikat ettevõtteis ja saavutada, et toimunud faktide passiivse registreerimise asemel tööinspektorid arendaksid koostöös tehase ametiühingu-orga-

nisatsioonide ja laialdase ametiühingu-aktiiviga tööd õnnetusjuhtumite võimalikkuse vältimiseks.

Hoiatada tööinspektoreid, et tööseadusandluse süstemaatilise rikkumise faktide selgumisel ja tööinspektorite poolt abinõude tarvitamata-jätmisel võetakse nad vastutusele koos neis rikkumistes süüdlastega.

6. Võitluse tugevdamiseks ettevõttesis traumatismi ja haigestumiste vastu, aga ka tööseadusandluse bürokraatlike moonutuste vastu organiseerida käitiskomiteede juures alatised töökaitsekomisjonid stahhaanovlastest, ühiskondlikest tööinspektoreist ja sotsiaalkindlustuse delegaatidest...

7. Tugevdada propagandat ohutustehnika ja tööstustervishoiu alal töötajate laiades hulkades, eriti uute tööstusharude ja ettevõtete tööliste seas.

8. Kohustada ametiühingute keskkomiteid laialt praktiseerima regresshagide esitamist õnnetusjuhtumite puhul, mis on tekitatud ettevõtte administratsiooni süü tõttu, aga ka administratiivse mõjutamise vahendite rakendamist tööseadusandluse rikkumise puhul.

Tööõnnetusjuhtumite registreerimise ja arvelevõtmise määrustik

Kinnitatud UAKN Presiidiumi poolt 8. septembril 1939. a.
(Avaldatud ENSV T 1941, 4, 57)

(Väljavõtted)

I. Üldeeskirjad

1. Käesoleva määruse alla kuuluvad tööstus, transport, ehitustööd, sovhoosid, masina-traktori jaamad ja töökojad, autokolonnid, metsaülestitamise tööd, metsaparvetus ja kõik tootmisettevõtted teistes rahvamajanduse harudes.

2. Registreerimisele käesoleva määruse korras kuuluvad kõik õnnetusjuhtumid, mis on tekkinud tööliste ja teenistujatega seoses nende tööga tootmisel ja mis tekitasid töövõime kaotuse vähemalt üheks tööpäevaks.

Arvelevõtmisele kuuluvad nimetatuid need õnnetusjuhtumid, mis tekitasid üle kolme tööpäeva kestnud töövõimekaotuse.

3. Vastutus õnnetusjuhtumite täieliku ja õigeaegse registreerimise ja arvelevõtmise eest lasub meistril, jaoskonna ülemal ning ettevõtte peainseneril.

4. Kontroll õnnetusjuhtumite täieliku ja õigeaegse registreerimise ning arvelevõtmise üle pannakse käitiskomiteedele ning tööinspektoreile.

5. Süüdlased käesoleva määruse rikkumises võetakse distsiplinaarsele, administratiivsele või kohtulikule vastutusele kooskõlas kehtiva seadusandlusega.

IV. Avarii-, raskete ja surmaga lõppenud õnnetusjuhtumite registreerimine ja arvelevõtmine

20. Iga avarii-, raske või surmaga lõppenud õnnetusjuhtumit peab tööinspektori (kus teda aga ei ole, seal käitiskomitee) poolt viivitamata juureldama.

21. Surmaga lõppenud õnnetusjuhtumi juurduse andmete põhjal koostab tööinspektor (kus teda aga ei ole, seal käitiskomitee) peale juurdlusakti vorm N-3 järgi teatise surmaga lõppenud tööõnnetusjuhtumi juurdlusest (lisa 3).

Lisa 1
Vorm N-1

A K T

TÖÖÕNNETUSJUHTUMI KOHTA

Nr.

(Koostatakse jaoskonna ülema poolt 4 eksemplaris ja antakse tema poolt ettevõtte peainsenerile, käitiskomiteele ja tööinspektorile).

1. Ettevõtte nimetus
2. Rahvamajanduse haru
3. Ettevõtte aadress
4. Kannatanu perekonna-, ees- ja isanimi
5. Kas mees või naine (alla kriipsutada)
6. Vanus
7. Jaoskond, kus kannatanu alatiselt töötab
- Tabeli number
8. Millist tööd tegi (amet)
9. Staaž: a) kui kaua töötab antud töodel (ametis) sellel jaoskonnas?
- b) mitu aastat töötab üldse antud kutsealal?

10. Õnnetusjuhtum oli kell, kuupäeval,
..... kuus 19..... a., tundi pärast töö algust.
11. Õnnetusjuhtumi koht (osakond, jaoskond, töökoda jne.)
.....
12. Õnnetusjuhtumi asjaolude ja käigu üksikasjaline kirjeldus
.....
13. Kas kannatanu on läbi teinud õpetuse ohutuist töö meeto-
deist, tehmiinimumi, instruktaazi?
14. Abinõude loetelu õnnetusjuhtumit põhjustanud asjaolude
kõrvaldamiseks, ühes nende teostamise tähtaegadega
- Juurdlus on toimetatud ja akt koostatud kell,
kuupäeval kuus 19..... a.

Jaoskonna ülem:

15. Andmed akti p. 14. ettenähtud abinõude teostamise kohta
.....

Peainsener:

Käitiskomitee esimees:

16. Õnnetusjuhtumi tagajärjed (näidata: asus uuesti tööle,
tunnistatud invaliidsus, lõppes surmajuhtumiga)

	Diagnoos töövõimetus- lehe järgi	Töölt vabastatud		Töövõimetus- päevi (tööpäevades)
		mis kuu- päevast	mis kuu- päevani	
1.				
2.				
3.				
	Kokku			

Peainsener:

TEATIS JUURDLUSEST SURMAGA LÖPPENUD
TÖÖÕNNETUSJUHTUMI KOHTA

Nr.

1. Ettevõtte nimetus
2. Surnu perekonna-, ees- ja isanimi
3. Õnnetusjuhtum oli kuupäeval
kuus 194... a.
4. Õnnetusjuhtumi põhjused
5. Juurdlus on toimetatud kuupäeval
kuus 194... a.
Juurdluse akt on saadetud: 1. eks., 2 eks.
....., 3. eks., 4. eks.
..... " " 194... a.
6. Õnnetusjuhtumi juurdluse tagajärjel on vastutusele võetud
.....
(näidata ametinimetused ja perekonnanimed)
7. Andmed vastutuselevõtmise tulemusist (Kohtuotsus),

Tööinspektor

Lisa 3
Vorm N-3

TEATIS JUURDLUSEST SURMAGA LÖPPENUD
TÖÖÕNNETUSJUHTUMI KOHTA

Nr.

(Teatis koostatakse tööinspektori poolt, aga kus ta puudub, seal käitiskomitee poolt. Hiljemalt 3 päeva jooksul pärast kannatanu surma saadab tööinspektor, kus ta aga puudub, seal vabrikutehase või kohalik komitee kinnises ümbrikus ühe eksemplari teatisest ametiühingu oblasti- ja Keskkomiteele, samuti ka trusti, peavalitsusse või rahvakomissariaati, kui ettevõtte allub temale vahenditult).

1. Ettevõtte nimetus
2. Rahvamajanduse haru

3. Ettevõtte aadress
4. Surnu perekonna-, ees- ja isanimi
5. Kas mees või naine (alla kriipsutada)
6. Vanus
7. Jaoskond (alaline töökoht)
Tabeli number
8. Millist tööd tegi (amet)
9. Staaž a) kui kaua töötas antud tööl (ametis), antud jaoskonnas?
b) mitu aastat töötas üldse antud kutsealal?
10. Õnnetusjuhtum oli kell, kuupäeval
..... kuus 19..... a. tundi pärast töö algust.
11. Õnnetusjuhtumi koht (osakond, jaoskond, töökoda jne.)
12. Õnnetusjuhtumi asjaolude ja põhjuste üksikasjaline kirjeldus. Kirjeldusest peab selguma: a) missuguste tööde juures tekkis õnnetusjuhtum; b) missuguse masina, tööriista vms. läbi tekkis vigastus või missugune mürkaine kutsus esile mürgistuse; c) mis on õnnetusjuhtumi põhjused (tehnilist ja organisatsioonilist laadi); d) kes on süüdi õnnetusjuhtumis
13. Kas kannatanu on läbi teinud õpetuse ohutuist töömeeteidest, tehmiinimumi, instruktaazi?
14. Abinõud, mis on esitatud õnnetusjuhtumi juurdaluse tulemusena

Tööinspektor

Väljavõtted VNFSV tsiviilkoodeksist

XIII. Teisele kahju tekitamisest tulenevad kohustused

§ 403. Igaüks on kohustatud tasuma kahju, mille ta on tekitanud teisele isikule või ta varale. Ta vabaneb sellest kohustusest, kui ta tõendab, et ta ei saanud kahju ära hoida, või et ta oli õigustatud kahju tekitama, või et kahju tekkis kahjusaaaja enda pahatahtluse või raske ettevaatamatuse tagajärjel.

§ 404. Isikud ja ettevõtted, kelle tegevus on seotud suurema hädaohuga ümbruskonnale, nagu raudteed, tramm, vabrikud ja tehased põletusainetega kauplajad, metsikute loomade pida-

jad, isikud, kes püstitavad ehitusi või muid seadeldisi jne., vastutavad kahju eest, mis on tekitatud suurema hädaohu allika poolt, kui nad ei tõenda, et kahju tekkis vääramatu jõu või kahjusaaaja enda pahatahtluse või raske hooletuse tagajärjel.

Peale üldistel alustel aegumistähtaja peatumise või pikene-mise (§ 48 ja 49), peatub käesolevas paragrahvis mainitud aegumistähtaja jooks veel arvates päevast, millal kannatanu või (tema surma korral) tema ülalpidamisel olnud isikud vastava sotsiaalkindlustus-organi poole pöörduvad, kunj päevani, millal neile pension määratakse või sellest keeldutakse.

§ 405. Teovõimetu isik ei vastuta tema poolt tekitatud kahju eest. Tema eest vastutab isik, kes oli teda kohustatud valvama. Kahju eest, mis § 9 ettenähtud juhtumeil on tekitatud alaealiste poolt, vastutavad alaealiste kõrval ka nende vanemad ja eestkostjad.

§ 406. Neil juhtumeil, kui kahju tekitaja § 403—405 põhjal ei ole kohustatud kahju tasuma, võib kohus siiski, olenevalt tema varalisest seisundist ja kahjusaaaja varalisest seisundist, kohustada teda kahju tasuma.

§ 407. Asutus vastutab kahju eest, mis on tekitatud ametiisiku ebaõige teenistusalase teoga, ainult seaduses eriti ettenähtud juhtumeil, kui seejuures ametiisiku tegu on ebaõigeks tunnistatud vastava kohtu- või administratiivorgani poolt. Asutus vabaneb vastutusest, kui kahjusaaaja õigeaegselt ei kaevanud ebaõige teo peale. Asutusel on omakorda õigus kahjusaaajale makstud kahjutasu ametiisiku palgast kinni pidada.

§ 407-a. Ametiisikute poolt nende kompetentsi piirides teostatud tegude ja nende teenistusalaste minetuste eest, kui need on vastava kohtu- või administratiivorgani poolt tunnistatud ebaõigeiks, seadusvastaseiks või kuritegelikeks, vastutab asutus juhtumeil, kui kahjusaaaja andis vara (eriti rahasummasid) asutusele või ametiisikule üle seaduse nõude või kohtuotsuse või määruse täitmiseks, samuti viimaseile või riigiasutuse sisekorra eeskirjadele rajatud ametiisiku korralduse täitmiseks. Samadel alustel vastutab asutus neil juhtumeil, kui vara (eriti rahasummad) on üle antud kahjusaaaja kasuks.

Märkus. Riigiorganite vastu käesoleva paragrahvi alusel esitatavate hagide aegumistähtaeg on piiratud kahe aastaga ja seda arvutatakse kahju tekitamise päevast.

§ 408. Uhiselt kahju tekitanud isikud vastutavad kahjusaaaja ees solidaarselt.

§ 409. Surma põhjustamise korral kuulub kahjutasu saamise õigus isikuile, kes olid surnu ülalpidamisel ja kel ei ole muid äraelamise võimalusi. Matusekulud peab tasuma neile, kes kandsid need kulud.

§ 410. Kahju tasumine peab väljenduma eelmise olukorra ennistamises, kuivõrd aga selline ennistamine on võimatu — tekitatud kahju katmises.

§ 411. Kahjutasu suuruse määramisel peab kohus kõigil juhtumeil silmas pidama kahjusaaaja ja kahjutekitaja varalist seisundit.

§ 412. Isik, kes on kindlustatud sotsiaalkindlustuse korras, saab kindlustusjuhtumi saabumisel rahuldust sotsiaalkindlustus-organilt.

§ 413. Isik või ettevõtte, kes tasub kindlustusmakse kahjukannataja eest sotsiaalkindlustuse korras, ei ole kohustatud tasuma kahju, mis on tekkinud kindlustusjuhtumi saabumisest.

Kuid kui kahju on tekkinud ettevõtja kuritegeliku teo või tegevusetuse tagajärjel, siis on sotsiaalkindlustus-organil, kes kahjusaaaja rahuldab, ettevõtja vastu nõudeõigus kahjusaaajale makstud tasu ulatuses (regress).

Nimetatud korral on kahjusaaajal ettevõtja vastu täiendav nõudeõigus, kuivõrd ta sotsiaalkindlustuse korras ei saa täit rahuldust.

§ 414. Kui kahjutekitaja ei ole kahjusaaaja kindlustusvõtjaks, siis on viimasel, kuivõrd ta sotsiaalkindlustuse korras ei saa täit rahuldust, kahjutekitaja vastu täiendav nõudeõigus. Sotsiaalkindlustus-organil on kahjutekitaja vastu nõudeõigus kahjusaaajale makstud tasu ulatuses (regress).

§ 415. Kindlustamata isik ei või nõuda kahjutekitajalt suuremat tasu kui seda võiks saada kindlustatud isik sotsiaalkindlustus-organilt ja kahjutekitajalt § 414 korras.

Seejuures kohtu suval loetakse kahjusaaaja võrdseks vastavasse liiki kuuluvate tööliste ja teenijatega, olenevalt tema varalisest seisundist ja sellest, kuivõrd ta on sotsiaalselt kasulik.

LISAD

§ 403 ja 404

- a) Õigus kahjutasule kehavigastuse eest tekib kahju tekitamise päevast alates

Õigus kahjutasule kehavigastuse eest kuulub kannatanule, alates kahju tekitamise päevast ja mitte kohtus hagi esitamise hetkest. (VNFSV Ülemkohtu Presiidiumi määrus 28. apr. 1938, prot. 17-a, p. 5.)

- b) § 403 tuleb rakendada ja tõlgitseda kitsendavalt

TsK § 404 jj., mis moodustavad viimase peatüki võlaõigusest, on ainult täienduseks lepinguliste kohustuste eeskirjadele ja tulevad rakendamisele ainult siis, kui kahju on tekkinud väljaspool lepingulisi vahekordi; § 403 omab teataval määral erandlikku iseloomu ja teda tuleb rakendada ja tõlgitseda mitte laiendavalt, vaid kitsendavalt; antud juhul TsKK jättis jõusse kohtuotsuse, millega tunnustati, et on küllalt, kui „kostja tegu osutus üheks kahju tekitamise põhjuseks, kuigi kostja teod iseendast ei olnud küllaldased selle kahju tekitamiseks“; see mõte on otseses vastuolus Tsk §-ga 403, mis nõuab, et kostja tegu oleks kahju tekitanud tervikuna, s. o., et kostja teod oleksid täiel määral antud kahju põhjustajaks ja et järelikult ta vastutab ainult kahju tekitamise ulatuses; juhtumil, kui on tegemist üheaegselt mitme või paljude põhjuste esinemisega, peab kohus hindamisele võtma iga kõnealuse kahju põhjuse tähtsuse ja erikaalu, samuti arvesse võtma kannatanu oma osa kahju tekkimisel (nn. segavastutus). (VNFSV UK pleen. määr. 28. juun. 1926, prot. nr. 10.)

- c) Segavastutuse põhimõte

Segavastutuse põhimõte sisaldub järgmises.

Kuivõrd kahju on tekkinud niihästi kahjutekitaja kui ka kannatanu ebaõigete, ettevaatamatute või hooletute tegude tagajärjel, niivõrd vastutus selle kahju eest kujutab „segavastutust“, s. t. seda võib panna võrdsel või sel ja teisel mää-

ral nii kahjutekitajale kui ka kannatanule, (VNFSV UK TsKK 1926. a. aruandest.)

d) Suurema ohu allika mõiste

§ 403 ja 404 sõna-sõnaline tekst näitab, et need paragrahvid peavad silmas täiesti erinevaid vastutuse juhtumeid kahju eest, ja nimelt: § 403 kõneleb kahju tekitanud isiku vastutusest, § 404 aga isiku ja ettevõtte vastutusest kahju eest, mis on tekitatud mitte isiku enda poolt, vaid temale kuuluva suurema hädaohuallika poolt.

Raudtee suhtes peab suurema hädaohu allika mõiste muidugi silmas raudteed kui edasilikumise ja mehhaanilise jõu vahendit (näiteks plahvatuse korral jne.), mitte aga veduri kütmissviisi mõttes, mis ei kujuta mingit suuremat hädaohtu. (VNFSV UK pleen. määr. 21. maist 1928, prot. nr. 9).

e) Hetk, millal tekib õigus esitada hagi

Uldreeglina õigus esitada hagi TsK § 403 ja 404 alusel tekib vaid silmapilgust, millal hagejale võis ja pidi teatavaks saama temale kahju tekitamine, s. t. kehavigastuse korral sellest päevast alates, kui selgus tema kahju.

Kannatanu ei saa esitada hagi, kuni ei ole § 414 põhjal otsustatud küsimus, kas ei ole tal vahest õigus saada täit või osalist kahjutasu sotsiaalkindlustuse korras, ja kuni ei ole talle sellest otsusest tema poolt õigeaegselt antud avalduse peale teatatud (VNFSV UK pleen. määr. 16. nov. 1925, prot. nr. 19).

§ 408.

Töõettevõtja ja tellija solidaarne vastutus kehavigastuse eest

Kuivõrd õnnetusjuhtum töölisega tekkis nii tellija kui ka töõettevõtja ja tema eriliste tööjuhatajate poolt tehniliste kaitseabinõude kohta käivate eeskirjade rikkumise tagajärjel, niivõrd kõik need isikud kannavad TsK § 408 põhjal solidaarset vastutust kannatanu ees, nende vahel sõlmitud lepingud aga võivad olla ainult aluseks regressnõuete esitamiseks tellija poolt töõettevõtja vastu või töõettevõtja poolt

tööjuhataja vastu, kusjuures tellija võib tööettevõttelepingu sõlmimisel end tööettevõtja vastu tagada kehavigastuse pärast esitada võidavate hagide puhuks näiteks sel teel, et nõuab kohusliku sotsiaalkindlustuse teostamist, nõuab tööettevõtjalt eripandi esitamist jne. (VNFSV UK pleen. määr. 19. apr. 1926, prot. nr. 7).

§ 409.

Tähtaeg, mille kestel tuleb teostada makseid alaealiste laste kasuks nende vanemate surma põhjustamise korral

Vanuse määramisel, mille saavutamiseni peab alaealiste laste kasuks teostatama makseid nende vanemate surma põhjustamise korral, ei tule rakendada perekonnaõiguse norme, vaid Sotsiaalkindlustus-alaste pensionide ja abirahade määrustiku § 5 (LSKK 1930, nr. 11, art. 132), mille kohaselt vanemate surma korral tuleb hoolitseda laste (ka lapsendatute) eest kuni nende 16-aastaseks saamiseni ja õppeasutustes õppijate eest nende 18-aastaseks saamiseni. (VNFSV UK pleen. määr. 23. juul. 1929, prot. nr. 9.)

§ 413.

Kannatanu kahjutasu suuruse kindlaksmääramine kehavigastuse korral

a) Meie seaduse järgi lähtub kahjutasu kehavigastuse eest sotsiaalkindlustuse põhimõttest ja TsK § 415 järgi ei saa kindlustamata isik nõuda kahjutekitajalt suuremat kahjutasu kui seda saavad töölised ja teenijad. See paragrahv kriipsutab kindlasti alla, et „täieliku kahjutasu“ all ei tule sugugi mõista täielikku endisse seisukorda asetamist kannatanu kõigi eelmiste tulude suhtes. Hoopis vastuoksa: TsK § 415 teine lõige määrab otseselt, et mittetöötajad kahjusaajad loetakse kohtu suval võrdseiks vastavasse kategooriasse kuuluvate tööliste ja teenijatega ja nad ei ole õigustatud nõudma vastu oma endise tulu alusel.

Kuid ka töötajate suhtes esineb juhtumeid, millal kannatanu sissetulek kehavigastuse tekitamise ajal märgatavalt ületab isegi kõrgekvalifikatsiooniga spetsialistide normaalse töötasu. Näiteks teenija sai peale põhipalgaga komisjoni- või

protsenditasu, mis mitmekordselt ületas põhipalga, või kannatanu töötas enne kehavigastuse tekitamist ühtaegu mitmel kohal, või tal oli peale põhitöö veel lisasissetulekuid (kirjanduslikud jne.).

Kohtud peavad kehavigastuse puhul kahjutasu suuruse määramisel arvesse võtma vaid kannatanu tõelikku töötasu kehavigastuse tekitamise ajal. Seejuures:

1) Juhtumil, kui kannatanu töötasu koosnes põhipalgast ja peale selle — olgugi lepingus ettenähtud — protsendi- või komisjonitasust, peab kohus kaalumisele võtma küsimuse, kas kujutab kokkulepe protsenditasu maksmise kohta tasu määramist töö eest ja kas tuleb see kannatanu töötasu hulka arvata või mitte.

2) Juhtumil, kui kannatanul kehavigastuse tekitamise ajal oli peale põhisissetuleku veel lisasissetulekuid väljaspool ettevõtet, või töötas üheaegselt mitmes asutuses või omas muid lisasissetulekuid (kirjanduslikke jne.), võtab kohus töötasu arvutamisel aluseks ainult kannatanule tema põhitöö normaaltööpäeva eest makstavat tasu. Lisasissetulekuid aga — kirjanduslikke, väljaspool ettevõtete ja teistelt kohtadelt saadavaid — üldreeglina ei võeta arvesse, kuivõrd kahjutasu määratakse põhitöö normaaltööpäeva eest makstava töötasu alusel, muid sissetulekuid aga kui juhuslikke ei saa arvesse võtta. (VNFSV UK pleen. määr. 2. apr. 1928, prot. nr. 7.)

b) Vigastatu täie professionaalse tööjõu kaotuse, kuid üldisest töövõimest teatava protsendi säilumise korral peab kohus kindlaks tegema, kuipalju võib teenida kuus kvalifitseerimata tööline, kes omab vastava protsendi üldisest töövõimest, ja selle summa maha arvama hageja endisest teenistusest, mis ta sai vigastuse tekitamise ajal.

Saadav summa osutub selleks kahjuks, mis hageja on kandnud ühenduses kehavigastusega; selle summa ja kindlustuspensioni vahe aga peab tasuma vigastuse tekitanud ettevõtte korras, mis on ette nähtud TsK § 413 kolmandas lõikes. (VNFSV UK pleen. määr. 4. juul. 1927, prot. nr. 12.)

c) Kohus, välja mõistes kahjutasu TsK § 403—415 alusel, peab määrama kindla summa, mis kuulub väljamõistmisele kannatanu kasuks; see summa peab võrduma kahjuga, mis oli rahale arvatatult olemas kahju tekitamise päevaks (TsK § 403), ei pea aga kujutama tulevikus võimalike kahjude arvutust; see eeskiri kehtib samavõrd ka TsK § 413 jj. ette-

nähtud pensionide kohta. Otsus, mis määrab kindlaks mitte ainult käesoleval ajal saadaoleva pensioni, vaid ka selle suurenemise tulevikus, olenevalt ühe või teise tingimuse täitumisest, on ebaõige, sest väljamõistetud summa suurendamine või vähendamine võib järgneda ainult uue hagi kaudu, kui ilmneb uusi asjaolusid. (VNFSV UK pleen. määr. 17. maist 1926, prot. nr. 8.)

d) Juhtumil, kui samasse ettevõttesse endisele tööle jäänud vigastatud isiku teenistus peale kehavigastust tegelikult ei ole vähenenud võrreldes tema endise teenistusega ja teiste samasse liiki kuuluvate tööliste teenistusega, on ettevõttel õigus kohtuliku täitmise, otsustamise või tõlgitsemise korras (TsPK § 185) panna kannatanule makstavat töötasu kohtu poolt määratud täiendava kahjutasu arvele.

Kannatanul, samuti kui teistelgi töölistel, on õigus Tööseaduste koodeksi § 46 alusel lahkuda töölt igal ajal, ja sel puhul, samuti ka töölt vabanemise korral muil põhjusil, nõutakse pension vastavalt kohtuotsusele sisse täiel määral, arvates päevast, millal lõppes töötasu saamine. Selle otsuse muutmise aga muutunud asjaolude tõttu võib teostuda ainult uue hagi esitamise teel. (VNFSV UK pleen. määr. 28. juun. 1926, prot. nr. 10.)

e) TsK § 404 ja aegumise üldeeskirjad ei näe ette aegumise katkestumist alaeasuse ajaks, järelikult ka alaealise eest peavad tema esindajad hagi esitama seatud aegumistähtaja jooksul. Kahju suurus määratakse kindlaks nende andmete põhjal, mis olid olemas kahjutasule õiguse tekkimise hetkel. Lähtudes sellest, et kuigi õnnetusjuhtumi ajal kannatanul ei olnud alaeasuse tõttu mingit sissetulekut, kuid et tema töövõime on tulevase aja suhtes siiski kadunud või vähenenud, peab kohus asja otsustamisel välja mõistma siiski ka pensioni, arvates tööealiseks saamisest peale, kooskõlas alamääraga, mis täisealiseks saamise ajal sotsiaalkindlustusasutiste poolt on määratud kvalifitseerimatu tööliste keskmise töötasu alusel. Seejuures täisealiseks saamisel ei ole uue hagi esitamine vajalik, vigastatu esitab kohtutäiturile täitelehe ühes kohaliku sotsiaalkindlustusasutuse teatisega sotsiaalkindlustuse alammäära kohta, mis on kindlaks määratud kvalifitseerimata tööliste keskmise töötasu alusel antud kohas. Täisealiseks saamisel on kannatanul õigus paluda kohut suurendada seda perioodilist tasu, kui sel ajal tegelikud andmed

näitavad, et ta selleks ajaks oleks vaidlematult saanud teisuguse töökvalifikatsiooni kui kvalifitseerimata tööline, ja samuti kõigil juhtumeil, kui selleks ajaks selgub muid olusid, mis võivad aluseks olla tasu määra muutmiseks. (VNFSV UK pleen. määr. 16. maist 1927, prot. nr. 9.)

f) TsK § 413 ja 414 ettenähtud regressiõigus laieneb ka käsitööstuskooperatsiooni alal tegutsevate isikute vastastikuse sotsiaalkindluse kassadele. (VNFSV UK pres. määr. 22. veebr. 1932, prot. nr. 6.)

§ 414 ja 415.

Vt. § 413 juurde kuuluvat materjali.

VNFSV Ülemkohtu Pleenumi 10. juuni 1943. a. määrusest

1. VNFSV tsiviilkoodeksi § 403—415 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavaid paragrahve tuleb kohaldada vaid neil juhtumeil, kui nõutakse sisse tasu kahju eest, mis tekkis väljaspool lepingulisi vahekordi; kui aga hagejale tehtud kahju tekkis kostja poolt lepingu põhjal endale võetud või talle seadusega pealepandud kohustuse mittetäitmise tagajärjel, siis tuleb vastutus kahju eest määratella kas kooskõlas poolte vahel sõlmitud lepingu tingimustega (VNFSV TsK § 117—122 või teiste liiduvabariikide TsK vastavad paragrahvid) või aga antud õigusvahekorda reguleeriva seaduse eeskirjadega.

2. Kui väljaspool lepingulisi vahekordi tekkinud kahju põhjustati isikute ja ettevõtete tegevusega, mis on seoses ümbruskonnale suurema hädaohu allika rakendamisega, siis kahju tekitaja vastutus kahjusaaja ees määratellakse VNFSV TsK § 404 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide alusel.

Kõigil muil juhtumeil vastutus kahju eest määratakse kindlaks kohtute poolt VNFSV TsK § 403 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide eeskirjade kohaselt.

3. 14-aastaseks saanud alaealiste poolt tekitatud kahju tasumise hagides peavad kohtud hageja palvel või omal algatusel kaasvastutajaina asjasse kaasa tõmbama alaealiste vanemad või eestkostjad ja VNFSV TsK § 403 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavais paragrahvides ettenähtud tingimuste tõendamise juhtumeil välja mõistma kahjutasu soli-

daarselt nii alaealisilt kahju tekitajailt kui ka nende vane-
mailt või eestkostjailt.

4. VNFSV TsK § 407 ja teiste liiduvabariikide TsK vasta-
vate paragrahvide eeskirjade järgi kuuluvad lahendusele
riigiasutuste vastu esitatud hagid kahju tasumise kohta, mis
on tekitatud ametiisikute ebaõigete teenistusalaste tegudega
administratiivse valitsemise alal. Varandusliku vastutuse
panek neil juhtumeil riigiasutustele võib toimuda ainult eri-
seaduse olemasolul, mis näeb säärase vastutuse ette (näiteks
VNFSV UKTK ja RKN 28. märtsi 1927. a. määrus rekvisit-
siooni ja konfiskatsiooni kohta, § 21 — VSKK 1927. a., nr. 38,
art. 248; Riiklike merelootside määrustik, § 7 — LSKK 1934,
nr. 53, art. 410 jt.) ja kui seejuures kahjusaaaja on ametiisiku
ebaõigete tegude peale kaevanud ja see ametiisiku tegude
ebaõigsus on tunnustatud vastava kohtu- või administratiiv-
organi poolt. Vastutus kahjude eest, mis tekitatud ametiisi-
kute tegudega nende poolt käesoleva asutuse majanduslike
või tehniliste funktsioonide täitmisel, määratakse VNFSV
TsK § 403 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrah-
vide üldiste eeskirjade kohaselt.

5. VNFSV TsK § 409 ja teiste liiduvabariikide TsK vasta-
vate paragrahvide põhjal õigus kahjutasule on isikuil, kes
olid faktiliselt surnu ülalpidamisel ja kel ei ole muid äraela-
misevahendeid. Peale faktiliselt surnu ülalpidamisel olnud
isikute on kahjutasu õigus VNFSV TsK § 409 ja teiste liidu-
vabariikide TsK vastavate paragrahvide järgi isikuil, kes küll
ei olnud surnu ülalpidamisel, kuid seaduse põhjal olid õigus-
tatud surnult saama äraelamisevahendeid (näiteks alaealised
lapsed või töövõimetud ja puudustkannatavad vanemad).
Kahjutasu neil juhtumeil määrab kohus vastavalt surnu töö-
tasu sellele osale, mis kulub perekonnaliikmete ülalpidami-
seks või ülalpeetavate elatiseks. Kui seoses ülalpidaja sur-
maga perekonnaliikmed saavad pensioni sotsiaalkindlustuse
korras, tuleb pensionilise kindlustuse summad kohtu poolt
arvata kahju tekitajalt väljamõistetavate maksete arvele.
Neil juhtumeil, kui kahjutasu mõistetakse TsK § 409 alusel
mitme isiku kasuks, tuleb kohtuotsuses täpselt märkida, kui
suur kahjutasusumma igale hagejaist mõistetakse ja missugu-
sele ajavahemikule.

6. Terviserikkega (kehavigastusega) tekitatud kahju tasu-
takse kannatanu töötasu kaotuse tõttu põhjustatud kahjude

väljamõistmisega. Kahju suurus neil juhtumel määratakse vastavalt kannatanu töövõime kaotuse määrale (protsendile) ja kannatanu keskmisele töötasule 12 kalendrikuus, ajutise töövõimetuse puhul õnnetusjuhtumile eelnenud 2 kalendrikuus.

7. Kannatanu keskmise töötasu arvutamisel arvestatakse mitte üksnes igakuine töötasu kahju tekitamise hetkeks põhitöökoha järgi, vaid ka kannatanu iga muu regulaarse iseloomuga töötasu. Keskmine töötasu isikuil, kes ei elatu töötasust (kirjanikud, kunsti alal töötajad, käsitöölised jms.), arvutatakse eelneva aasta töötasu kogusumma jagamise teel kaheateistkümnega.

8. Kui kannatanu kaotas vigastuse tagajärjel professionaalse ja üldise töövõime osaliselt, siis arvutatakse kahjutasu suurus proportsionaalselt kannatanu professionaalse töövõime kaotuse määrale (protsentidele); täieliku professionaalse töövõime kaotuse ja üldise töövõime osalise säilimise puhul tuleb kannatanule kuuluv kahjutasu vähendada summa võrra, mille oleks võinud teenida kvalifitseerimata tööline või teenistuja üldise töövõime vastava protsendi juures.

9. Vigastuse eest kahjutasu suurus kindlakstegemisel peab kohus arvesse võtma kannatanule sotsiaalkindlustuse korras määratud pensioni või toetuse ja vastava summa võrra vähendama kannatanule väljamõistetava kahjutasu suurust. Neil juhtumel, kui asja arutuse hetkeks kohtus kannatanule pensioni või toetuse määramise küsimus ei ole ametiühingorganisatsioonides või sotsiaalkindlustus-osakondades lahendatud, peab kohus VNFSV tsiviilprotsessi koodeksi § 113 „d“ ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavate paragrahvide korras asja menetluse kohtus peatama.

10. Kui kannatanu vajab vigastuse tagajärjel arstliku ekspertiisi otsusel kõrvalabi, võib kohus peale väljamõistetud kahjutasu töötasu kaotuse eest kohustada kahjutekitajat tasuma kannatanule hoolitsemise kulud.

Kohus võib ka panna kahjutekitajale kohustuse tasuda kannatanule faktilised kulutused täiendavale toitlusele, proteesimisele, eriravile, sealhulgas sanatoorsele-kuurordiravile, kui kannatanu arstliku ekspertiisi otsusel tõesti vajab ülalmärgitud abi viise ega saa neid vastavate organisatsioonide kaudu tasuta.

11. Vigastuse tekitamise puhul alaealisele, kes vigastuse hetkeks ei saanud töötasu, võib kohus alaealise või ta seaduslike esindajate — vanemate või eestkostjate hagi põhjal vigastuse tekitajalt välja mõista p-s 10 märgitud kulud kannatanu eest hoolitsemise, tugevdatud toitluse andmise, protseesimise ja ravi eest, samuti ka kohtuotsusega tunnistada kannatanu õigust kahjutasule töövõime kaotuse eest 16-aastaseks saamisel.

12. Kui asja olustiku põhjal tehakse kindlaks, et kahju ei ole tekkinud ainult kahjutekitaja ebaõigete tegude tagajärjel, vaid ka kannatanu enese raske hooletuse või raske ettevaatamatuse tõttu, võib kohus segavastutuse põhimõtte kohaselt panna kahjutekitajale kohustuse kahju osalise tasumise kohta vastavalt mõlema poole süü määrale.

13. VNFSV TsK § 411 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide kohaselt tuleb kahju suurus määrata, arvestades nii kannatanu kui ka kahju tekitaja varanduslikku seisu. VNFSV TsK § 411 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide juhendeid kannatanu varandusliku seisundi arvestamise kohta ei kohaldata neil juhtumel, kui kannatanuks on riiklikud, kooperatiivsed ja ühiskondlikud asutused.

15. Kui poolte varanduslikus olukorras või kannatanu tervislikus seisundis toimuvad pärast kohtuotsust olulised muutused (näiteks töövõime suurenemine või vähenemine), võivad kannatanu kui ka kahjutekitaja pöörduda kohtusse hagi väljamõistetud kahjutasu suuruse vähendamiseks või tõstmiseks.

16. Kohtud ei ole õigustatud võtma menetlusele tööliste ja teenistujate hagiavaldusi sotsiaalkindlustuse korras määratavate ajutise töövõimetuse toetusrahade sissenõudmiseks või nende toetuste suuruse muutmiseks.

17. Kui tööline või teenistuja ei saa täielikult või osaliselt ajutise töövõimetuse toetust vastava pideva tööstaaži puudumise tõttu selles ettevõttes või asutuses (NSVL RKN-i, UK(b)P KK ja UAUKN-i 28. detsembri 1938. a. määruse § 5 — LMKK 1939. a., nr. 1, art. 1.), ei võta see kannatanult õigust VNFSV TsK § 413 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide alusel sisse nõuda töövõimetuse aja eest saamata töötasu, kui töövõimetus tekkis kindlustaja kuringeliku teo või tegevusetuse tagajärjel.

18. Kindlustaja vastutus VNFSV TsK § 413 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide järgi algab poolte vahel töövahekordade olemasolu ja kindlustaja kuritegeliku teo või tegevusetuse tagajärjel kahju tekkimise korral, kui seejuures kindlustaja ei tõenda, et ta ei saanud kahju vältida.

Kindlustaja kuritegeliku teo või tegevusetuse all mõistetakse kompetentsete organite poolt kindlakstehtud kindlustaja või tööde tehnilist järelevalvet teostavate isikute poolt kehtivaist töökaitse ja ohutustehnika eeskirjadest ja muudest töörakendamist reguleerivaist määrustest mittekinnipidamist, mille tagajärjeks oli õnnetusjuhtum kannatanuga.

19. Ettevõtted, asutused ja organisatsioonid, kes VNFSV TsK § 413, lõike 2 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide alusel on kohustatud tasuma nende töötajate süü tõttu tekitatud kahju, on õigustatud panema varandusliku vastutuse süüdlastele kahju tekitamises VNFSV tööseaduste koodeksi (TK) § 83 ja teiste liiduvabariikide TK vastavate paragrahvide korras, kui kahju on tekitatud hooletusega töös, või VNFSV TK § 83¹ ja teiste liiduvabariikide TK vastavate paragrahvide korras, kui kahju on põhjustatud tegudega, mil on kriminaalkorras jälitatavate tegude tunnuseid.

20. Ametiühingu-organisatsioonide ja sotsiaalkindlustusosakondade regresshagid nende poolt kannatanule makstavate toetuste ja pensionide tasumise kohta VNFSV TsK § 413 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide alusel kuuluvad rahuldamisele, kui asjas tehakse kindlaks kahju tekitamine kindlustaja kuritegeliku teo või tegevusetusega.

Ametiühingu-organisatsioonide ja sotsiaalkindlustusosakondade regresshagid VNFSV TsK § 414 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide alusel, kui kahju tekitaja ei ole kannatanu kindlustajaks, kuuluvad rahuldamisele sõltumata sellest, kas kahju on tekitatud kuritahtliku teo või tegevusetusega.

Peale ametiühingu-organisatsioonide ja sotsiaalkindlustusosakondade regresshagide esitamise õigus VNFSV TsK §-de 413 ja 414 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavate paragrahvide korras töönduskooperatsiooni vastastikuse kindlustuse ja abiandmise kassadel ning invaliidide kooperatsiooni

artellide liikmete vastastikuse abistamise ja kindlustuse kasadel.

21. Regresshagid olenemata hagi hinnast kuuluvad läbivaatamisele rahvakohtuis.

22. Regresshagide aegumistähtaegade jooks algab: makstava ajutise töövõimetuse toetuste tagasinõudmise pärast toetuste maksmise lõpetamise päevast; kannatanule makstava invaliidsuspensiooni tagasinõudmise pärast iga perioodilise pensioni maksmise päevast.

Õigus regresshagide esitamiseks riiklike, kooperatiivsete ja ühiskondlike asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide vastu kustub poolteiseaastase aegumistähtaja möödumisel (NSVL KTK ja RKN 3. septembri 1934. a. määruse § 1 — LSKK 1934., nr. 44, art. 347), muil juhtumel kohaldatakse üldisi liiduvabariikide TsK-ga kindlaksmääratud hagide aegumistähtaegu.

23. Enne asja arutuselemääramist kohtuistungil peab kohtunik VNFSV TsPK § 80 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastava paragrahvide korras nõudma pooltelt tõendeid, mil on oluline tähtsus asja õigeks ja kiireks lahendamiseks.

Tervisevigastuse (kehavigastuse) tõttu tekitatud kahju tasumise asjus tuleb nõuda: a) akt õnnetusjuhtumi kohta, mis on koostatud ettevõtte administratsiooni, vastava järelevalve organi (tehniline, ehituse või sanitaar-inspektsioon jms.) või miilitsaorgani poolt; b) teatis kannatanu töötasu suuruse kohta vigastuse hetkeks; c) teatis vigastatule määratud pensioni või sotsiaalkindlustuse toetuse suuruse kohta; d) teatis kannatanu perekonna- ja varalise seisuga kohta. Peale selle vigastatu professionaalse ja üldise töövõime kaotuse määra ja õnnetusjuhtumi põhjuste selgitamiseks peab kohus pooltelt nõudma arstliku komisjoni ja tehnilise inspektori arvamuse esitamist; kui aga nende dokumentide esitamine ei ole võimalik või on raskendatud, siis määrama neis küsimustes kohtu-arstliku või tehnilise ekspertiisi.

24. Kohtuotsuses peab olema üksikasjaliselt näidatud asjaolud, millistel on kahju tekitatud ja toodud väljamõistetavate kahjude täpne arvutus. Tervisevigastuse (kehavigastuse) tõttu tekitatud kahju tasuna tuleb välja mõista perioodilised igakuised maksed, mida kostja peab hagejale tasuma, olenevalt töövõime kaotuse püsivusest teatava tähtaja jooksul või eluaegselt.

Vigastatu ja regresshagide üheaegne arutamine

VNFSV Ulemkohtu 8. juuli 1929. a. kirjast

Ulemkohus paneb ette juhendada edaspidi järgnevast: kõigil kannatanute poolt kohtule hagide esitamise juhtumeil täiendava kahjutasu asjas TsK § 413 ja 414 järgi saadab kohus teadaande sissetulnud hagiavalduse ja asja arutamise päeva kohta vastavaile sotsiaalkindlustusorganeile, tõmmates neid asjasse kaasa hagejana TsPK § 163 ja 172 korras, ja lahendab kohtuotsuse tegemisel üheaegselt küsimuse kannatanu õiguse kohta täiendavale kahjutasule ja selle tasu suuruse kohta, kui ka kindlustusorgani õiguse kohta regressile tema poolt makstava või maksmisele kuuluva kindlustus-toetuse suuruses. On mõistetav, et kui kannatanu poolt ei ole kohtule esitatud hagi täiendava kahjutasu kohta, ei ole kindlustusorganeilt võetud õigust iseseisva hagiga regressi korras tagasi nõuda nende poolt tasutud toetussummad. („Kohtupraktika“ 1929. a. nr. 15.)

HAGIAVALDUSTE NAIDISEID

Hagiavalduse näidis

ajutise töövõimetuse toetuse sissenõudmiseks regressi korras
..... rajooni jsk. **Rahvakohtule**

Bttevõtte
.....
..... kaitiskomitee poolt,
aadress
hagi asjas ettevõtte
..... vastu,
aadress

Kohtukuludest vabastatud VNFSV
tsiviilprotsessi koodeksi § 43 „e“ alusel.

Hagihind rbl. kop.
Regresshagi Tsiviilkoodeksi § 413 alusel¹.

¹ Kui vigastus on tekitatud väljaspool tootlust, tuleb Tsiviilkoodeksi § 413 asemel viidata §-le 414, ja sel puhul kostja süü tõendamise ei ole kohuslik.

HAGIAVALDUS

..... 19..... a. kostja ettevõttes oli õnnetus-
juhtum kod.
järgmistel asjaoludel:

Õnnetusjuhtumi põhjus:
..... (tööpingi mittekorras-
olek, töökoha ülekujumine, instrueerimise puudumine jne.).

VNFSV tsiviilkoodeksi § 413 põhjal on kostja kohustatud
tasuma vigastusega tekitatud ainelise kahju.

Seoses õnnetusjuhtumiga on sotsiaalkindlustuse nõukogu
poolt kannatanule välja makstud alates 19..... a.
kuni 19..... a. ajutise töövõimetuse
toetus rbl. kop. suuruses summas.

Peale selle andis käitiskomitee seoses vigastusega sanatoor-
iumi-kuurordikomisjoni otsuse põhjal kannatanule pääsme
sanatooriumi hinnaga rbl. kop.

Ulemaltoodu alusel käitiskomitee palub:

1. Sisse nõuda kostjalt väljamakstud ajutise töövõimetuse
toetus rbl. kop. suuruses summas ja
sanatooriumi pääsme hind rbl. kop.

Kokku rbl. kop.

2. Sisse nõuda kostjalt Tsiviilprotsessi koodeksi § 46 mär-
kus 1 korras 5% väljamõistetud summast, s. o. rbl.
..... kop.

3. Väljamõistetud summa maha kirjutada
..... ekspluatatsioonisummade arvelt
..... kapitaalmahutuste arvelt
..... tunnistajad

4. Välja kutsuda
..... tehniline ekspert

Lisad:

1. Akt õnnetusjuhtumi kohta.
2. Ametiühingu tehnilise inspektori arvamus.
3. Teatis haiguslehe järgi väljamakstud toetuse suuruse kohta.
4. Teatis sanatooriumi pääsme hinna kohta.
5. Hagiavalduse ära kiri.
6.

Käitiskomitee esimees

Sotsiaalkindlustus-osakonna hagiavalduse näidis pensioni
sissenõudmiseks regressi korras

..... rajooni jsk. Rahvakohtule

.....
sotsiaalkindlustus-osakonna poolt,
aadress
hagi asjas vastu,
aadress

Kohtukuludest vabastatud VNFSV
tsiviilprotsessi koodeksi § 43 „e“ alusel.

Hagihind rbl. kop.
Regresshagi Tsiviilkoodeksi § 413 alusel.

HAGIAVALDUS

..... 19..... a. kostja ettevõttes oli õnnetus-
juhtum kod.
järgmistel asjaoludel:

Õnnetusjuhtum; põhjus:

Seoses õnnetusjuhtumiga on kod.
..... 19..... a. tunnistatud grupi invaliidiks
ja talle on määratud pension rbl. kop. suuruses
kuus.

Aja eest alates a. kuni a. on
pension välja makstud rbl. kop. suuruses summas.

Ulaltoodu alusel
sotsiaalkindlustus-osakond palub:

1. Sisse nõuda kostjalt ühekordselt rbl. kop.

2. Sisse nõuda kostjalt alates 19..... a.
igal kuul rbl. kop. kod.

makstavat pensioni kuni 19..... a.

3. Sisse nõuda kostjalt Tsiviilprotsessi koodeksi § 46 mär-
kus 1 kohaselt 5% hagihinnast, s. o. rbl. kop.

4. Väljamõistetud summa maha kirjutada
..... ekspluatatsioonisummade arvelt

.....
kapitaalmahutuste arvelt

5.

Lisad:

1. Hagiavalduse ära kiri.
2. Pensionäri isikliku kaardi ära kiri.
3. Akt õnnetusjuhtumi kohta.
4. Ametiühingu tehnilise inspektori arvamus.
5.

..... sotsiaalkindlustus-
osakonna juhataja

Vigastatu hagiavalduse näidis kahjutasu sissenõudmiseks
tekitatud vigastuse eest

..... rajooni jsk. R a h v a k o h t u l e

Hageja
kes eluneb
hagi asjas kostja vastu,
aadress

Hagihind rbl. kop.

Sissenõudmine vigastuse eest Tsiviilkoodeksi §-de 404, 410 ja 413 alusel¹.

HAGIAVALDUS

..... 19..... a. sain vigastuse

järgmistel asjaoludel:

Õnnetusjuhtumi põhjus¹:

..... (tehnilise järelevalve puudumine,
tööpingi mittekorrasolek, kaitseseadmete puudumine jne.).

Seoses õnnetusjuhtumiga sain alates

kuni ajutise töövõimetuse toetusraha

..... rbl. kop. suuruses, aga alates

mind tunnistati grupi invaliidiks ja saan pensioni

..... rbl. kop. kuus.

Kohtu-meditsiiniline ekspertiis määras seoses saadud vigas-
tusega minu üldise töövõime kaotuseks% ja professio-
naalse töövõime kaotuseks%.

Peale selle määras kohtu-meditsiiniline ekspertiis, et vajar
kõrvalabi, kõvendatud toitlust või proteese.

¹ Kui õnnetusjuhtum oli väljaspool tootlust, tuleb Tsiviilkoodeksi § 413
asemel viidata §-le 414, ja sel puhul kostja süü tõendamine ei ole kohuslik.

Kuni õnnetusjuhtumini oli minu keskmine töötasu
..... rbl. kop.

Seega minu aineeline kahju mulle tekitatud vigastuse tagajärjel on:

1) Saamata-jäänud töötasu ajutise töövõimetuse ajavahe-
mikus haiguslehe järgi saadud toetuse mahaarvamise järel
..... rbl. kop.

2)% -i minu töötasust (vastavalt professionaalse töö-
võime kaotuse protsendile) sellest saadava pensioni
rbl. kop. suuruses mahaarvutuse järel, s. o. rbl.
..... kop. suuruses summas igal kuul.

3.

4.

Ulaltoodu ja Tsiviilkoodeksi §-de 404, 410 ja 413 alusel
palun Rahvakohust sisse nõuda kostjalt
..... minu kasuks:

1) Ühekordselt rbl. kop.

2) igal kuul rbl. kop.
alates, s. o. haiguslehe lõpp-päevast kuni
....., s. o. uuesti järelevaatuse päevani kohtu-
meditsiinilises ekspertiisis.

3)

Tsiviilprotsessi koodeksi § 25 märkus 1 alusel esitatakse
hagi kohtule minu elukohta järgi.

Lisad:

1. Akt õnnetusjuhtumi kohta.
2. Ametiühingu tehnilise inspektori arvamus.
3. Kohtu-meditsiinilise ekspertiisi arvamus.
4. Teatis keskmise töötasu suuruse kohta.
5. Teatis haiguslehe järgi väljamakstud toetuse suuruse kohta.
6. Pensionitunnistus (kohtule ülevaatuseks).
7. Hagiavalduse ärakiri.
8.

Hageja:

KASUTATUD KIRJANDUS

Eesti NSV Õigusnormide Kogu 1940—1941, 1. vihk.
Tallinn, 1945.
Vene NFSV tööseaduste koodeks. Tartu, 1947.
VNFSV tsiviilkoodeks. Tallinn, 1940.
VNFSV tsiviilprotsessi koodeks. Tallinn, 1945.

S. N. ABRAMOV Tsiiviilasjade kohtulik arutamine ja otsustamine. Tartu, 1945.

M. A. TŠELTSOV. Tsiiviilhagi kriminaalprotsessis. Tartu, 1945.

Л. МАЙДАНИК Регрессные иски профсоюзов и иски потерпевших к предприятиям. Москва, 1946.

Трудовое законодательство. Краткий справочник.
Москва, 1946.

Охрана труда и техника безопасности. Сборник важнейших правил и постановлений. Часть I. Москва, 1944.

LUHENDITE SELETUSED

- HVK — Hinde-vaidekomisjon (ehk hindamis-konfliktkomisjon)
KK — Keskkomitee
KrK — Kriminaalkoodeks
KrPK — Kriminaalprotsessi koodeks
KTK — Kesktäitevkomitee
LMKK — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu valitsuse määruste ja korralduste kogu
LSKK — NSV Liidu tööliste ja talupoegade valitsuse seaduste ja korralduste kogu
NSVL — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit
RK — Rahvakomissariaat
RKN — Rahvakomissaride Nõukogu
TK — Tööseaduste koodeks
TsK — Tsiiviilkoodeks
TsKK — Tsiiviilkassatsiooni Kolleegium
TsPK — Tsiiviilprotsessi koodeks
VNFSV — Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik
VSKK — Vene NFSV tööliste ja talupoegade valitsuse seaduste ja korralduste kogu
UAUKN — Üleliiduline Ametiühingute Kesknõukogu
UK(b)P KK — Üleliiduline Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee
UK — Ulemkohus

SISUKORD

Esimene osa

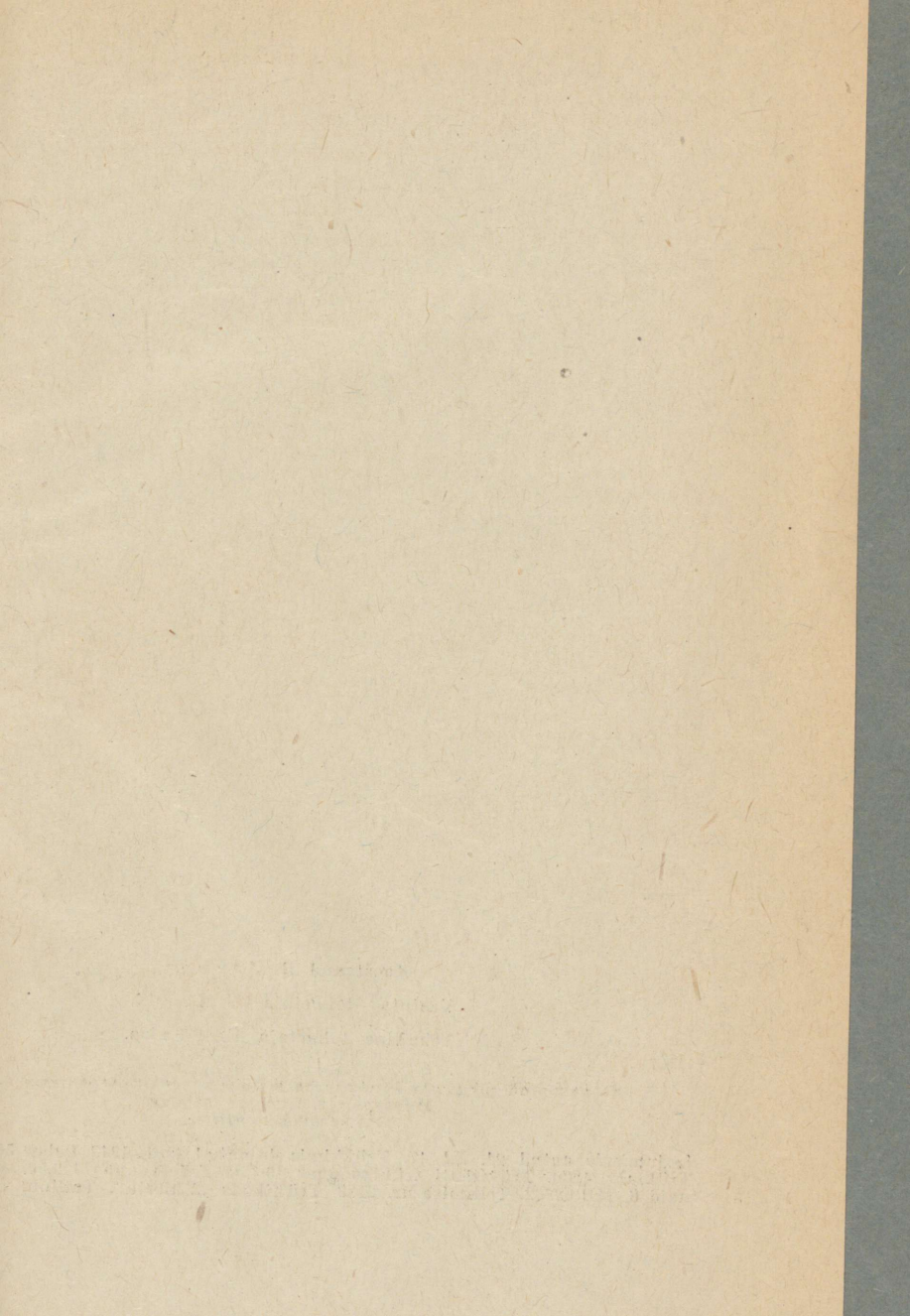
TÖÖKONFLIKTIDE LAHENDAMINE

I. Töökonfliktide lahendamine hinde-vaidekomisjonides	5
Hinde-vaidekomisjonide moodustamine	5
Hinde-vaidekomisjonidele alluvad asjad	6
Hinde-vaidekomisjonide töökord	9
Kaebused ja hinde-vaidekomisjonide otsuste tühistamine	11
Hinde-vaidekomisjonide otsuste täitmine	12
II. Töökonfliktide lahendamine rahvakohtutes	13
III. Määrusi hinde-vaidekomisjonide töö alal	14
Hinde-vaidekomisjonide tööst	14
ENSV RKN määrus töökonfliktide lahendamise korra kohta	16
Hinde-vaidekomisjonide põhimäärus	26
Hinde-vaidekomisjonide istungite protokollide vormikinnitamise kohta	28
Jaoskondade ja vahetuste hinde-vaidekomisjonide põhimäärus	30
Hinde-vaidekomisjonide otsuste sundtäitmise korrast	31
Vastutavate töötajate, kelle vallandamise ja ametisse ennistamise asjad ei kuulu arutusele hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtu töö-sessioonides, vallandamise ja ametisse ennistamise korrast	34
Vastutavate töötajate kategooriate loetelu nr. 1, kelle vallandamise ja ametisse ennistamise asjad ei kuulu arutusele hinde-vaidekomisjonides ja rahvakohtu töö-sessioonides	36
Abinõudest töödistsipliini korraldamiseks, riikliku sotsiaalkindlustuse praktika parandamiseks ja sel alal kuritarvituste vastu võitlemiseks	37
NSVL Ulemkohtu 59. pleenumi määrusest (1938. a.) VNFSV kohtuorganite praktika kohta tsiviilseis tööasjades	38

REGRESSHAGID JA VIGASTATUD ISIKUTE HAGID

✓ 1. Vigastatud isikute hagid	40
✓ 2. Regresshagid	41
Regresshagi kui vahend võitluses traumatismiga	41
Regresshagide esitamiseks õigustatud organisatsioonid	43
3. Varanduslik vastutus õnnetusjuhtumite eest	44
✓ Uldised alused	44
✓ Hagid kindlustaja vastu TsK § 413 alusel	46
✓ Kindlustaja varanduslikust vastutusest vabanemise tingimused TsK § 413 alusel	47
Hagid mittekindlustaja vastu TsK § 403 ja 414 alusel	48
✓ Kindlustaja varanduslikust vastutusest vabanemise tingimused TsK § 403 alusel	49
Hagid mittekindlustaja vastu suurema ohu allika poolt kahju teki- tamise juhtumel TsK § 404 ja 414 alusel	50
Mittekindlustaja varanduslikust vastutusest vabanemise tingi- mused TsK § 404 alusel	52
✓ Hagid segasüü juhtumel	53
✓ Hagid kodanike vastu	54
4. Õnnetusjuhtumite eest varandusliku vastutuse suuruse määramine	55
✓ Kahjutasu suurus kannatanute hagides	55
Kahjutasu suurus surnu ülalpidamisel olnud isikute hagides	59
✓ Kahjutasu suurus isikuile, kes ei tööta palgalises töös	61
✓ Kahjutasu suurus regresshagides	63
Kahjutasu suurus segasüü puhul	64
5. Vigastatute ja regresshagide esitamine ja asja arutamine kohtus	64
✓ Asja eel-ettevalmistamine	64
✓ Kostjate valik	64
Hagid solidaarse vastutusega kostjate vastu	65
✓ Tõendid	66
✓ Kohtualluvus	70
✓ Hagide aegumistähtjad	70
✓ Hagiavaldus, Hagihind	72
Asjaajamisega seotud kohtukulud	73
✓ Asjade arutamine kohtus	73

Seadusandlus ja kohtupraktika vigastatute ja regresshagide alal . . .	74
✓ VNFSV TK. XIV. Töökaitse	74
✓ UAUKN Presiidiumi 25. detsembri 1936. a. määrus	75
Tootmisega seosesolevate õnnetusjuhtumite registreerimise ja arvelevõtmise määrus	76
✓ VNFSV TsK. XIII. Teisele kahju tekitamisest tulenevad kohustused	80
✓ VNFSV TsK XIII § 403—415 lisad	83
✓ VNFSV Ulemkohtu pleenumi 10. juuni 1943. a. määrusest	88
✓ Vigastatu ja regresshagide üheaegne arutamine	98
Hagiavalduste näidiseid	98
Kasutatud kirjandus	99
Lühendite seletused	99

Koostanud R. Janno.

Vastutav toimetaja J. Mardi.

Tehniline toimetaja E. Plaks.

Разрешение трудовых конфликтов и предъявление регрессных исков
Инструкции и постановления.
На эстонском языке.

Ladumisele antud 24. XI 47. Trükkimis ele antud 20. II 1948. Paber 56×79 cm 1/16.
Trükiarv 4200. Trükitähti trükipoognas 40 670. Trükipoognaid 6,50. Arvutuspoog-
naid 6. MB-02802. Tellimise nr. 2188. Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn. Pikk t. 40/42.

Rbl. 4.—

A-16993

A

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00465180 0